

PROGRAMMABEGROTING 2020

Meerjarenraming 2021 t/m 2023

Versie Raad 7 november 2019

Gemeente Mook en Middelaar

PROGRAMMABEGROTING 2020

Meerjarenraming 2021-2023

Inhoudsopgave

Algemeen	5
1.1. Voorwoord	6
1.2. Leeswijzer	8
1.3. Begrotingsuitkomsten	10
1.4. Afkortingen	16
1.5. Gemeenteraad	18
1.6. College van burgemeester en wethouders	19
1.7. Organisatiestructuur	20
1.8. Kerngegevens	21
1.9. Uitgangspunten begroting	24
Begroting.....	27
2.1. Beleidsbegroting	28
Programmaplan	29
2.1.1. Programma Besturen	30
2.1.2. Programma Beschermen	32
2.1.3. Programma Verplaatsen	35
2.1.4. Programma Werken	38
2.1.5. Programma Leren	41
2.1.6. Programma Recreëren.....	43
2.1.7. Programma Samenleven en zorgen	46
2.1.8. Programma Gezond leven	50
2.1.9. Programma Wonen	53
2.1.10. Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen	56
2.1.11. Overzicht van de kosten van overhead.....	58
2.1.12. Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting	59
2.1.13. Bedrag voor onvoorzien	60
Paragrafen	61
2.1.14. Paragraaf Lokale heffingen	62
2.1.15. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	70
2.1.16. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	79
2.1.17. Paragraaf Financiering	87
2.1.18. Paragraaf Bedrijfsvoering.....	90
2.1.19. Paragraaf Verbonden partijen	93
2.1.20. Paragraaf Grondbeleid	110
2.1.21. Paragraaf Informatieveiligheid	113
2.1.22. Paragraaf Verduurzamen	114
2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming).....	117
Overzicht van baten en lasten en toelichting	118
2.2.1. Overzicht van baten en lasten.....	119
2.2.2. Toelichting op de baten en lasten	120
2.2.2.1. Financieel overzicht	121
2.2.2.2. Uitgangspunten en analyse ramingen	127
2.2.2.3. Overzicht incidentele baten en lasten	128
2.2.2.4. Overzicht structurele mutaties reserves.....	129
2.2.2.5. Begrotingsevenwicht	130
Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting.....	133
2.2.3. Uiteenzetting financiële positie.....	134

2.2.3.1. Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid	134
2.2.3.2. Geprognoseerde balans	135
2.2.3.3. Emu-saldo	136
2.2.3.4. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	137
2.2.3.5. Investerings	139
2.2.3.6. Financiering	140
2.2.3.7. Stand en verloop reserves	141
2.2.3.8. Stand en verloop voorzieningen	143
2.2.4. Toelichting op de uiteenzetting financiële positie	145
2.2.4.1. Uitgangspunten en analyse financiële positie	145
Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld	146
2.2.5. Overzicht van baten en lasten per taakveld	146
Vaststellingsbesluit	150
3.1. Vaststellingsbesluit	151
Bijlagen	152
4.1. Bijlage 1 Financiële vertaling Collegeprogramma	153
4.2. Bijlage 2 Begrippenlijst	155

Algemeen

1.1. Voorwoord

Deze Programmabegroting 2020 bevat de vertaling van de ambities uit het Collegeprogramma 'Op weg naar een duurzaam en samenredzaam Mook en Middelaar'.

Het Collegeprogramma staat centraal en vormt de leidraad voor de huidige bestuursperiode 2018-2022 van het College van burgemeester en wethouders.

Actieve samenwerking met de inwoners, bedrijven en instellingen staat voorop. Daarbij is de rol van de gemeente steeds meer gericht op het faciliteren en stimuleren van initiatieven en ontwikkelingen. Dit vereist dat de gemeente er werk van maakt om zichtbaar en benaderbaar te zijn. En waar de gemeente zelf de regie pakt, bijvoorbeeld in de vorm van plannen maken en besluitvorming, is het belangrijk dat de inwoners, bedrijven en instellingen zich betrokken voelen.

Ambities / ontwikkelingen

Het Collegeprogramma bestrijkt een breed scala aan activiteiten die op diverse onderdelen van de begroting tot uiting komen. De ontwikkeling van de Omgevingswet kan bijvoorbeeld alleen plaats vinden in een evenwichtige digitale omgeving en met behulp van externe ondersteuning.

Zoals we hierna zullen zien, leiden onze ambities in eerste instantie tot een meerjarig financieel beeld dat, ondanks de inzet van de transformatiebuffer, nadere maatregelen behoeft. Dat is niet uniek voor Mook en Middelaar. Veel gemeenten zijn niet of nauwelijks in staat om hun begroting sluitend te krijgen. Wij zijn van mening dat gemeenten niet de uitvoeringsorganisaties van het Rijk moeten zijn die de stijgende maatschappelijke vraag moeten faciliteren, terwijl er sprake is van afnemende budgetten en dan met name voor het Sociaal Domein. Het is noodzakelijk dat het Rijk ons aanvullende middelen aanreikt waardoor we weer beleidsautonomie krijgen. Zonder deze kunnen we onze taken niet naar behoren uitvoeren.

Voor de Jeugdzorg heeft het Rijk voor de jaren 2019 t/m 2021 extra middelen ter beschikking gesteld. Voor onze gemeente gaat het om een bedrag van € 88k in zowel 2020 als in 2021. Overigens worden daarmee de extra kosten van de jeugdzorg lang niet volledig gecompenseerd.

Tijdens Prinsjesdag heeft het Rijk incidentele middelen in het vooruitzicht gesteld voor onder andere wonen, een sterke economie, kennisontwikkeling/innovatie, infrastructuur en klimaat. Om een beroep op deze middelen te kunnen doen, moeten gemeenten, in multi-helix verband, zorgen voor cofinanciering. Duidelijk is dat dit voor de meeste gemeenten onmogelijk is vanwege hun krappe budgettaire kaders. Daarnaast hebben we als gemeente een fors nadeel als gevolg van de 'trap op, trap af'-systematiek in het Gemeentefonds. Meer nieuws over een nieuwe systematiek verwachten we op zijn vroegst rond de jaarwisseling.

Duurzaamheid

De begroting bevat, evenals vorig jaar, een extra paragraaf 'Verduurzamen'. Daarin volgen we de vorderingen die we maken om Mook en Middelaar in 2030 tot een energie-neutrale gemeente te maken.

Begrotingssaldo

De Programmabegroting 2020 sluit in eerste instantie met een begrotingstekort van € 633k. Meerjarig liggen de tekorten in dezelfde lijn, met uitzondering van 2021. Middels een voorlopig dekkingsplan sluit deze ontwerpbegroting met een begrotingsoverschot van € 9k in 2020 aflopend naar € 0k in 2023.

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023
Begrotingsresultaat na wijzigingen	633 N	483 N	637 N	633 N
Mogelijk dekkingsplan (voorlopig)	642 V	486 V	641 V	633 V
Begrotingssaldo (voorlopig)	9 V	3 V	4 V	0 V

De uiteindelijke besluitvorming wordt vertaald in een eerste begrotingswijziging op de begroting. Om het meerjarig repressief toezicht van de Provincie voor de jaren tot en met 2022 te behouden, moeten deze jaren (2020 t/m 2022) structureel en reëel in evenwicht zijn of een overschot tonen. Middels het voorgestelde dekkingsplan wordt aan deze voorwaarde voldaan.

1.2. Leeswijzer

Indeling

De hoofdingeling bestaat uit de volgende hoofdstukken:

- Algemeen;
- Begroting, inclusief meerjarenraming*);
- Vaststellingsbesluit;
- Bijlagen.

*) De cijfers van de meerjarenraming zijn gecombineerd weergegeven met de cijfers van het begrotingsjaar 2020. De cijfers over 2020 moeten wettelijk (al dan niet gewijzigd) worden vastgesteld. De cijfers over de meerjarenraming (2021 t/m 2023) kunt u voor kennisgeving aannemen.

Wijzigingen

Ten opzichte van de vorige programmabegroting zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Combineren meerjarenraming met begroting

De meerjarenraming in het voormalige hoofdstuk 3 is gecombineerd weergegeven met het huidige hoofdstuk 2 'Begroting'. De meerjarenraming bestaat voor een groot deel uit dezelfde onderwerpen als de onderwerpen die zijn vermeld in hoofdstuk 2 voor het begrotingsjaar 2020. Dit zijn:

- (meerjarige) geprognosticeerde balans;
- (meerjarig) overzicht bestaand en nieuw beleid (baten en lasten);
- (meerjarige) arbeidskosten;
- (meerjarige) investeringen;
- (meerjarige) financiering;
- (meerjarige) stand en verloop van reserves;
- (meerjarige) stand en verloop van voorzieningen.

Om de leesbaarheid en het inzicht in de financiële ontwikkeling te vergroten, zijn de cijfers van de meerjarenraming niet meer in een afzonderlijk hoofdstuk weergegeven, maar zo veel mogelijk gecombineerd vermeld met de cijfers van het begrotingsjaar 2020 in hoofdstuk 2.

Geprognosticeerde balans en EMU-saldo

De overzichten met betrekking tot de geprognosticeerde balans en de EMU-overzichten zijn sterk vereenvoudigd naar aanleiding van de notitie*) van de commissie BBV.

*) Notitie 'Geprognosticeerde balans en EMU-saldo: inzicht in de (meerjarige) financiële positie' van november 2018.

Begrippenlijst

Er is in deze Programmabegroting 2020 een begrippenlijst toegevoegd (onderdeel 4.2 'Bijlage 2').

Daar waar begrippen in de Programmabegroting voor het eerst zijn gebruikt, zijn deze begrippen cursief en onderstreept weergegeven (voorbeeld).

Bedragen

Factor € 1.000 en afrondingsverschillen

Alle financiële overzichten in deze begroting zijn opgesteld per duizend euro (x € 1.000), terwijl de basis van alle bedragen in hele euro's is. Hierdoor kunnen er in de tellingen schijnbaar afrondingsverschillen ontstaan.

Weergave

Bedragen in deze programmabegroting kunnen op de navolgende manieren zijn weergegeven:

- Lasten worden weergegeven als positief getal en baten worden weergegeven als negatief getal;
- Bedragen worden positief weergegeven, waarbij ook is aangegeven wat lasten en wat baten zijn;
- Bedragen kunnen aangevuld zijn met de letter N (nadeel) of V (voordeel).

Beleidsindicatoren

De beleidsindicatoren zijn overeenkomstig de laatst geldende 'Regeling beleidsindicatoren gemeenten'.

Dit betreft een ministeriële regeling waarin voorgeschreven is welke beleidsindicatoren minimaal vermeld moeten worden en wie de wettelijke bronhouder is van een beleidsindicator. Een gemeente is wettelijk verplicht om de gerealiseerde gegevens van deze bronhouders te vermelden. Dit houdt in dat bij de begroting over 2020 geen gerealiseerde gegevens van de bronhouders beschikbaar zijn voor de jaren 2019 (jaar nog niet voorbij) en voor 2020. De kolommen van deze twee jaren zijn dan ook 'uitgegrijsd'.

Als deze gegevens bij de Jaarstukken (nog) niet beschikbaar zijn gesteld, wordt dit aangeduid met 'N/b' (Gegevens niet beschikbaar) en worden, indien aanwezig, gemeentelijke gegevens verstrekt. Daarnaast worden enkele beleidsindicatoren niet jaarlijks maar periodiek bijgewerkt door de bronhouders, bijvoorbeeld de periodieke onderzoeken van Verwey Jonker Instituut. Informatie van de bronhouder wordt in principe ontsloten middels de website 'waarstaatjegemeente.nl', waarbij voor dit doel een afzonderlijke tegel 'Besluit Begroting en Verantwoording' is toegevoegd. Op deze website wordt ook informatie verstrekt met betrekking tot eventuele wijzigingen van de beleidsindicatoren. Daar waar wijzigingen zijn doorgevoerd, is dit vermeld bij de desbetreffende indicator bij de diverse programma's. .

1.3. Begrotingsuitkomsten

Hieronder treft u een overzicht op hoofdlijnen aan met betrekking tot de ontwikkeling en saldi van de (financiële) begroting.

Nieuw beleid

In maart 2018 zijn gemeenteraadsverkiezingen gehouden, waarna een Coalitieakkoord 2018-2022 ('Op weg naar Mook en Middelaar in 2030') en een Collegeprogramma 2018-2022 ('Op weg naar een duurzaam en samenredzaam Mook en Middelaar') zijn opgesteld. Het (nieuwe) beleid voor 2020 dat voortvloeit uit dit Collegeprogramma, is reeds financieel vertaald in deze Programmabegroting 2020. Beleidsmatige ontwikkelingen zijn vermeld bij de diverse programma's bij het onderdeel 'Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?'. Duurzaamheid dan wel verduurzamen is en blijft gedurende de huidige bestuursperiode een belangrijk thema.

Effecten Kaderbrief

De Kaderbrief 2020 heeft niet geleid tot bijstelling van de begrotingssaldi. De Kaderbrief bevat de uitgangspunten die gebruikt zijn voor het opstellen van deze Programmabegroting 2020.

Effecten Zomerrapportage

Op basis van de in de Zomerrapportage 2019 voorgestelde (structurele) bijstellingen van de ramingen ontstaat het volgende financiële beeld:

Bedragen x € 1.000

Begrotingsresultaat (initieel)	2020	2021	2022	2023
1. Primitieve begroting 2020	20 N	15 N	65 V	81 V
2. Structurele doorwerking Zomerrapportage 2019	248 N	276 N	427 N	383 N
Begrotingsresultaat o.b.v. Zomerrapportage 2019	267 N	290 N	362 N	302 N

Toelichting begrotingsresultaat (initieel)

1. Primitieve begroting : Betreffen de begrotingssaldi conform de meerjarenraming van de vastgestelde Programmabegroting 2019, zijnde de drie jaren 2020 t/m 2022. De meerjarenraming van de vorige begroting is altijd de start voor de uiteindelijke begrotingssaldi van de nieuwe begroting. Het laatste jaar 2023 is niet vermeld in de meerjarenraming 2020-2022 van de vorige begroting, maar is wel administratief geactualiseerd.
2. Zomerrapportage 2019 : Betreffen de structurele doorwerkingen van vastgestelde Zomerrapportage 2019. De nadelen betreffen met name de kosten voor maatwerkdienstverlening Jeugd (€ 255k). Daarnaast hogere salariskosten raad (deels vergoed), kosten dienstverlening Nijmegen en kosten doelgroepenvervoer. De voordelen betreffen met name de bijstelling uitkeringen gemeentefonds en de bijstelling opbrengst dividend.

Nagekomen mutaties

De Programmabegroting 2020 (inclusief meerjarenraming 2021-2023) is samengesteld op basis van de uitgangspunten zoals vermeld in de Kaderbrief 2020 en op basis van de financiële bijstellingen op grond van de vastgestelde Zomerrapportage 2019. Naast de mutaties in de Zomerrapportage 2019 zijn er nog enkele aanvullende (nagekomen) mutaties geweest. Deze leiden tot de volgende begrotingssaldi:

Begrotingsresultaat (na mutaties)	2020	2021	2022	2023
Begrotingsresultaat o.b.v. Zomerrapportage 2019	267 N	290 N	362 N	302 N
Nagekomen mutaties				
1 Stijging kosten uitbestede werkzaamheden Nijmegen (beheer GWS en Wmo/Jeugd)	100	100	100	100
2 Afschrijvingskosten investeringsplan 2020-2023	0	50	163	188
3 Uitgaven investeringsplan 2020-2023	18	0	0	0
4 Kosten projecten duurzaamheid (formatie/inhuur)	100			
5 Bijstelling salariskosten (n.a.v. CAO)	100	100	100	100
6 Bijstelling uitkeringen gemeentefonds (sept.circ.)	28	-73	-104	-73
7 Bijstelling bijdrage aan VRLN (o.b.v. begroting)	20	16	16	16
8 Aframen budget inkomsten VRLN	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Subtotaal nagekomen mutaties	366 N	193 N	275 N	331 N
Begrotingsresultaat inclusief bijstellingen	633 N	483 N	637 N	633 N

Toelichting nagekomen mutaties

- 1 Uitbestede werkzaamheden : Op basis van de laatste informatie is de verwachting dat de kosten van uitbesteding met betrekking tot het beheer van de uitkeringsadministratie en de frontoffice-werkzaamheden Wmo/Jeugd toenemen. Er wordt samen met de gemeente Nijmegen bekeken in hoeverre deze kosten naar beneden bijgesteld kunnen worden.
2. en 3. Investeringsplan : Betreffen afschrijvingskosten en uitgaven conform het investeringsplan 2020-2023. Hiervoor verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.3.5 van deze Programmabegroting.
4. Duurzaamheid : Om gedegen uitvoering te kunnen geven alle activiteiten in het kader van duurzaamheid/verduurzamen is een projectbudget onmisbaar. Dit projectbudget wordt ingezet ten behoeve van personele capaciteit. Tevens verwijzen wij u in dit verband naar de paragraaf '2.1.20 Verduurzamen'.
5. Salariskosten : Als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord voor de sector Gemeenten 2019-2020 is er een generieke salarisverhoging overeengekomen verdeeld over de jaren 2019 en 2020. Dit leidt tot een toename van de kosten van € 100k.
6. Bijstelling uitkeringen GF : Op basis van de septembercirculaire 2019 vindt er een bijstelling plaats voor de uitkeringen uit het gemeentefonds, zijnde de algemene uitkering, de integratie- en decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkering Sociaal Domein. Vanaf 2021 levert dit een voordeel op.
7. Bijdrage VRLN : Op basis van de definitieve begroting wordt de bijdrage aan de VRLN verhoogd. Dit was ook al deels gebeurd in de Zomerrapportage op basis van een voorlopige begroting van de VRLN.

Dekkingsplan

Op basis van de structurele doorwerking van de Zomerrapportage 2019 en de nagekomen posten, sluit de begroting voor alle jaren 2020 tot en met 2023 met een begrotingstekort. Wettelijk gezien moet

Algemeen

2020 sluiten en bij gebrek hieraan uiterlijk in 2023. Hierbij mag er geen sprake zijn van een doorschuivend meerjarenperspectief. Als in enig begrotingsjaar de laatste jaarschijf sluitend is, moet in het volgende begrotingsjaar het op een na laatste begrotingsjaar sluitend blijven. Op grond van het verdiepings-onderzoek door de Provincie op de Programmabegroting 2019 en het hieruit voortvloeiend meerjarig repressief toezicht, geldt dat voor Mook en Middelaar de jaren 2020 t/m 2022 sluitend moeten zijn. Hieronder stellen wij een dekkingsplan voor om de begroting voor alle jaren sluitend te krijgen. Zie ook de toelichting op het dekkingsplan onder de tabel.

Bedragen x € 1.000

Begrotingsresultaat	2020	2021	2022	2023
Begrotingssaldo incl. bijstellingen	633 N	483 N	637 N	633 N
Onttrekkingen uit reserves				
01 Onttrekking incidentele kosten investeringsplan uit VBR	-18			
02 Onttrekking incidentele kosten duurzaamheid uit VBR	-100			
<i>Subtotaal onttrekkingen uit reserves</i>	<i>118 V</i>	<i>0 V</i>	<i>0 V</i>	<i>0 V</i>
Bijstellingen bestaande budgetten				
03 Bijstelling budget programma Samenleven en zorgen	-60	-60	-60	-60
04 Lagere dotatie onderhoudsvoorziening wegen	-20	-20	-20	-20
05 Vrijval buffer kapitaallasten	-15	-15	-50	-50
06 Bijstelling budget uitvoeringsprogramma VTH	-14	-14	-14	-14
07 Beperken speelruimteplan	-2	-4	-6	-8
08 Lager bedrag verstrekken subsidies (subsidies)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
09 Bijstelling budgetten gehele begroting	0	0	-30	-30
<i>Subtotaal bestaande budgetten</i>	<i>111 V</i>	<i>113 V</i>	<i>150 V</i>	<i>152 V</i>
Bijstelling budgetten Collegeprogramma				
10 Collegeprogramma Participatiecoach	-40	0	0	0
11 Collegeprogramma Openbare orde en Veiligheid	0	-20	-20	-20
<i>Subtotaal bijstelling budgetten Collegeprogramma</i>	<i>40 V</i>	<i>20 V</i>	<i>20 V</i>	<i>20 V</i>
Stelposten				
12 Stelpost "Uitkomst onderzoek Jeugdzorg"	0	0	-88	-88
13 Stelpost ruimte onder plafond BCF	-50	-30	-30	-20
<i>Subtotaal Stelposten</i>	<i>50 V</i>	<i>30 V</i>	<i>118 V</i>	<i>108 V</i>
Belastingen				
14 Trendmatige verhoging ozb	-23	-23	-23	-23
15 Extra verhoging ozb	-300	-300	-300	-300
16 Lagere dotatie onderhoudsvoorziening rioolbeheer	-16	-25	-32	-10
17 Lagere opbrengst rioolheffing	16	25	32	10
18 Afschrijvingskosten Masterplan Plasmolen	33	33	33	33
19 Verhoging opbrengst toeristenbelasting	-33	-33	-33	-33
20 Invoeren parkeerbelasting	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
21 Invoeren precariobelasting	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
22 Invoeren reclamebelasting	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
<i>Subtotaal belastingen</i>	<i>323 V</i>	<i>323 V</i>	<i>323 V</i>	<i>323 V</i>
Subtotaal dekkingsmiddelen	642 V	486 V	641 V	633 V
Begrotingsresultaat Primitieve begroting (voorlopig)	9 V	3 V	4 V	0 V
Waarvan incidenteel	10 N	0 N	0 N	0 N
Waarvan structureel	19 V	3 V	4 V	0 V

Toelichting dekkingsplan

- 01 en 02 Onttrekking VBR : Zoals gebruikelijk worden incidentele uitgaven in eerste instantie gedekt door incidentele inkomsten. Als deze ontbreken wordt hiervoor veelal de VBR voor benut. Voorgesteld wordt om de incidentele kosten van punten 2. en 3. bij de nagekomen mutaties te onttrekken uit de VBR. Dit betreffen incidentele uitgaven uit het investeringsplan en kosten voor formatie/inhuur duurzaamheid.
- 03 Progr. Samenleven en zorgen : Gezien de (forse) toename van de kosten binnen het programma Samenleven en Zorgen (zie Zomerrapportage 2019) stellen wij voor om binnen dit programma een procent aan kosten te reduceren. Dit komt neer op zo'n € 60k.
- 04 Dotatie onderhoudsvoorziening : Voorgesteld wordt om de dotatie aan de voorziening Groot onderhoud wegen met € 20k te verlagen. In het plan is namelijk ook een post meegenomen voor klein onderhoud, welke reeds in de begroting is geraamd.
- 05 Buffer kapitaallasten : In de begroting is een stelpost kapitaallasten aanwezig voor toekomstige investeringen. Deze stelpost wordt ingezet voor een gedeeltelijke dekking van de extra kapitaallasten op grond van het investeringsplan. Zie ook nr. 2 van de nagekomen wijzigingen.
- 06 Uitvoeringsprogramma VTH : Naast een budget voor de RUD is ook een budget aanwezig voor 'eigen handhaving'. In totaliteit kan het budget met € 14k worden afgeraamd. Er blijft dan € 35k over, waarvan € 25k voor de RUD en € 10k eigen handhaving.
- 07 Speelruimteplan : Door het beperken van het speelruimteplan (bijv. één goede speelruimte per kern) kan bespaard worden op de afschrijvingskosten, oplopend naar maximaal € 20k vanaf 2029.
- 08 Subsidies : Per procent minder subsidie wordt € 7k bespaard. Hierbij moet weloverwogen worden welke instanties eventueel minder subsidie zouden krijgen. Er wordt bijvoorbeeld zowel subsidie verstrekt aan zorginstellingen als aan dorpsraden en sportverenigingen e.d.
- 09 Budgetten begroting : Naast de specifieke bijstellingen wordt voorgesteld om binnen de gehele begroting voor de jaren 2022 en 2023 een bedrag van € 30k te vinden als dekkingsmiddel. Dit betreft ongeveer 0,2% van de totale kosten.
- 10 Participatiecoach : Deze middelen kunnen voor 2020 vervallen. Op dit moment is nog niet duidelijk welke taken hiervan kunnen worden ondergebracht in de dienstverlening van het werkbedrijf en welke aanvullende inzet lokaal nodig is om participatie te stimuleren. Participatie door uitkeringsgerechtigden wordt vorm gegeven binnen de tegenprestatie. Voor 2021 is een budget beschikbaar van €40k.

Algemeen

- 11 Openbare orde en veiligheid : Na invulling van de budgetten van het Collegeprogramma blijkt € 20k minder nodig te zijn dan oorspronkelijk geraamd. Het verschil kan vrijvallen.
- 12 Stelpost onderzoek Jeugdzorg : Conform de landelijke richtlijn van de VNG "Richtlijn voor extra middelen jeugdzorg in begroting" is het toegestaan om als dekkingsmiddel op te nemen een bedrag gelijk aan de uitkering van het Rijk voor Jeugd over het jaar 2021. Dit betreft voor de gemeente Mook en Middelaar een bedrag van € 88k. De provincie accepteert deze stelpost, zolang het bedrag niet hoger is.
- 13 Stelpost plafond BCF : Het BTW-compensatiefonds is een fonds dat uit de Algemene Uitkering is genomen. Gemeenten kunnen hierbij de compensabele BTW declareren. Jaarlijks blijkt er nog ruimte in het fonds te zijn, dat vervolgens wordt toegevoegd aan de algemene uitkering en weer wordt uitgekeerd. Deze ruimte wordt jaarlijks wel kleiner, omdat gemeenten jaarlijks meer declareren.
- 14 en 15 Ozb : Naast een trendmatige verhoging van de onroerende zaakbelastingen, stellen wij voor om de opbrengst met 20% te verhogen. Dit is inclusief de opbrengst als gevolg van areaaluitbreiding (meer woningen). Dit betekent dus niet dat de tarieven of de woonlasten met 20% stijgen. De tarieven zijn mede afhankelijk van de waarde-ontwikkeling van de woningen en niet-woningen. In de raadsvergadering van december worden alleen de tarieven voor 2020 ter besluitvorming aan u voorgelegd.
- 16 en 17 Rioolheffing : Gezien de omvang van de voorziening Groot onderhoud riolering à € 4,3 miljoen wordt voorgesteld om de dotatie te maximaliseren op € 300k. Dit levert binnen de exploitatie overigens geen voordeel op, omdat rioolheffing een gesloten financieel systeem is: de opbrengsten dalen navenant, hetgeen een voordeel oplevert voor de belastingplichtigen van enkele euro's. In de raadsvergadering van december worden de tarieven ter besluitvorming aan u voorgelegd.
- 18 en 19: Toeristenbelasting : Binnen het investeringsplan is een bedrag opgenomen van € 2 miljoen voor Masterplan Plasmolen. De afschrijvingskosten hiervan dienen gedekt te worden door inkomsten van derden. Een deel van de afschrijvingskosten kunnen gedekt worden door de verhoging van het tarief van de toeristenbelasting, bijvoorbeeld van € 1,05 naar € 1,50.
- 20 t/m 22: Nieuwe belastingen : Naast het bijstellen van budgetten, het opnemen van stelposten of het verhogen van bestaande belastingen, is het ook mogelijk om nieuwe belastingen in te voeren, zoals parkeerbelasting (primair ten behoeve van parkeerregulering), precariobelasting (zoals terrassen op gemeentegrond, nutsbedrijven zijn wettelijk vrijgesteld) en reclamebelasting (reclames zichtbaar vanaf de

openbare weg). Voor het invoeren hanteren wij een minimale opbrengstgrens van € 50k per in te voeren belasting. Hiermee kunnen ook (een deel van) de kosten van het investeringsplan gedekt worden. Een belasting wordt ingevoerd middels het vaststellen van een belastingverordening door de raad. Deze belastingen kunnen op z'n vroegst per 1 januari 2021 ingevoerd worden.

Risico's

Gelet op de omvang van de Algemene Reserve en het weerstandsvermogen zijn wij van mening dat de buffer voor genoemde risico's op basis van de huidige gegevens meer dan goed is. De ratio valt in de klasse 'Goed/Uitstekend'. Meer informatie over het weerstandsvermogen vindt u terug in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

Vrij besteedbare reserve

Na inzet van de VBR ten behoeve van het financieel afdekken van incidentele budgetten van het Collegeprogramma en het dekkingsplan resteert eind 2020 een bedrag van € 2,0 miljoen. Dit betreft ongeveer 11% van het geraamde totale vermogen.

Uitkeringen gemeentefonds

In deze Programmabegroting 2020 is de septembercirculaire 2019 verwerkt. Naar aanleiding van deze septembercirculaire bedragen de totale uitkeringen uit het gemeentefonds € 9,6 miljoen (inclusief integratie-uitkering SD). Dit betreft voor 2020 een daling van € 28k ten opzichte van de meicirculaire 2019. Meerjarig laat de septembercirculaire wel een voordeel zien van tussen de € 73k en € 104k.

Formatie

De formatie per 1-1-2020 is geraamd op (afgerond) 70 fte. De hieraan gerelateerde salarislasten (inclusief loonheffing en andere werkgeverslasten) bedragen over 2020 € 4,8 miljoen.

Sociaal Domein

Het Sociaal Domein neemt een belangrijk deel van de lasten voor haar rekening. Eventuele mee- en tegenvallers worden zo veel mogelijk binnen het Sociaal Domein met elkaar verrekend. Voor wat betreft re-integratie zijn de werkzaamheden ondergebracht bij het Werkbedrijf als onderdeel van de MGR (Modulaire Gemeenschappelijk regeling) Regio Rijk van Nijmegen.

Beheerplannen

In 2019 en 2020 worden de onderhoudsbeheerplannen geactualiseerd. Deze actualisatie van de diverse beheerplannen kan gevolgen hebben voor de hoogte van de dotatie aan de onderhoudsvoorzieningen, dan wel voor de toevoeging aan de bestemmingsreserve voor het onderhoud van het gemeentehuis. Eventuele mutaties worden ter afzonderlijke besluitvorming aan u voorgelegd.

Belastingen / inflatiecorrectie

In deze begroting gaan wij uit van een inflatiecorrectie op de belastingtarieven van 1,53% (ruim een procent lager dan 2019). Deze inflatiecorrectie is, conform vigerend beleid, afgeleid van de loon- en prijsstijgingen zoals vermeld in de meicirculaire 2019. Gezien de keuzes die gemaakt kunnen worden naar aanleiding van het dekkingsplan van de Programmabegroting 2020, kunnen de herzieningen van de belastingverordeningen ozb en rioolheffing pas in de raadsvergadering van december 2019 ter besluitvorming aan u voorgelegd worden, waarbij tevens de definitieve tarieven voor 2020 worden vastgesteld.

1.4. Afkortingen

Afkorting	Voluit
A	
ARBO	Arbidsomstandigheden
AU	Algemene uitkeringen uit het gemeentefonds
B	
B2020	Begroet 2020 (idem B2019 en B2021 t/m B2023)
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BRP	Basisregistratie personen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BVO	Bedrijfsvoeringsorganisatie
B&W	Burgemeester en Wethouders
C	
CBS	Centraal bureau voor de Statistiek
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
D	
DU	Decentralisatie-uitkering
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
E	
-	
F	
Fte	Fulltime-equivalent
G	
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GMSD	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
GO	Gemeenschappelijk Orgaan
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
Gw	Gemeentewet
H	
-	
I	
ICT	Informatie- en Communicatie Technologie
IU	Integratie-uitkering
J	
jo.	Juncto (in samenhang met)
K	
KCA	Klein Chemisch Afval
Kg	Kilogram
L	
LISA	Landelijk informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
M	
MGR	Modulaire Gemeenschappelijke regeling
MJOP	Meerjarig Onderhoudsplan
MARN	Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen
MT	Management Team
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs

N		
	n.a.v.	naar aanleiding van
O		
	OZB	onroerende zaakbelastingen
P		
	PIJOFACH	Personeel, Informatisering/Inkoop, Juridische Zaken, Organisatie, Financiën/Facilitaire Zaken, Automatisering, Communicatie en Huisvesting
	p.p.p.n.	Per persoon per nacht
	P&C	Planning en Control
Q		
	-	
R		
	RIE	Risico-inventarisatie en -evaluatie
	RWS	Rijkswaterstaat
	RUD	Regionale Uitvoeringsdienst(en)
S		
	SKB	Schatkistbankieren ('s Rijks Schatkist)
T		
	-	
U		
	UPW	Uitkering Participatiewet
V		
	VBR	Vrij besteedbare reserve
	vGRP	Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
	VHROSV	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing
	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
	VO	Voortgezet Onderwijs
	Vpb	Vennootschapsbelasting
	Vsv	Voortijdig schoolverlater
W		
	W2018	Werkelijk (gerealiseerd) 2018
	Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
	Wnra	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
	(Wet) woz	(Wet) waardering onroerende zaken
	WSW	Wet sociale werkvoorziening
	WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
X		
	-	
Y		
	-	
Z		
	-	

1.5. Gemeenteraad

Aan het hoofd van de gemeente staat de gemeenteraad. De raad controleert het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester op de wijze waarop zij de gemeente besturen. Ook stelt de raad de formele en financiële kaders vast. Daarnaast is de raad bij uitstek de volksvertegenwoordiging en vertolkt hij dus ook de mening van de bevolking en zet deze om in beleid. De gemeente Mook en Middelaar heeft dertien raadsleden (en een voorzitter en een griffier).

mr. drs. Willem Gradisen
(voorzitter)

Ton Peters-Sengers
(Griffier)

Ton Herings
(DGP)

Ton Broekmans
(PvdA)

drs. Peter Wijers
(DGP)

drs. Lee Tonnaer
(PvdA)

Geoffrey van den Honert
(DGP)

Frank Dillerop
(PvdA)

Luc van der Linden
(DGP)

Wies van Keulen
(GroenLinks)

Stan Brinkhoff
(VVD)

drs. Fred van Santwijk
(GroenLinks)

Corneliëke van den Bergh-
Visser
(VVD)

drs. François Jongen
(CDA)

ing. Daan Leseman
(VVD)

1.6. College van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders vormt het dagelijkse bestuur van de gemeente. Bij de gemeente Mook en Middelaar bestaat het college uit de burgemeester en drie wethouders. Daarnaast is de gemeentesecretaris de schakel tussen het bestuur en de ambtelijke organisatie.

mr. drs. Willem Gradisen
Burgemeester

Portefeuille:
 - Voorlichting en communicatie
 - Personeel en organisatie
 - Algemeen bestuur
 - Openbare orde en veiligheid
 - Handhaving
 - Bedrijfsvoering
 - (Bestuurlijke) samenwerking

Geertjan Wienhoven (DGP)
Wethouder, 1e locoburgemeester

Portefeuille:
 - Ruimtelijke ordening
 - Openbare ruimte
 - Milieu
 - Financiën
 Aandachtsveld: Verduurzamen

drs. Karin Peters (PvdA)
Wethouder, 2e locoburgemeester

Portefeuille:
 - Wonen
 - Werk en inkomen
 - Economie
 - Inwonerparticipatie; Dorps- en Wijkraden
 Aandachtsveld: Inwonerparticipatie

Susan Doorenbos MSc (GroenLinks)
Wethouder, 3e locoburgemeester

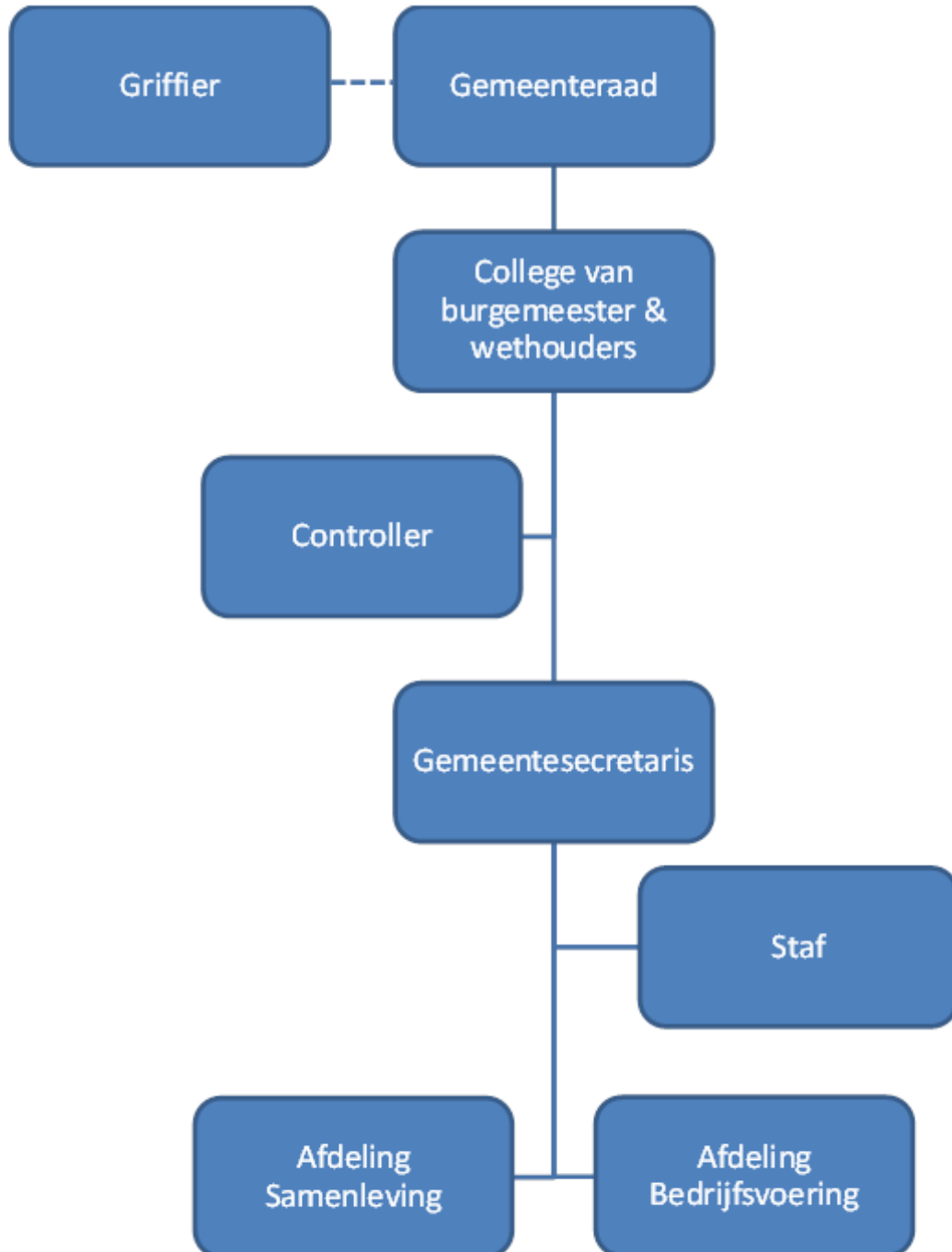
Portefeuille:
 - Zorg (incl. volksgezondheid en onderwijs)
 - Welzijn (incl. Wmo)
 - Duurzaamheid
 Aandachtsveld: Samenwerken

Anita Smits-de Kinkelder
Gemeentesecretaris

- Eerste adviseur van het college van b&w

1.7. Organisatiestructuur

De organisatiestructuur van Mook en Middelaar ziet er als volgt uit:

1.8. Kerngegevens

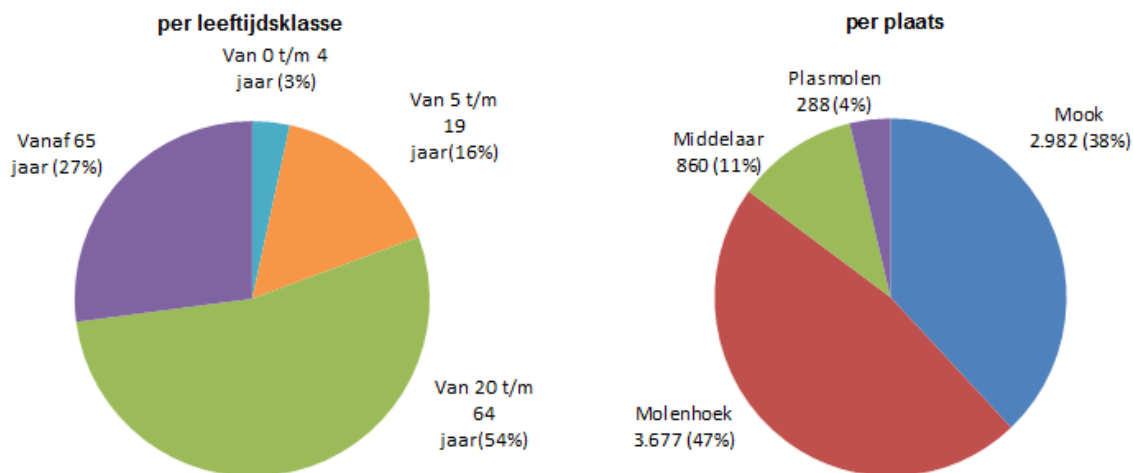
SOCIALE STRUCTUUR

Inwoners per leeftijdsklasse	Werkelijk 1-1-2017	Werkelijk 1-1-2018	Werkelijk 1-1-2019	Raming 1-1-2020	%
van 0-4 jaar	249	249	246	267	3%
van 5-19 jaar	1.336	1.297	1.265	1.246	16%
van 20-64 jaar	4.218	4.177	4.215	4.191	54%
van 65 jaar en ouder *)	1.972	2.045	2.080	2.119	27%
Totaal *)	7.775	7.768	7.806	7.823	100%

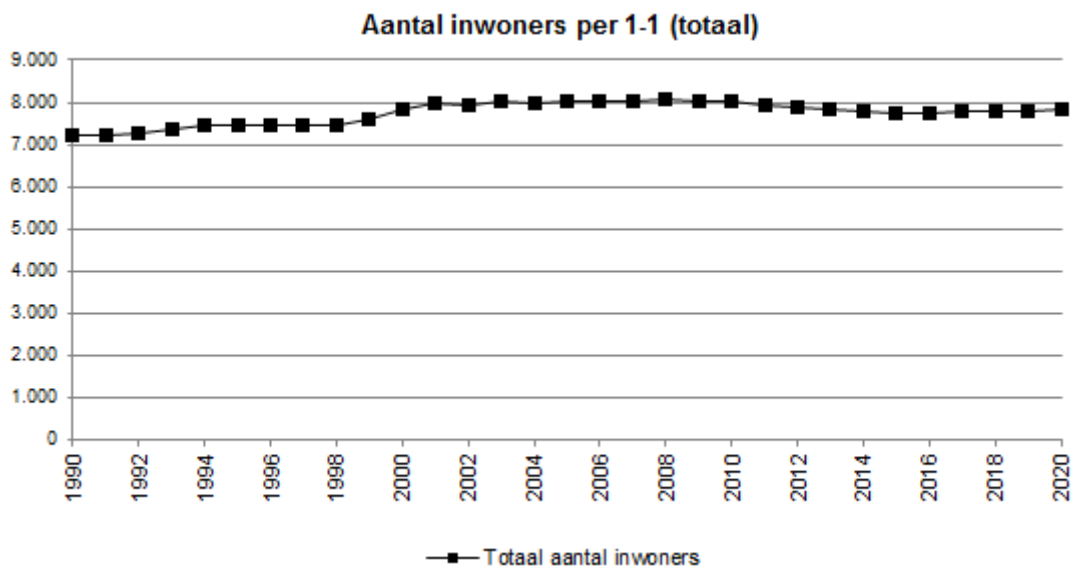
Bron: CBS (werkelijk) en BRP Mook en Middelaar (raming)

*) 2017 en 2018 met respectievelijk 3 en 5 personen naar beneden gecorrigeerd door CBS t.o.v. vorig jaar

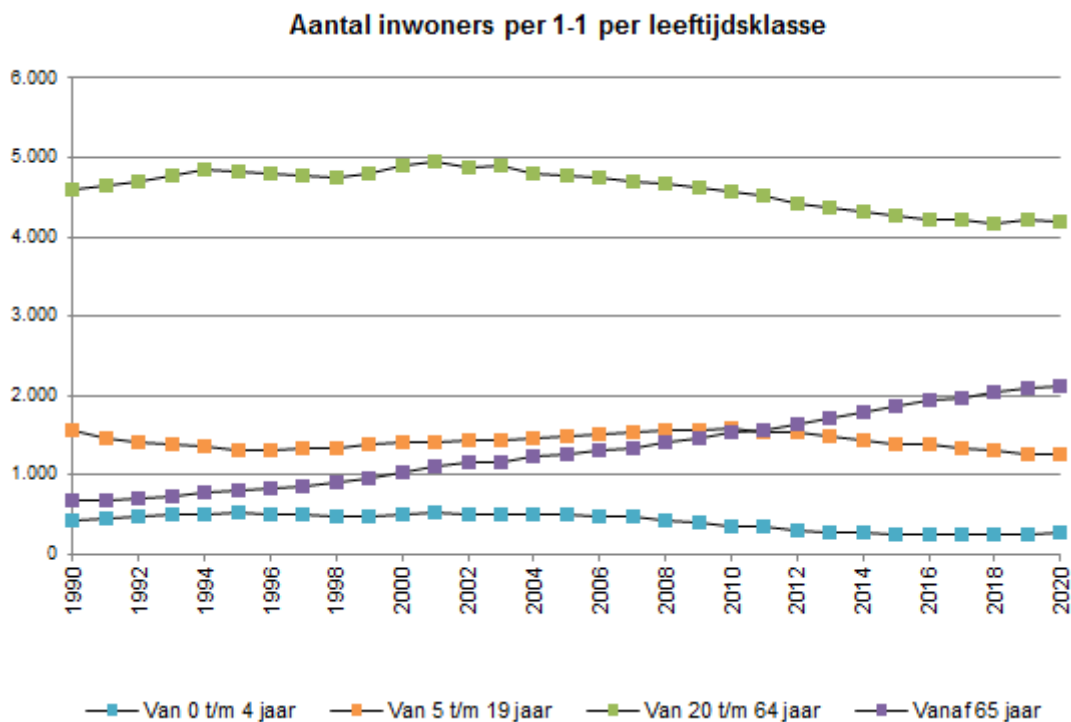
Raming aantal inwoners per 1 januari 2020

Bron: BRP Mook en Middelaar

Bron: CBS Statline (realisatie 2000 t/m 2018) en BRP Mook en Middelaar (raming 1-1-2020)

Bron: CBS Statline (realisatie 2000 t/m 2018) en BRP Mook en Middelaar (raming 1-1-2020)

Fysieke structuur

Omschrijving	Eenheid	Aantal
<i>Land:</i>		
Oppervlakte land	hectare	1.739
Oppervlakte bebouwing kernen	hectare	45
Oppervlakte bebouwing buitengebied	hectare	9

Oppervlakte bebouwing totaal	hectare	54
Percentage bebouwing land	%	3,1
Woonruimten ^{*)}	aantal	3.648
<i>Water:</i>		
Oppervlakte binnenwater	hectare	142
Oeverlengte	kilometer	25,7

*) inclusief logiesfunctie en uitwonende studenten

Bron: Verzamelstaat uitkering gemeentefonds september 2019

1.9. Uitgangspunten begroting

Wettelijk kader

Gemeentewet

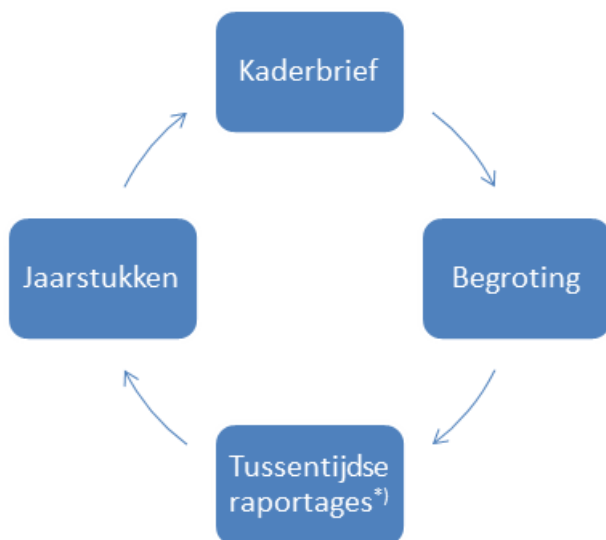
Het college biedt jaarlijks, vóór aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, de raad een ontwerp aan voor de begroting en meerjarenraming (art. 190, lid 1 Gw). De raad stelt de begroting vast voorafgaande aan het begrotingsjaar vóór 15 november (art. 191).

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten

De begroting wordt ingericht overeenkomstig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te geven regels. Deze regels zijn vermeld in het BBV. Deze Programmabegroting 2020 met meerjarenraming 2021-2023 sluit aan bij de regels conform het BBV met dien verstande dat de meerjarenraming gecombineerd is vermeld met het begrotingsjaar (zie ook de leeswijzer).

Plaats in de planning- en controlcyclus

Deze Programmabegroting maakt onderdeel uit van de planning- en controlcyclus (p&c-cyclus).

*) Morap-1, Zomerrapportage en Morap-2.

Hieronder ziet u schematisch de plaats van dit document in de gehele cyclus (paars gekleurd hokje).

P&C-cyclus	Kaderbrief	Programma-begroting	Morap-1	Zomer-rapportage	Morap-2	Jaarstukken
2018 ^{*)}	<i>vastgesteld 13 juli 2017</i>	<i>vastgesteld 9 nov. 2017</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>vastgesteld 12 juli 2018</i>	<i>vastgesteld 13 dec. 2018</i>	<i>vastgesteld 4 juli 2019</i>
2019	<i>vastgesteld 12 juli 2018</i>	<i>vastgesteld 8 nov. 2018</i>	<i>vastgesteld 28 febr. 2019</i>	<i>vastgesteld 12 sept. 2019</i>	12 dec. 2019	juni/juli 2020
2020	<i>vastgesteld 4 juli 2019</i>	7 nov. 2019	febr. 2020	sept. 2020	dec. 2020	juni/juli 2021

Tabel 1: P&C-cyclus

*) Op basis van de Financiële verordening 2019 is de p&c-cyclus met ingang van 2019 iets gewijzigd: In 2018 was nog sprake van een Kadernota (thans Kaderbrief), een Voorjaarsnota (thans Zomerrapportage) en een Najaarsnota (thans Morap-2). Daarnaast is de Morap-1 toegevoegd.

Uitgangspunten lokaal bestuur

Politiek-bestuurlijke uitgangspunten

Op basis van het 'Coalitieakkoord 2018-2022' (raadsvergadering 24 april 2018) heeft het college van burgemeester en wethouders het 'Collegeprogramma 2018-2022' opgesteld. Hierin staat een meer concrete vertaling van het coalitieakkoord. In het Collegeprogramma zijn per programma doelstellingen, aandachtspunten en/of actiepunten bepaald. De doelstellingen zijn daar waar mogelijk financieel vertaald in de begroting. Dit kan middels beschikbare middelen in de bestaande begroting, dan wel via extra beschikbaar te stellen middelen. Het (nieuwe) beleid voor 2020 dat voortvloeit uit het Collegeprogramma is vertaald in deze Programmabegroting 2020.

Kaderbrief

In de Kaderbrief 2020, door u op 4 juli 2019 vastgesteld, zijn diverse financiële uitgangspunten opgenomen ten behoeve van het opstellen van de Programmabegroting 2020-2023. Deze uitgangspunten zijn toegepast in deze programmabegroting.

Uitgangspunten provincie

Aandachtspunten Provincie

Jaarlijks brengt de Provincie een begrotingsbrief uit met aandachtspunten die zij aan het einde van het jaar zal gebruiken bij de beoordeling van de dan door u vastgestelde begroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023. Aandachtspunten hierbij zijn dat er geen opschuivend sluitend meerjarenperspectief is en dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is.

In de brief die aan het college van burgemeester en wethouders is gericht, worden zowel jaarlijks terugkerende algemene onderwerpen vermeld als specifieke onderwerpen, zoals het Sociaal Domein en de Omgevingswet. Daarnaast wordt ingegaan op enkele (nieuwe) notities van de Commissie BBV. De richtlijnen van de provincie zijn meegenomen in deze Programmabegroting 2020.

Financieel toezicht Provincie

Algemeen

Wettelijk moet de begroting 2020 structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dit niet het geval is, moet in de meerjarenraming aannemelijk worden gemaakt dat dit evenwicht uiterlijk in 2023 (laatste jaar meerjarenplanning) tot stand zal worden gebracht, met als extra aandachtspunt dat er geen sprake mag zijn van een opschuivend sluitend meerjarenperspectief.

De Provincie Limburg houdt hierop financieel toezicht bij elke Limburgse gemeente. Standaard is dit repressief toezicht. Een zwaardere vorm van toezicht is preventief toezicht. Hierbij moeten de begroting en begrotingswijzigingen vooraf worden goedgekeurd door de Provincie voordat tot uitvoering overgegaan kan worden. Daarnaast is sprake van een vierjaarlijks verdiepingsonderzoek, waarbij het mogelijk is om meerjarig repressief toezicht te krijgen. De gemeente Mook en Middelaar heeft op basis van de Programmabegroting 2019-2022 meerjarig repressief toezicht gekregen. De voorwaarde die hierbij is gesteld, is dat na vaststelling van de begroting 2020 zowel het begrotingsjaar 2020 als de jaren 2021 en 2022 van de meerjarenraming een structureel en reëel evenwicht of overschot laten zien.

Begroting

2.1. Beleidsbegroting

Wettelijk kader: artikel 7 BBV

Programmaplan

Wettelijk kader

Artikel 8 BBV.

Programmaplan

Gedurende een raadsperiode blijft de programma-indeling in principe gelijk.

In deze programmabegroting zijn de volgende programma's opgenomen:

- Besturen;
- Beschermen;
- Verplaatsen;
- Werken;
- Leren;
- Recreëren;
- Samenleven en Zorgen;
- Gezond leven;
- Wonen.

Naast deze programma's bevat het programmaplan de volgende wettelijke onderdelen:

- een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen;
- een overzicht van de kosten van overhead;
- het bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting; en
- het bedrag voor onvoorzien.

2.1.1. Programma Besturen

Alternatieve naam : Bestuur en ondersteuning

Portefeuillehouders : Burgemeester Gradisen, wethouders Wienhoven, Peters en Doorenbos

Visie 2018 - 2022

Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners en bedrijven weten dat wij er voor ze zijn. Wij stellen ons open voor de meningen en ideeën van onze inwoners en betrekken deze bij de besluitvorming. Ook zijn we transparant in onze keuzes en onze manier van werken. Wij willen een betrouwbare partner zijn voor inwoners, bedrijven en onze samenwerkingspartners.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Een zichtbare en benaderbare gemeente zijn

Inwoners, verenigingen en bedrijven zijn op verschillende terreinen afhankelijk van de gemeente. Wij dienen zichtbaar te maken wat de gemeente en de gemeentelijke organen (Gemeenteraad, College, Burgemeester en ambtelijke organisatie) doen, maar ook waarom wij zaken op een bepaalde manier doen. Onze besluitvorming en gemeentelijke processen zijn transparant en worden in de openbaarheid genomen. De mening van de belanghebbenden betrekken wij via participatie bij dit proces.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Inwonerparticipatie vergroten

Binnen onze gemeente hebben we aandacht voor de inbreng van onze inwoners bij onze plannen. Door in te zetten op het vergroten van de inwonerparticipatie wordt het democratisch draagvlak vergroot en de kwaliteit van beleid verhoogd. We zetten ook in op het stimuleren van burgerinitiatieven. Inwoners moeten zich welkom voelen om mee te praten en initiatieven in te dienen, we creëren hier de mogelijkheden voor.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Relatie met verbonden partijen

Programma Besturen heeft geen specifieke relatie met een verbonden partij. Onder dit programma valt wel de (regionale) bestuurlijke afstemming in zijn algemeenheid. De diverse verbonden partijen zijn primair gericht op het verrichten van uitvoeringstaken die verband houden met de overige programma's.

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Formatie (1): Fte per 1.000 inwoners	1	8,44	8,46	-	-
2	Bezetting (2): Fte per 1.000 inwoners	1	7,85	8,51	-	-
3	Apparaatskosten (3) Kosten per inwoner (x € 1.000) (incl. overhead)	2	0,74	0,74	0,77	0,83
4	Externe inhuur (4): Kosten als % van totale loonsom	2	3%	2%	4%	0%
5	Externe inhuur (4): Totale kosten inhuur externen (x € 1.000)	2	144	79	183	0
6	Overhead (5): (incl. salarissen) % van totale lasten	2	36%	33%	37%	37%

*) wettelijke bronhouder

1 Eigen gegevens (jaarstukken)

2 Eigen begroting

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	1.761	1.380	1.350	1.370	1.380	1.375
Totaal baten	-980	-235	-217	-217	-217	-217
Saldo baten en lasten	781	1.145	1.133	1.153	1.163	1.158
Toevoegingen aan reserves	798	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-942	-455	-5	-5	-5	-5
Geraamd resultaat	637	690	1.128	1.148	1.158	1.153

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.2. Programma Beschermen

Alternatieve naam : Veiligheid

Portefeuillehouder : Burgemeester Gradisen

Visie 2018 - 2022

Veiligheid kun je niet garanderen, maar samen met onze ketenpartners op het gebied van veiligheid en zorg werken we aan een zo goed mogelijke bescherming van onze inwoners. Door nieuwe taken en krappere capaciteit bij politie en justitie vormt dit een bijzondere uitdaging voor onze gemeente. Veiligheid houdt iedereen bezig en wij willen de komende periode dan ook inzetten op het versterken van het veiligheidsgevoel. Daarvoor zetten we meer toezicht en handhaving in en laten we de veiligheidsketen zo optimaal mogelijk functioneren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Het naleefgedrag vergroten

De afgelopen periode is helder geworden dat het handhavingsbeleid en de beschikbare capaciteit en middelen niet meer passen in de huidige tijdgeest. Bewoners van de gemeente mogen van ons verwachten dat er actief en daadkrachtig wordt opgetreden tegen overtredingen, maar ook tegen onwenselijke situaties. Door de toenemende activiteiten binnen onze gemeente in de bouw als gevolg van de gehele economie voelen wij de noodzaak om controles, toezicht en handhaving uit te breiden.

Van repressie naar preventie

Naleefgedrag stimuleren begint door heldere regels te stellen en de regels die je stelt ook na te leven. We willen meer inzetten op communicatie over de regels en meer en vaker uitleggen waarom er bepaalde regels zijn en wat de gemeenschap kan of soms moet doen om deze regels na te leven. Dat doen we niet alleen vanuit ons gemeentehuis, maar ook op de momenten dat we controles uitvoeren of contact hebben met onze inwoners en bedrijven. Meer preventie moet uiteindelijk leiden tot minder inzet van repressie in de vorm van juridische handhaving en meer elkaar aanspreken op naleefgedrag.

Een veilige gemeente creëren

Inwoners moeten zich in onze gemeente veilig kunnen voelen. Het gevoel van veiligheid verschilt van mens tot mens, maar vaak komt dit tot uitdrukking over de mate waarin mensen zich 's avonds veilig voelen op straat. In onze gemeente kun je 's avonds veilig over straat lopen, maar er zijn wel aandachtspunten. Zo zijn er gebieden waar inwoners vragen om aandacht voor hangjeugd, slecht verlichte plaatsen, rommel en graffiti. Maar ook parkeeroverlast en verkeersveiligheid zijn regelmatig terugkerende aandachtspunten die wij willen aanpakken.

Een nieuw aspect vormt de sociale veiligheid in dit verhaal. Met de decentralisatie van Rijkstaken naar de gemeente heeft de gemeente ook de problematiek rondom 'verwarde personen' en beschermd wonen op het bordje gekregen. Een thema dat met een minimale politiecapaciteit in onze regio bijzondere aandacht vraagt van onze gemeente, gezien ook onze ligging ten opzichte van onze

veiligheidspartners (Politie, Veiligheidsregio en Openbaar Ministerie) in Limburg Noord en onze zorgpartners in het Rijk van Nijmegen.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie met dit programma:

- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord
(het bevorderen van een zo optimaal mogelijke dienstverlening op het terrein van de veiligheid aan burgers);
- Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN)
(waarborgen goede kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving).

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Verwijzingen Halt (6): Aantal per 10.000 jongeren	1	63	65	-	-
2	Winkeldiefstallen (8): Aantal per 1.000 inwoners	2	0	0	-	-
3	Geweldsmisdrijven (9): Aantal per 1.000 inwoners	2	1,9	5,1	-	-
4	Diefstallen uit woning (10): Aantal per 1.000 inwoners	2	4,5	1,9	-	-
5	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (11): Aantal per 1.000 inwoners	2	4,5	3,2	-	-

*) wettelijke bronhouder

1 Stichting Halt

2 CBS

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	588	629	652	651	653	656
Totaal baten	-7	-6	-106	-106	-106	-106
Saldo baten en lasten	581	623	546	545	547	550
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-20	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	561	623	546	545	547	550

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.3. Programma Verplaatsen

Alternatieve naam : Verkeer, vervoer en waterstaat

Portefeuillehouder : Wethouder Wienhoven

Visie 2018 - 2022

Aandacht voor het bevorderen van mobiliteit en bereikbaarheid is van groot belang. Dit alles in een veilige en goed ingerichte omgeving, terwijl de leefbaarheid wordt geborgd. In de kernen moeten alle voorzieningen bereikbaar zijn voor hun inwoners. Dat betekent zorgen voor goede verbindingen tussen de kernen onderling en de kernen en de omliggende gemeenten. Naast verbindingen voor fiets en auto streven wij naar een goede verbinding met het openbaar vervoer.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Openbaar vervoer

Openbaar vervoer vervult een belangrijke taak in de leefbaarheid van onze gemeente. We hebben prachtige trein- en busverbindingen richting Nijmegen en Venlo. Middelaar en een aantal van onze kernen liggen op redelijke afstand van deze verbindingen. Wij streven ernaar dat alle inwoners gebruik kunnen maken van openbaar vervoer.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

In stand houden en uitbreiden veiligheid en leefbaarheid

Mobiliteit, verkeersveiligheid en leefbaarheid zijn belangrijke thema's voor ons. Op het gebied van mobiliteit staat er veel te veranderen door de technologische ontwikkelingen. E-bikes, elektrisch-zelfrijdende auto's, bussen en treinen op waterstof en drone's geven een toekomstbeeld dat de manier waarop wij naar mobiliteit en de openbare ruimte kijken drastisch kan veranderen.

Verkeersveiligheid en leefbaarheid gaan hand in hand. De weg N 271, spoorlijn en rivier de Maas door onze gemeente bieden kansen, maar leveren ook problemen op in termen van leefbaarheid en verkeersveiligheid. Met name de ontsluiting van en naar Groesbeek vormt in onze gemeente een bijzonder aandachtspunt voor de leefbaarheid van Molenhoek en Mook.

Onze gemeente ligt op een verbindingenknooppunt naar Limburg, Gelderland, Noord Brabant en Duitsland. Vooral op het gebied van fietsverbindingen biedt Mook en Middelaar een uitstekend netwerk. Dit is niet alleen goed voor het woon-werkverkeer en terugdringen van CO2 uitstoot, maar is ook van toegevoegde waarde op het toeristisch-recreatieve profiel van onze gemeente.

Wij willen dat inwoners en bezoekers zich kunnen verplaatsen in een veilige en goed ingerichte omgeving.

N271 – Rijksweg

De Rijksweg N 271 wordt door de provincie Limburg aangepakt. Wij haken aan op dit traject en we gaan voor:

- In 2019 is in overleg met de provincie Limburg de bebouwde kommen van Mook (noordzijde) en Molenhoek (zuidzijde) op de N271 (Rijksweg) tegen elkaar aangelegd. Met deze maatregel is op dit deel van de N271 de maximaal toegestane rijsnelheid voor auto's teruggebracht naar 50 km/uur;
- Al jaren wordt er in samenwerking met de provincie Limburg gewerkt aan de herinrichting van de N271 in Plasmolen. De bewoners, (horeca)ondernemers en overige belanghebbenden zijn hierbij betrokken. Het werkproces tot op heden heeft geresulteerd in een ontwerp (definitief concept), er ligt een realisatieovereenkomst tussen de provincie en de gemeente die rijp is voor ondertekening en de voorbereidingen van de nodige onderzoeken en procedures zijn afgerond. Kortom, alles staat opgesteld om te starten met de voorbereiding en realisatie van de herinrichting in 2019 en 2020. De provincie Limburg heeft recent aangegeven dat zij uit financieel oogpunt (alle) Limburgse infra-projecten gaat heroverwegen. Op basis van een toetsingskader zal er geprioriteerd gaan worden, waarbij ook projecten komen te vervallen. Deze heroverweging geldt zowel voor project Plasmolen als voor het project spoorviaduct. Hiertegen loopt momenteel een bezwaarprocedure. Wij zijn in afwachting van de besluitvorming van de provincie Limburg.

Maatregelprogramma verkeersprojecten

In navolging van Trendsportal en het hier uit voortkomende Mobiliteitsplan wordt er een lokaal Maatregelprogramma verkeersprojecten opgesteld. Een programma met projecten (maatregelen) die de verkeersveiligheid en mobiliteit binnen de gemeente verbeteren. Daar vallen ook de wegen onder die te maken hebben met het verkeer tussen de A73 en Groesbeek. Na vaststelling van het programma door de gemeenteraad zal hier invulling aan worden gegeven.

Spoorviaduct Heumensebaan

In het kader van de Verbetering van de Maaslijn (spoorlijn Nijmegen-Venlo), wordt in samenwerking met de provincie Limburg en ProRail het spoorviaduct in de Heumensebaan vervangen. Deze gelegenheid wordt aangegrepen om de verkeerssituatie ter plaatse te verbeteren, vooral voor de voetgangers en fietsers.

Fietsverbindingen

De aftakking van de snelfietsroute naar de Veldweg in Mook is reeds gerealiseerd. Met de bouw van de fietsbrug over de Maas, tussen Cuijk en Mook, en de ingebruikname van de onderdoorgang Lindenlaan zal de snelfietsroute Cuijk-Mook-Nijmegen worden voltooid.

Er komt een onderzoek naar de mogelijkheden en haalbaarheid van een vrij-liggend fietspad tussen Molenhoek en Groesbeek. Het gaat over een fietspad langs de Heumensebaan (buiten de bebouwde kom) dat aansluit op het geplande vrij-liggende fietspad van de gemeente Berg en Dal (Rijlaan).

Onverharde wegen

Er wordt er een beleids- en beheerplan onverharde wegen opgesteld voor sturing bij het onderhoud aan de onverharde wegen en voor duidelijkheid voor de aanwonenden en gebruikers. Dit plan zou oorspronkelijk in 2019 worden gerealiseerd, maar wordt doorgeschoven naar 2020.

Integraliteit en verkeersveiligheid

De komende jaren vinden er in delen van onze gemeente ingrijpende (onderhouds)werkzaamheden plaats, door zowel ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. realisatie Woonzorgcomplex in Mook) als regulier

onderhoud. Bij deze ontwikkelingen en herinrichtingen streven we naar maximale integraliteit en synergie. Dit zowel bij autonome werken als wijk/gebiedsgerichte werkzaamheden.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partij heeft een relatie met dit programma:

- Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen
(verbeteren vestigingsklimaat voor burgers en bedrijven, regionale afstemming beleid op de domeinen wonen, *mobiliteit*, economie en duurzaamheid).

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar. Voor dit programma zijn de indicatoren vervallen.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	N.v.t.	-	-	-	-	-

*) wettelijke bronhouder

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	592	1.067	628	605	618	618
Totaal baten	-4	-24	-23	-23	-23	-23
Saldo baten en lasten	588	1.043	605	583	596	596
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-45	-462	0	0	0	0
Geraamd resultaat	543	581	605	583	596	596

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.4. Programma Werken

Alternatieve naam : Economie

Portefeuillehouder : Wethouder Peters

Visie 2018 - 2022

Werken vormt een belangrijk onderdeel voor zowel inwoners als bedrijven. Voor inwoners biedt werken een bron van inkomen en sociale netwerken. Voor bedrijven een productiemiddel om hun activiteiten en doelen te realiseren. De gemeente heeft binnen dit thema een verbindende rol.

Wij zien het als onze opdracht om zoveel mogelijk inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen naar passend werk. Dit ondersteunen gaat in de vorm van begeleiding, het openstellen en vinden van werkervaringsplekken en een bijdrage leveren aan het creëren van werkgelegenheid.

Voor de bedrijven in onze gemeente moet er een gunstig vestigingsklimaat worden gecreëerd. Dat moet de huidige bedrijven de mogelijkheid bieden om hun bedrijfsactiviteiten binnen onze gemeente te houden en uit te breiden. Maar het vestigingsklimaat moet ook voor nieuwe bedrijven aantrekkelijk zijn om zich hier te komen vestigen. Dat is niet alleen goed voor de economie van onze gemeente, maar levert ook een bijdrage aan de leefbaarheid in onze gemeente.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Creëren van een gunstig vestigingsklimaat

Een gunstig vestigingsklimaat is een situatie waarin het voor bedrijven aantrekkelijk is en blijft om zich met hun activiteiten te vestigen in onze gemeente. Het creëren van een gunstig vestigingsklimaat doen we samen met ons bedrijfsleven en hun vertegenwoordigende organen en begint met het wegnemen van barrières om te kunnen ondernemen.

Sturen op een gezond economisch klimaat

We willen in beeld brengen wat een gezond economisch klimaat is voor onze gemeente. Hiervoor gaan we de volgende activiteiten opzetten:

- Oprichten van een kleine klankbordgroep met actieve ondernemers die mee willen denken over de toekomstvisie op het economisch klimaat;
- Samen met ondernemers en inwoners een economische agenda opstellen;
- Ondernemersvereniging Mook meer gebruiken als klankbord namens de ondernemers;
- Sociaal-economische kracht van de regio benutten door participatie in RvN@;
- Jaarlijkse themabijeenkomst met de OVM organiseren;
- Onderzoek leegstand winkelcentrum Molenhoek.

Participatie (door werk) vergroten

Wij willen de participatie van inwoners vergroten, zo mogelijk door werk. Hierbij passen wij maatwerk toe, en kijken altijd naar de hele persoonlijke of gezinssituatie.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Aandacht aan bedrijfslocaties geven

In de regio Limburg Noord is er een overaanbod aan bedrijfslocaties, waardoor het toevoegen van bedrijfslocaties niet meer is toegestaan. In Mook en Middelaar is er nog ruimte om nieuw-vestiging mogelijk te maken, maar ligt het meer in de lijn om incurante bedrijfslocaties te herontwikkelen of te herbestemmen naar andere gebruiksvormen, zoals wonen. We willen ons aanbod van bedrijfslocaties meer laten aansluiten op de huidige behoefte en overcapaciteit van bedrijfslocaties inzetten als wisselgeld in de regio om andere ontwikkelingen mogelijk te maken.

Een vitaal en duurzaam Korendal realiseren

De herstructurering van de Bovensteweg is eind 2018 afgerond. Hiermee zijn de bouwstenen gelegd om het bedrijventerrein Korendal naar een vitaal en duurzaam bedrijventerrein te ontwikkelen. Dit willen we realiseren door herontwikkeling te stimuleren en aandacht te geven aan de bedrijfslocaties die overlast en onveiligheid veroorzaken. Dit pakken we op door periodieke gesprekken met ondernemers voort te zetten en aandachtspunten voor revitalisering op te halen. Specifiek kijken we naar de mogelijkheden voor het oprichten van een BIZ (bedrijven investeringszone) of parkmanagement en/of het verkrijgen van het Keurmerk Veilig Ondernemen.

Spoorzone herbestemmen

De bedrijfsbestemming van de spoorzone gaan we omzetten naar een natuurbestemming. Dit doen we in samenhang met het verkeersveilig maken van de Groesbeekseweg in Mook en de Heumensebaan en Ringbaan in Molenhoek.

Voor de noodzakelijke samenhang van functies zoals wonen, werken en verblijven in de omgeving van de spoorzone, het Korendal en andere werklocaties houden we de mogelijkheid van uitruil van bestemmingen open.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie met dit programma:

- Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen
(verbeteren vestigingsklimaat voor burgers en bedrijven, regionale afstemming beleid op de domeinen wonen, mobiliteit, *economie* en duurzaamheid);
- Gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal
(versterken economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio, werkvelden ruimtelijke structuur, *economie*, *technologie* en *innovatie*, milieu, natuur en landschap, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie).

2.1. Beleidsbegroting

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Funciemenging (14): %	1	34,5	34,0	-	-
2	Vestigingen (van bedrijven) (16): Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	1	158,7	164,2	-	-

*) wettelijke bronhouder
1 LISA

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	70	204	188	188	188	188
Totaal baten	-59	-88	-70	-70	-70	-70
Saldo baten en lasten	11	116	118	118	118	118
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-65	-6	-6	-6	-6	-6
Geraamd resultaat	-54	110	112	112	112	112

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.5. Programma Leren

Alternatieve naam : Onderwijs

Portefeuillehouder : Wethouder Doorenbos

Visie 2018 - 2022

Onderwijs is belangrijk in de ontwikkeling van ieder mens. Het biedt tal van kansen en mogelijkheden om jezelf te ontwikkelen en te groeien. Wij willen dat wat er is behouden voor onze gemeente en waar er kansen zijn om iets toe te voegen dit met beide handen aangrijpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Het huidige schoolaanbod behouden

In elke kern is een school voor primair onderwijs aanwezig. Wij spannen ons in om de school voor voortgezet onderwijs in onze gemeente te behouden.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Kinderen laten kennis maken met kunst, cultuur en natuur

We willen dat kinderen reeds op jonge leeftijd kennis kunnen maken met (lokale) kunst, cultuur en natuur.

Activiteiten stimuleren

Op plekken waar veel kinderen samen komen stimuleren wij activiteiten op het gebied van kunst, cultuur en natuur. Hiertoe maken wij afspraken met professionele partners, scholen en maatschappelijke partners.

Kinderen opvang of onderwijs garanderen

Alle kinderen vanaf de leeftijd van 2 jaar kunnen een vorm van voorschoolse opvang genieten. Alle kinderen vanaf 4 jaar volgen onderwijs op een school die voor hen geschikt is. Wij gaan ervoor dat ieder kind en iedere jongere in beeld is en zo nodig begeleid wordt om volwaardig te kunnen participeren in de samenleving.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partij heeft een relatie met dit programma:

- Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen
(samenwerking op het gebied van doelgroepenvervoer (zoals *leerlingenvervoer* en wmo-vervoer).

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Absoluut verzuim (17): Aantal per 1.000 leerlingen	1	0	N/b	-	-
2	Relatief verzuim (18): Aantal per 1.000 leerlingen	1	9,61	5,80	-	-
3	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (19): % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2	0,1	0,4	-	-

*) wettelijke bronhouder

1 DUO

2 Ingrado

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	239	309	309	311	412	412
Totaal baten	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Saldo baten en lasten	238	308	308	310	411	411
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	238	308	308	310	411	411

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.6. Programma Recreëren

Alternatieve naam : Sport, cultuur en recreatie

Portefeuillehouder : Wethouder Peters

Visie 2018 - 2022

Onder recreëren wordt verstaan het ontspannen en besteden van vrijetijd van de inwoners van onze eigen gemeente alsook de dag- en verblijfsstoeristen van buiten onze gemeente.

Overkoepelend binnen het thema recreëren zijn de samenwerkingsverbanden binnen de regio Noord-Limburg waar uitvoering wordt gegeven aan het Actieprogramma vrijetijdseconomie. Binnen dit actieprogramma wordt ingezet op vijf actielijnen: Vitale verblijfsrecreatie, Vitale dagrecreatie, Vrijtijdslandschap, Cross-overs en Regiomarketing.

We werken hierbij samen met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen en partijen in Limburg. Op kleinere schaal wordt er samengewerkt in de regio Bergen, Gennep, Mook en Middelaar. Het gebiedsprogramma wordt aangeboden aan de raden en het uitvoeringsprogramma wordt komende maanden uitgewerkt. Er wordt hierin rekening gehouden met het actieprogramma uit de regio Noord-Limburg. De acties en projecten die voortkomen uit deze samenwerkingsverbanden zullen bijdragen in de uitwerking van onderstaande thema's.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

De kwaliteit van onze leefomgeving versterken

Wanneer de kwaliteit van de leefomgeving wordt versterkt zal dit zorgen voor zowel meer woongenot voor onze inwoners als het versterken van de toeristische positie van de gemeente. Hiervan zullen ook de ondernemers binnen onze gemeente voordeel ervaren.

Masterplan Plasmolen uitvoeren

Het Masterplan Plasmolen zal verder worden uitgewerkt met als doel het aantrekkelijker maken van Plasmolen voor bewoners, ondernemers en toeristen. Het uitgangspunt dat hierbij wordt gehanteerd is: 'Niet meer van hetzelfde, maar meer kwaliteit.' We gaan acties uitvoeren op 'laag hangend fruit, met lage kosten' en we gaan een uitvoeringsprogramma opstellen met daaraan gekoppeld de kosten per project.

Ontwikkelen van TOP('s)

Om toeristen te faciliteren en recreatiedruk te verdelen worden één of meer TOP's (toeristisch overstap punt) ontwikkeld.

Onze cultuurhistorie en identiteit uitdragen

Door onze cultuurhistorie en daarbij behorende identiteit meer uit te dragen zal dit, mede door onze bijzondere ligging, bijdragen aan een unieke locatie voor dag- en verblijfsrecreatie. Door het uitdragen

2.1. Beleidsbegroting

van onze eigen historie zullen ook onze eigen inwoners zich meer verbonden voelen met de gemeente.

Streekhuis faciliteren

Er is een initiatief om een streekhuis te realiseren. Het doel van het te realiseren streekhuis is 'De gemeente Mook en Middelaar met al haar cultuurhistorische pareltjes goed presenteren aan haar bewoners en toeristen om nog aantrekkelijker te worden'. Wij steunen dit initiatief en zullen dit waar mogelijk faciliteren.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partij heeft een relatie met dit programma:

- Leisurelands B.V.

(het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten, verbeteren en verduurzamen van de leefomgeving).

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Niet-sporters (20): %	1	N/b	N/b	-	-

*) wettelijke bronhouder

1 Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	597	752	672	675	679	683
Totaal baten	-50	-15	-15	-15	-15	-15
Saldo baten en lasten	547	736	656	660	664	668
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-66	-15	0	0	0	0
Geraamd resultaat	480	721	656	660	664	668

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.7. Programma Samenleven en zorgen

Alternatieve naam : Sociaal domein

Portefeuillehouder : Wethouder Doorenbos

Visie 2018 - 2022

De gemeente is er voor de inwoners en de gemeenschappen. Wij richten onze inspanningen en middelen op het leefbaar houden van de kernen. We vinden het belangrijk om mensen die niet in staat zijn om te participeren eerder en proactief te benaderen. Wij willen dat mensen elkaar kunnen ontmoeten en verbindingen tot stand brengen. Dat betekent dat we voor de mensen die minder kunnen deelnemen aan deze samenleving de juiste ondersteuning willen bieden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Gemeenschap versterken

We willen de gemeenschap versterken, onder andere door ontmoeting en verbinding te stimuleren. We bevorderen een zo groot mogelijke toegankelijkheid binnen de gemeente in al haar facetten. Waar inwoners niet in staat zijn om deel te nemen aan het gemeenschappelijke leven, brengen wij de belemmerende factoren in kaart en proberen deze weg te nemen of te compenseren.

Seniorvriendelijke gemeente

We hebben een plan van aanpak om een seniorvriendelijke gemeente te worden en voeren dit plan uit.

Goede, laagdrempelige en betaalbare ondersteuning bieden

Het is ons doel dat de inwoners van gemeente Mook en Middelaar zoveel mogelijk participeren in de samenleving. Waar mogelijk op eigen kracht of met behulp van hun netwerk. Lukt dit niet voldoende, dan zorgen wij voor ondersteuning. We willen dat de ondersteuning aansluit bij de behoeften die leven onder onze inwoners. Wij richten deze zo in dat deze goed, toegankelijk, laagdrempelig en betaalbaar is. Hiervoor is wel structureel meer ambtelijke capaciteit noodzakelijk dan momenteel beschikbaar.

Bekendheid gemeentelijke voorzieningen

We blijven de bekendheid van de gemeentelijke voorzieningen vergroten. Ook de gemeente als meld- en signaalpunt blijven wij onder de aandacht brengen. Dit doen we door inwoners actief te informeren over waar ze terecht kunnen en de bereikbaarheid te vergroten. Ook gaan wij onderzoeken of het mogelijk is inwoners bij ingrijpende wijzigingen in hun persoonlijke situatie, zoals een scheiding of het verlies van hun baan, informatie te geven over de mogelijkheden tot ondersteuning .

Samenwerking tussen de domeinen

We gaan door met het vergroten van de samenwerking tussen de verschillende domeinen waarop ondersteuning wordt geboden. We zetten één lokale toegang op.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

We voeren de lokale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling uit. Eén van de onderdelen vormt extra aandacht voor de begeleiding van complexe scheidingen. Op dit terrein bestaat het voornemen om een pilot met de gemeente Heumen op te pakken.

Preventieve en lichtere zorg

Door ons meer te richten op preventieve en lichtere zorg en algemene voorzieningen willen wij de ondersteuning verbeteren en de uiteindelijke kosten verminderen. Wij onderzoeken onder andere de mogelijkheden voor lokale, tijdelijke opvang en ondersteuning voor en door ouders ter voorkoming van zwaardere jeugdzorg.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie met dit programma:

- MGR Regio Rijk van Nijmegen
(behartiging belangen op het gebied van participatie middels het Werkbedrijf en op het gebied van ICT middels de iRvN);
- Gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal
(versterken economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio, werkvelden ruimtelijke structuur, economie, technologie en innovatie, milieu, natuur en landschap, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie);
- Bedrijfsvoeringsorganisatie Intergemeentelijke Werkvoorziening Gennep en Mook en Middelaar (IWGM)
(Bepaalde categorie inwoners een beschermde werkplek geven in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening);
- Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen
(samenwerking op het gebied van doelgroepenvervoer (zoals leerlingenvervoer en wmo-vervoer).

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

2.1. Beleidsbegroting

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Banen (21): Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	1	397,7	396,6	-	-
2	Jongeren met een delict voor de rechter (22): % 12- t/m 21-jarigen	2	N/b	N/b	-	-
3	Kinderen in uitkeringsgezin (23): % kinderen tot 18 jaar	2	N/b	N/b	-	-
4	Netto arbeidsparticipatie (24): % van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	3	65,5	66,7	-	-
5	Werkloze jongeren (26): % 16- t/m 22-jarigen	2	N/b	N/b	-	-
6	Personen met een bijstandsuitkering (27): Aantal per 10.000 inwoners	3	204	187	-	-
7	Lopende re-integratievoorzieningen (28): Aantal per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	3	42	43	-	-
8	Jongeren met jeugdhulp (29): % van alle jongeren tot 18 jaar	3	8,6	7,8	-	-
9	Jongeren met jeugdbescherming (30): % van alle jongeren tot 18 jaar	3	0,7	N/b	-	-
10	Jongeren met jeugdreclassering (31): % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	3	N/b	N/b	-	-
11	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (32): Aantal per 10.000 inwoners	4	470	350	-	-

*) wettelijke bronhouder

1 LISA

2 Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

3 CBS

4 GMSD

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	5.357	6.342	6.297	6.265	6.271	6.279
Totaal baten	-1.788	-1.679	-1.679	-1.666	-1.666	-1.666
Saldo baten en lasten	3.569	4.663	4.619	4.599	4.605	4.613
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-44	-56	0	0	0	0
Geraamd resultaat	3.525	4.607	4.619	4.599	4.605	4.613

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.8. Programma Gezond leven

Alternatieve naam : Volksgezondheid en milieu

Portefeuillehouders : Wethouders Doorenbos en Wienhoven

Visie 2018 - 2022

Wij werken aan een energie-neutrale gemeente. Dit willen we bereiken in 2030. Een energie-neutrale gemeente kan alleen bereikt worden door gezamenlijke inspanning van bewoners, bedrijven, instellingen en de gemeente. Ook regionale samenwerking is noodzakelijk.

Voor ons is duurzaamheid meer dan het besparen van energie en duurzame energieopwekking. Duurzaamheid wordt veelal omschreven aan de hand van de drie P's: Planet, People en Profit. Bij duurzame ontwikkeling is sprake van een evenwicht tussen ecologische (planet), sociale (people) en economische belangen (profit).

Duurzaamheid staat niet op zichzelf, maar maakt integraal onderdeel uit van alle gemeentelijke beleidsterreinen. Bij de totstandkoming van nieuw beleid wordt specifieke aandacht besteed aan duurzaamheid. Ook worden college- en raadsvoorstellen voorzien van een duurzaamheidsparagraaf.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Energietransitie

Het streven is om in 2030 100% van de benodigde energie voor de gemeente Mook en Middelaar duurzaam op te wekken.

Vertalen van Rijksbeleid naar lokaal maatwerk

Het nationaal klimaat- en energiebeleid dient regionaal en lokaal te worden opgepakt. Dit kan Mook en Middelaar niet alleen, waardoor samenwerking in de regio van groot belang is. Vanuit de Regionale EnergieStrategie (RES) zullen we de komende jaren samen met de regiogemeenten de strategie bepalen voor de duurzame energieopwekking en de aanpak om te komen tot aardgasvrije wijken. Op gemeentelijk niveau gaan we ons beleid beoordelen en eventuele belemmeringen voor de energietransitie daarin wegnemen.

Zonnepanelen grote daken

Wij maken een inventarisatie van alle grote daken in de gemeente die beschikbaar zijn voor zonnepanelen. Het gaat hierbij om daken van bedrijven en instellingen. Er wordt onderzocht welke bedrijven en instellingen interesse hebben om in samenwerking met de gemeente en een eventuele energiecoöperatie een zonnedak te ontwikkelen waarvan ook bewoners gebruik kunnen maken.

Circulaire economie

Wij ondersteunen de transitie naar een circulaire economie en samenleving.

Duurzaam inzamelen en verwerken van afval

Het huidige afvalbeleid en de daaruit voortgekomen contracten zullen worden geëvalueerd. Er wordt een afvalbeleidsplan opgesteld waarbij het verder terugbrengen van het restafval een belangrijk uitgangspunt is, evenals het duurzaam inzamelen van gescheiden afvalstromen en het verwerken van afvalstoffen tot (nieuwe) grondstoffen. Daarnaast speelt de organisatorische vraag of de gemeente Mook en Middelaar het afvalbeleid nog zelfstandig kan blijven uitvoeren. Op basis van dit nieuwe beleid waarin alle opties zijn afgewogen, zal in 2020 de afvalinzameling inclusief de milieustraat Europees worden aanbesteed.

Klimaatadaptatie

We houden rekening met het veranderende klimaat zoals heftige regenval, hittestress en droogte. Wateroverlast wordt verminderd door het stimuleren van het afkoppelen van hemelwaterafvoer. Bij de inrichting van de openbare ruimte zal mede worden ingezet op het voorkomen van wateroverlast en hittestress.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland.

Een gezonde levensstijl stimuleren

We bevorderen een gezonde leefstijl, onder andere door sporten en bewegen te stimuleren

Project MOVE

Wij voeren het Project MOVE uit. Dit zorgt voor een basis van waaruit activiteiten worden ondernomen op het gebied van sporten, bewegen en cultuur. De plannen worden in samenwerking met de gemeenschap vormgegeven. Er wordt een verbinding gelegd tussen verschillende sectoren en wij zetten actief in op het creëren van een netwerk. Nieuwe initiatieven worden gesignaleerd en onderzocht.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie met dit programma:

- Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen
(verbeteren vestigingsklimaat voor burgers en bedrijven, regionale afstemming beleid op de domeinen wonen, mobiliteit, economie en *duurzaamheid*);
- Gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal
(versterken economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio, werkvelden ruimtelijke structuur, economie, technologie en innovatie, *milieu, natuur en landschap*, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie);
- Gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)
(ondersteuning en behartiging belangen gemeente ter bescherming van het milieu, waaronder een doelmatige en milieu-hygiënische verantwoorde verwijdering van afvalstoffen);
- NV Waterleidingmaatschappij Limburg (WML)
(Provincie Limburg voorzien van leidingwater middels winnen, zuiveren, opslaan, inkopen, transporteren, distribueren en leveren van water);
- Enexis Holding N.V.
(beheer energienetwerk in Nederland voor 2,7 miljoen huishoudens, realiseren duurzame energievoorziening, versnellen energietransitie).

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Omvang huishoudelijk restafval (33): Kg per inwoner	1	110	N/b	-	-
2	Hernieuwbare elektriciteit (34): %	2	5,0	N/b	-	-

*) wettelijke bronhouder

1 CBS

2 RWS

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	2.050	1.541	1.567	1.564	1.574	1.583
Totaal baten	-1.764	-1.759	-1.800	-1.817	-1.826	-1.836
Saldo baten en lasten	286	-218	-233	-253	-253	-253
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-59	-18	0	0	0	0
Geraamd resultaat	227	-236	-233	-253	-253	-253

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.9. Programma Wonen

Alternatieve naam : Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Portefeuillehouders : Wethouders Peters en Wienhoven

Visie 2018 - 2022

In onze gemeente is er veel vraag naar betaalbare woningen voor verschillende doelgroepen. Naast de opgave om onze woningvoorraad te verduurzamen en de Omgevingswet te implementeren, vormt het realiseren van betaalbare woningen een speerpunt van beleid. We willen hiervoor de juiste conditie creëren en ons voor lopende en komende ontwikkelingen hard maken dit aspect mee te nemen in de realisatie van woningbouw.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Het realiseren van betaalbare woningen

Het realiseren van betaalbare woningen is belangrijk voor tal van doelgroepen. Niet alleen voor jongeren of ouderen, maar ook voor onze inwoners met een lager inkomen. Binnen onze gemeente zijn er verschillende ontwikkelingen gaande, waarbij wij ons bij de ontwikkelaars van deze plannen hard gaan maken voor het realiseren van betaalbare woningen. Tevens zijn wij bezig met een onderzoek naar zogenaamde 'tiny houses'.

Het realiseren van de prestatieafspraken

Destion vormt als enige woningcorporatie in onze gemeente een belangrijke schakel in het realiseren van sociale woningbouw. Via prestatieafspraken willen wij komen tot het behouden van bestaande sociale huurwoningen en het verder uitbreiden hiervan door nieuwbouwlocaties te realiseren. Destion heeft nog een aantal locaties te realiseren, maar samen zullen we op zoek moeten naar nieuwe locaties voor mogelijke woningbouwontwikkeling.

De gebouwen in de gemeente verduurzamen

Aanpak bestaande woningvoorraad

Wij zetten in op het verduurzamen van de bestaande woningen via drie pijlers:

- *Ondersteuning bewoners*

Wij ondersteunen bewoners bij het verduurzamen van de woning, onder meer via het Loket Duurzaam Wonen Plus. Daarnaast wordt er een project gestart waarmee bewoners een gratis energiescan kunnen aanvragen voor het verduurzamen van hun woning. Verder ondersteunen wij initiatieven zoals het Energiecafé Molenhoek.

- *Energiecoöperatie*

Wij stimuleren de oprichting van een energiecoöperatie. Dit doen wij onder meer door een workshop te organiseren voor geïnteresseerde inwoners.

2.1. Beleidsbegroting

- *Samenwerking woningcorporatie*

In overleg met Destion wordt onderzocht of er een gezamenlijk project kan worden opgestart om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen. Ook worden de woningcorporaties betrokken bij het opstellen van een gemeentelijk warmteplan voor aardgasvrije woonwijken.

De Omgevingswet invoeren

Op het gebied van het ruimtelijk domein staat een ingrijpende operatie voor de deur. Een operatie met een nog grotere impact dan de decentralisatie in het sociaal domein, namelijk de invoering van de Omgevingswet. Eén nieuwe wet waarin talloze verschillende wetten worden ondergebracht.

Deze Omgevingswet moet het makkelijker maken om veranderingen in de fysieke leefomgeving mogelijk te maken. Deze wet moet ook in onze gemeente worden geïmplementeerd. Niet alleen in technische zin dat er talloze plannen, beleidsdocumenten en kaarten moeten worden aangepast, maar ook in de manier waarop wij met ruimtelijke ordening omgaan. Niet meer de vraag of een ontwikkeling mogelijk is, maar meer de vraag of een ontwikkeling wenselijk is, zal leidend worden. Deze andere manier van werken zal van gemeenteraad tot organisatie moeten worden omarmd.

Voor 2020 zijn hiervoor geen (aanvullende) activiteiten gepland welke in 2020 zijn afgerond.

Relatie met verbonden partijen

De volgende verbonden partij of partijen hebben een relatie met dit programma:

- Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen
(verbeteren vestigingsklimaat voor burgers en bedrijven, regionale afstemming beleid op de domeinen *wonen*, mobiliteit, economie en duurzaamheid);
- Gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal
(versterken economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio, werkvelden *ruimtelijke structuur*, economie, technologie en innovatie, milieu, natuur en landschap, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie).

Indicatoren

Op grond van de 'Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording' zijn gemeenten verplicht om de beleidsindicatoren te hanteren, zoals deze in de bijlage van die regeling zijn vermeld. Deze indicatoren zijn (doorlopend) genummerd en worden verdeeld over de programma's. Het cijfer tussen haakjes achter de omschrijving verwijst hiernaar.

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
		*)	Waarde	Waarde	Waarde	Waarde
1	Gemiddelde woz-waarde (35): x € 1.000	1	267	277	-	-
2	Nieuw gebouwde woningen (36): Aantal per 1.000 woningen	2	N/b	N/b	-	-
3	Demografische druk (37): %	1	84,3	86,0	85,2	-
4	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (38): x € 1	3	774	792	792	-

Nr.	Omschrijving	Bron	2017	2018	2019	2020
5	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (39): x € 1	3	825	829	839	-

*) wettelijke bronhouder

1 CBS

2 Basisregistratie adressen en gebouwen

3 COELO

N/b = Gegevens niet beschikbaar / nog niet beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal lasten	216	531	531	531	531	531
Totaal baten	-182	-169	-164	-114	-114	-114
Saldo baten en lasten	34	362	367	417	417	417
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-64	0	-127	-127	-127	-127
Geraamd resultaat	-30	362	240	290	290	290

Voor een analyse van de cijfers tussen verschillende jaren verwijzen wij u naar onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' in de Financiële begroting.

2.1.10. Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1 letter b jo. artikel 8, lid 5 BBV.

Algemeen

In de begroting worden specifieke en algemene dekkingsmiddelen onderscheiden.

Specifieke dekkingsmiddelen

Specifieke dekkingsmiddelen hangen samen met concrete beleidsvelden. Deze zijn opgenomen in de baten bij de desbetreffende programma's. Voorbeelden van specifieke dekkingsmiddelen zijn bepaalde inkomsten van het rijk (bijvoorbeeld een rijksbijdrage in verband met uitvoering van de Wet werk en bijstand), de inkomsten voor concrete gemeentelijke diensten (bijvoorbeeld afvalstoffenheffing voor het ophalen van afval of leges voor het in behandeling nemen van verzoeken tot het verstrekken van vergunningen of het afgeven van reisdocumenten).

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn vrij aanwendbaar. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma(-doel) gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen een financiële dekking van de (nadelige) saldi van de programma's omdat daar de kosten zijn geraamd.

Algemene dekkingsmiddelen

Voor 2020 bedragen de algemene dekkingsmiddelen, (afgerond) € 11,9 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Overzicht algemene dekkingsmiddelen	R2018	B2019	B2020	B2021	B2022	B2023
Uitkeringen gemeentefonds (incl. DU/IU)	9.024	9.135	9.648	9.781	9.755	9.810
Belastingen *):						
- Onroerende zaakbelastingen*)	1.636	1.572	1.572	1.572	1.572	1.572
- Toeristenbelasting **)	84	77	77	77	77	77
- Hondenbelasting **)	42	42	43	43	43	43
- Forensenbelasting	28	27	28	28	28	28
Dividend	402	399	439	439	439	417
Saldo van de financieringsfunctie (rentebaten -/- rentelasten)	-193	8	63	68	73	78
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	11.023	11.260	11.870	12.008	11.987	12.025

*) Exclusief inflatiecorrectie of extra verhoging conform dekkingsvoorstel begrotingstekort.

***) Wettelijk gezien worden toeristenbelasting en hondenbelasting toegerekend aan de algemene dekkingsmiddelen en zijn hiermee formeel vrij besteedbaar. In Mook en Middelaar worden deze opbrengsten echter wel ingezet om (mede) de kosten te dekken van toerisme en van hondenaangelegenheden (zoals de aanleg en het onderhoud van hondenuitlaatplaatsen).

Uitkeringen

De uitkeringen gemeentefonds betreffen de algemene uitkering, diverse integratie- en decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkering Sociaal Domein. Vanaf 2019 is de integratie-uitkering Sociaal Domein grotendeels overgeheveld naar de Algemene Uitkering. Het bedrag aan uitkeringen gemeentefonds is gebaseerd op de septembercirculaire 2019, waarbij de aantallen worden gebaseerd op de werkelijke aantallen op het moment van opstellen van de begroting (peilmaand september), met uitzondering van het aantal inwoners. Deze wordt geprognosticeerd. Meerjarig wordt geen rekening gehouden met een mogelijke ruimte onder het BCF-plafond. Een eventuele ruimte wordt toegevoegd

aan het gemeentefonds en leidt dan tot een hogere algemene uitkering. Een tekort boven het plafond wordt onttrokken aan het gemeentefonds en leidt tot een lagere algemene uitkering.

2.1.11. Overzicht van de kosten van overhead

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1, letter c BBV

Kosten van overhead

Om de raad meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en om hierover ook meer zeggenschap te geven, is in het BBV voorgeschreven dat in het programmaplan een apart overzicht opgenomen moet worden van de kosten van de overhead. Overhead betreft alle kosten die niet direct toegewezen kunnen worden aan een programma. In de praktijk wordt overhead meestal aangeduid met pijofach (of een variant hierop). Deze letters staan veelal voor Personeel, Informatisering (ICT) / Inkoop, Juridische zaken, Organisatie, Financiën / Facilitaire zaken, Automatisering (ICT), Communicatie en Huisvesting.

De kosten die betrekking hebben op het primaire proces, zoals salariskosten, moeten worden opgenomen in lasten bij de diverse programma's. Salariskosten die niet direct toewijsbaar zijn aan programma's, zoals kosten van het MT, financiën en juridische zaken, blijven staan op overhead.

In onderstaande tabel vindt u de kosten van de overhead voor 2020.

Bedragen x € 1.000

Overhead	
Personeel en Organisatie (excl. direct verantwoord bij programma's)	2.892
Huisvesting en Facilitaire zaken	240
ICT	702
Financiën, Juridische zaken en Communicatie	131
Huisvesting buitendienst (werf)	542
Totaal	4.507

2.1.12. Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1 letter d BBV.

Algemeen

Vennootschapsbelasting (Vpb) is verschuldigd over fiscale winsten van ondernemersactiviteiten. Omdat de resultaten op fiscaal belaste activiteiten onderling worden verrekend en aangifte zal worden gedaan over het totale (gesaldeerde) resultaat, moet de Vpb-heffing worden begroot en verantwoord als een centrale post in de begroting (en in de jaarrekening).

De raming van het te betalen bedrag aan Vpb wordt als last geboekt. Het gaat om het geraamde bedrag van de aanslag Vpb voor het betreffende begrotingsjaar. Dit bedrag is verschuldigd vanwege een eventuele fiscale winst die per saldo verwacht wordt op ondernemingsactiviteiten in het betreffende begrotingsjaar na eventuele verrekening van fiscale verliezen uit eerdere begrotingsjaren. Ook in de jaarrekening zal het veelal nog gaan om een raming van het bedrag van de aanslag, omdat de definitieve aanslag dan nog niet is ontvangen.

Vennootschapsbelasting voorgaande jaren

Voor 2017 is onderzocht of en zo ja in welke mate er sprake is van Vpb-plichtige ondernemersactiviteiten. De conclusie was dat de gemeente Mook en Middelaar op dat moment geen Vpb-plichtige activiteiten had, dan wel dat er voor Vpb-plichtige activiteiten geen Vpb was verschuldigd omdat er geen fiscale winst werd gemaakt. In 2019 is dan ook over 2017 een nihil-aangifte ingediend. Eind 2019 / begin 2020 wordt de aangifte over 2018 ingediend. Dit zal naar verwachting ook een nihil-aangifte zijn.

Vennootschapsbelasting begrotingsjaar 2020

Voor 2020 hanteren wij dezelfde fiscale uitgangspunten als in de voorgaande jaren. Wij voorzien momenteel ook geen fiscale winsten over 2020. Het geraamde bedrag voor de heffing voor de Vennootschapsbelasting over 2020 bedraagt, evenals de voorgaande jaren, dan ook nihil (€ 0).

2.1.13. Bedrag voor onvoorzien

Wettelijk kader

Artikel 8, lid 1 letter e jo. artikel 8, lid 6 BBV.

Onvoorzien

Vanaf begrotingsjaar 2016 wordt een (relatief klein) bedrag van € 5k voor onvoorzien in de begroting opgenomen voor alle programma's samen. Dit bedraagt ongeveer 0,03% van de totale lasten.

Incidenteel

Naast een structureel budget van € 5k, is een post 'Incidenteel budget' aanwezig, zonder beginsaldo. Eventuele incidentele voordelen gedurende 2020 worden toegevoegd aan dit budget om hiermee incidentele nadelen gedurende 2020 te kunnen dekken. Dit voorkomt het onnodig aanwenden van de VBR. Daarnaast kan sneller ingespeeld worden op dekking voor projectmatige kosten (niet zijnde kredieten).

Paragrafen

Wettelijk kader

Artikel 7, lid 2, letter b BBV.

Artikel 9 BBV.

Toelichting

De paragrafen bevatten beleidsinformatie die niet specifiek aan een programma is gekoppeld, maar aan een beleidsonderdeel. Elk beleidsonderdeel kan van toepassing zijn over meerdere programma's heen. Een paragraaf bevat feitelijk per onderdeel een dwarsdoorsnede van de begroting. De volgende paragrafen zijn wettelijk verplicht:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid.

Naast deze zeven verplichte paragrafen zijn er twee aanvullende paragrafen opgenomen in deze begroting, te weten 'Informatieveiligheid' (n.a.v. VNG-resolutie) en 'Verduurzamen' (n.a.v. amendement).

2.1.14. Paragraaf Lokale heffingen

Wettelijk kader

Artikel 10 BBV.

Algemeen

De paragraaf 'Lokale heffingen' heeft betrekking op zowel de heffingen waarvan de besteding is gebonden (en dus gerelateerd aan uitgaven), als op die waarvan de besteding ongebonden is (vrij aanwendbaar). Door in één paragraaf aandacht te besteden aan het beleid met betrekking tot de belastingheffing, wordt u, als raad, in staat gesteld te sturen op de hoofdlijnen van het beleid. Het vaststellen van de diverse belastingtarieven gebeurt niet met het vaststellen van de begroting, maar met het vaststellen van de desbetreffende belastingverordeningen in de openbare raadsvergadering van 12 december 2019.

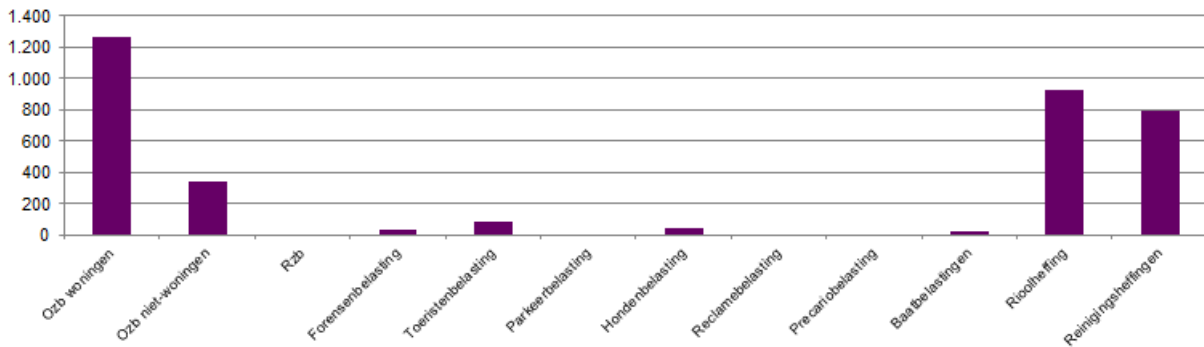
Geraamde opbrengsten

In onderstaande tabel worden de opbrengsten van de lokale heffingen weergegeven. Deze opbrengsten zijn al gebaseerd op een inflatiecorrectie van de belastingtarieven met 1,53% en een eventuele correctie op de heffingsgrondslag.

Bedragen x € 1.000

Opbrengsten belastingen	W2018	B2019	B2020	B2021	B2022	B2023
Niet-bestedingsgebonden lokale heffingen:						
Onroerende zaakbelastingen:						
Ozb eigenaren woningen	1.320	1.231	1.260	1.260	1.260	1.260
Ozb eigenaren niet-woningen	184	201	200	200	200	200
Ozb gebruikers niet-woningen	132	140	135	135	135	135
Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Forensenbelasting	28	27	28	28	28	28
Toeristenbelasting (land en water *)	84	77	80	80	80	80
Parkeerbelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Hondenbelasting *)	42	42	43	43	43	43
Reclamebelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Precariobelasting (n.v.t.)	0	0	0	0	0	0
Totaal niet-bestedingsgebonden	1.789	1.718	1.746	1.746	1.746	1.746
Bestedingsgebonden lokale heffingen:						
Baatbelastingen (t/m 2023)	17	17	17	17	17	17
Rioolheffing woningen en niet-woningen	883	897	920	937	946	956
Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	722	763	795	795	795	795
Totaal bestedingsgebonden	1.622	1.677	1.732	1.749	1.758	1.768
Totaal lokale heffingen	3.411	3.395	3.478	3.495	3.504	3.514

*) Ofschoon de toeristenbelasting en de hondenbelasting wettelijk gezien niet-bestedingsgebonden heffingen zijn, worden deze opbrengsten in Mook en Middelaar wel gelabeld voor de bestrijding van kosten daarvan.

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Mede overeenkomstig de Kaderbrief 2020 zijn in deze Programmabegroting 2020 de volgende beleidsmatige uitgangspunten gehanteerd:

- Er wordt in 2020 een inflatiecorrectie toegepast van 1,53% (op basis van 75% prijsstijging BBP en 25% loonstijging overheidsconsumptie) op de algemene heffingen en de tarieven onroerende zaakbelastingen (ozb). De ozb wordt geheven op basis van de woz-waarde. Jaarlijks vindt hertaxatie plaats. De daaruit voortvloeiende waardevermindering of waardevermindering wordt verdisconteerd in het definitieve tarief. In de begroting wordt nog rekening gehouden met een gelijke woz-waarde. De definitieve waardeontwikkeling zal betrokken worden bij de vaststelling van de belastingtarieven voor 2020 in de raadsvergadering van 12 december 2019;
- Meerjarig wordt standaard de 0-lijn gehanteerd. Begrotingsjaar 2021 wordt pas in de begroting van 2021 geïndexeerd op basis van het dan bekende inflatiepercentage;
- Het tarief voor rioolheffing is gebaseerd op het vGRP en is maximaal kostendekkend. De opbrengst is bestemd voor onderhoud en vervanging van de bestaande riolering;
- De afvalstoffenheffing wordt geheven ter dekking van de kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval. Ook de afvalstoffenheffing is maximaal kostendekkend;
- De tarieven voor landtoeristenbelasting en watertoeristenbelasting worden verhoogd met 1,53%;
- De gemeentelijke leges worden berekend voor de door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. De leges worden geïndexeerd met 1,53%;
- De heffing en invorderingsactiviteiten van de belastingen zijn, met uitzondering van leges, uitbesteed aan de gemeente Nijmegen;
- De heffing en invorderingsactiviteiten van de leges worden uitgevoerd door de gemeente Mook en Middelaar.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

De mogelijkheid tot belastingheffing is verankerd in de Gemeentewet (Gw). Hieronder vindt u een opsomming van alle belastingen die geheven mogen worden. Als Mook en Middelaar een belasting niet heft, is dit aangegeven bij de desbetreffende belasting. De gemeenteraad bepaalt of een belasting wel of niet geheven wordt. Van belastingen die geheven worden, wordt in december 2019 een belastingverordening vastgesteld ten behoeve van begrotingsjaar 2020. Hierbij wordt rekening gehouden met de besluitvorming omtrent het voorgestelde dekkingsplan. De eventueel nieuw in te voeren belastingen gelden op zijn vroegst pas vanaf 1 januari 2021.

Onroerende-zaakbelastingen (art. 220 Gw)

De onroerende zaakbelastingen zijn de belangrijkste belastingen die de gemeente aan haar burgers oplegt. Wanneer iemand een woning, gebouw of perceel grond huurt of in bezit heeft, binnen de gemeentegrenzen, dan wordt onroerende zaakbelasting (ozb) geheven.

2.1. Beleidsbegroting

Er zijn drie onroerende zaakbelastingen:

1. ozb eigenaren woningen;
2. ozb eigenaren niet-woningen;
3. ozb gebruikers niet-woningen.

Macronorm/benchmark woonlasten

Er geldt geen drempel of tarieflimiet voor de ozb per gemeente. Tot en met 2019 gold een landelijke macronorm voor de ozb. Vanaf 2020 wordt een landelijke 'benchmark lokale woonlasten' ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijk te maken. Hierbij worden naast de ozb ook de riolheffing en de afvalstoffenheffing betrokken. De macronorm wordt vanaf 2020 niet meer toegepast.

Inflatiecorrectie/tarief

Voor 2020 wordt een inflatiecorrectie toegepast van 1,53%. Bij een gelijkblijvende woz-waarde stijgen de tarieven dus met 1,53% (om zodoende 1,53% meer opbrengst te genereren, als compensatie van extra lasten in verband met de inflatie). Naast deze inflatiecorrectie is als dekking van het begrotingstekort voorgesteld om het ozb-tarief extra te verhogen met 20%.

Een eventuele waarde-ontwikkeling beïnvloedt het tarief. Bij een waarde-toename zal het tarief evenredig dalen en bij een waardedaling zal het tarief evenredig stijgen. Op basis daarvan zal dit, behoudens inflatiecorrectie en autonome mutaties, de lastendruk en de totaalopbrengst niet beïnvloeden.

De grondslag voor de ozb is de woz-waarde.

De Waarderingskamer ziet erop toe dat de uitvoering van de Wet woz juist wordt uitgevoerd. De meest actuele waardegegevens als gevolg van de hertaxatie zullen worden verwerkt in de definitieve ozb-tarieven. Deze hebben effect op het tarief, echter niet op de opbrengst.

Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (221 Gw)

Deze belasting kan geheven worden op roerende woon- en bedrijfsruimten (zoals woonboten).

De gemeente Mook en Middelaar heft deze belasting niet.

Baatbelasting (art. 222 Gw)

Onder de naam "baatbelasting Korendal" wordt bij onroerende zaken in het Korendal, die gebaat zijn bij de van gemeentewege aanlegde riolering in het Korendal, een directe belasting geheven ter verkrijging van een billijke bijdrage in de ten laste van de gemeente gebleven kosten van aanleg van deze riolering. De belasting wordt geheven gedurende de belastingjaren 1994 t/m 2023. De belastingverordening hoeft niet jaarlijks herzien te worden, omdat deze in april 1993 is vastgesteld en nadien niet meer wijzigt. Gebate onroerende zaken blijven gebaat tot en met het einde van de looptijd van de baatbelasting t/m 2023. Momenteel wordt jaarlijks € 17k aan baatbelasting geïnd.

Forensenbelasting (art. 223 Gw)

De forensenbelasting wordt geheven van niet-inwoners die in een (tweede) woning gedurende het belastingjaar meer dan negentig malen nachtverblijf houden of er op meer dan negentig dagen van dat jaar voor zichzelf of voor hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden. Als heffingsgrondslag voor deze belasting wordt de woz-waarde gehanteerd zoals die voor het belastingjaar wordt vastgesteld.

Land- en watertoeristenbelasting (art. 224 Gw)

Naast de ozb heft onze gemeente als vrij aanwendbare belasting de toeristenbelasting. De baten worden gebruikt voor dekking van kosten op het gebied van recreatie en toerisme. De tarieven voor 2020 worden voornamelijk met 1,53% geïndexeerd, zijnde de inflatiecorrectie. Daarnaast is als dekking van het begrotingstekort voorgesteld om het tarief extra met € 0,50 te verhogen. Door deze verhoging kan een deel van het investeringsplan (deel kosten Masterplan Plasmolen) bekostigd worden. Bij de herziening van de belastingverordening 2020, die ter besluitvorming wordt aangeboden voor de

raadsvergadering van 12 december 2019, wordt de besluitvorming van de begroting en de tariefstelling meegenomen in het voorstel.

Parkeerbelasting (art. 225 Gw)

Er zijn twee soorten parkeerbelastingen. Een belasting voor het daadwerkelijk betaald parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen en een belasting voor een vergunning om te parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen. Voor het parkeren op een zogenaamde 'gehandicaptenparkeerplaats' is ook een vergunning nodig. Hiervoor wordt echter geen parkeerbelasting geheven maar is leges verschuldigd. De gemeente Mook en Middelaar heft geen parkeerbelasting, maar hanteert 'blauwe zones' voor parkeerregulering waarbij op bepaalde plaatsen een beperkte tijd geparkeerd mag worden.

In het dekkingsvoorstel is het invoeren van parkeerbelasting als mogelijkheid aangegeven. Om voor invoering in aanmerking te komen hanteren wij een opbrengstgrens van € 50k. Met de inkomsten kan (een deel van) het investeringsplan bekostigd worden, met name de kosten voor Masterplan Plasmolen.

Hondenbelasting (art. 226 Gw)

De gemeente Mook en Middelaar heft hondenbelasting. De opbrengst van de hondenbelasting valt formeel onder de algemene dekkingsmiddelen. Dit betekent dat de hondenbelasting de inkomsten van de gemeente verhoogt. In Mook en Middelaar worden hier echter ook de kosten mee gedekt voor het voorkomen dan wel beperken van overlast door hondenpoep, zoals het aanleggen en onderhouden van hondenuitlaatplaatsen. De opbrengst wordt voor 2020 geïndexeerd met een inflatiepercentage van 1,53%. De hoogte van het uiteindelijke tarief is afhankelijk van enerzijds de geraamde opbrengst en anderzijds het (geraamde) aantal honden. Voor kennelhouders geldt een afzonderlijk tarief.

Reclamebelasting (art. 227 Gw)

De reclamebelasting kent in eerste instantie een regulerend karakter. Door openbare aankondigingen die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg te belasten, kan een gemeente het gebruik van reclame reguleren. De opbrengst valt wettelijk onder de algemene dekkingsmiddelen. Met de opbrengst kan echter ook een ondernemersfonds worden gevoed waarbij verbeteringen in bijvoorbeeld een winkelgebied of op een bedrijventerrein worden gefinancierd.

De gemeente Mook en Middelaar heft geen reclamebelasting. In het dekkingsvoorstel is het invoeren van reclame belasting als mogelijkheid aangegeven. Om voor invoering in aanmerking te komen hanteren wij een opbrengstgrens van € 50k.

Precariobelasting (art. 228 Gw)

Gemeenten heffen precariobelasting als vergoeding voor het gebruik van openbare grond. De precariobelasting wordt specifiek geheven voor het plaatsen van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De opbrengst valt toe aan de algemene dekkingsmiddelen. Er kan geen precariobelasting geheven worden ter zake van nutsbedrijven op gas-, water- en elektriciteitsleidingen. De gemeente Mook en Middelaar heft geen precariobelasting. In het dekkingsvoorstel is het invoeren van precariobelasting als mogelijkheid aangegeven. Om voor invoering in aanmerking te komen hanteren wij een opbrengstgrens van € 50k.

Rioolheffing (art. 228a Gw)

Rioolheffing wordt geheven op basis van het door de Raad vastgestelde verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP). In dit vGRP zijn de vervangingsinvesteringen opgenomen van het gemeentelijk rioleringsstelsel en de exploitatiekosten voor de aankomende jaren. Het systeem van rioolheffing is een gesloten systeem, waarbij de kosten en de baten aan elkaar gelijk zijn. De compensabele btw mag op grond van artikel 228a lid 3 Gw worden toegerekend aan de kosten. De definitieve tarieven voor 2020 en de onderliggende onderbouwing daarvan worden ter vaststelling aan u voorgelegd in de raadsvergadering van december 2019.

2.1. Beleidsbegroting

Uitgangspunten tariefstelling

De opbrengst van de rioolheffing mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van de riolering. Onder de kosten valt ook de compensabele btw conform art. 228a, lid 3 Gw.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	€
Kosten taakveld	649
Inkomsten taakveld	-3
Netto kosten taakveld	646
Toe te rekenen kosten	646
Overhead	157
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds	117
Totale kosten	920
Opbrengst heffingen	920
Dekkingspercentage	100%

Afvalstoffenheffing (art. 219 Gw jo. 15.33 Wet Milieubeheer) / Reinigingsrecht bedrijven (art. 229 Gw)

In Mook en Middelaar wordt de afvalstoffenheffing berekend op basis van aangeboden gewicht. Als doelstelling geldt: 'Naarmate het afvalgedrag van de burger meer milieuvriendelijk is, wordt dat beloond door lagere kosten voor de burger'. Naast het variabele tarief voor GFT (groente- fruit- en tuinafval) en restafval wordt er ook een vastrecht geheven voor de vaste kosten. Hierbij worden de vaste kosten omgeslagen naar het aantal belastingplichtige percelen (huishoudens). Het ophalen van particulier afval is een wettelijke verplichting. Het systeem van afvalstoffenheffing is een gesloten systeem waarbij de kosten en de baten aan elkaar gelijk zijn. De definitieve tarieven voor 2020 en de onderliggende onderbouwing daarvan worden ter vaststelling aan u voorgelegd in de raadsvergadering van 12 december 2019.

Uitgangspunten tariefstelling

De opbrengst van de afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van afvalinzameling en -verwerking (inclusief milieustraat). Onder de kosten valt ook de compensabele btw conform art. 229b, lid 2, letter b Gw.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid reinigingsheff.	€
Kosten taakveld	602
Inkomsten taakveld	-82
Netto kosten taakveld	520
Toe te rekenen kosten	520
Overhead	150
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds	125
Totale kosten	795
Opbrengst heffingen	795
Dekkingspercentage	100%

Leges (art. 229 Gw)

Leges zijn verschuldigd voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een te leveren dienst, bijvoorbeeld het verstrekken van een omgevingsvergunning. Je betaalt niet voor de vergunning zelf (want het is ook mogelijk dat iemand geen vergunning krijgt, terwijl er wel werkzaamheden zijn verricht). Leges worden jaarlijks met een inflatiepercentage gecorrigeerd (beleidsuitgangspunt).

Kostendekkendheid

Overeenkomstig het beleid worden de legestarieven 2020 verhoogd met 1,53% wegens inflatiecorrectie. De opbrengst mag maximaal kostendekkend zijn. Wettelijke tarieven zijn hierop een uitzondering. In 2012 is een onderzoek gehouden naar de hoogte van de leges. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn voor de jaren 2013 t/m 2016 de tarieven onder titel III ('Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn') extra verhoogd in vier tranches van 10%. Eind 2019 / begin 2020 zal een nieuw onderzoek plaatsvinden naar de kostendekkendheid van de gemeentelijke leges. Na afronding van dit onderzoek zal onderstaande tabel in de Programmabegroting 2021 ingevuld worden.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid leges	€
Kosten taakveld	p.m.
Inkomsten taakveld	p.m.
Netto kosten taakveld	p.m.
Toe te rekenen kosten	p.m.
Overhead	p.m.
Btw in het kader van het Btw-compensatiefonds	p.m.
Totale kosten	p.m.
Opbrengst heffingen	0
Dekkingspercentage	100%

Uitgangspunten tariefstelling

De opbrengst van de secretarieleges mag maximaal gelijk zijn aan de kosten van behandeling van de aanvragen. Onder de kosten valt ook de compensabele btw conform art. 229b, lid 2, letter b Gw.

Aanduiding van de lokale belastingdruk

Bij dit onderdeel van de lokale belastingdruk worden de voorlopige tarieven weergegeven, de voorlopige belastingdruk voor 2020 en de belastingdruk van buurgemeenten (over 2019) op basis van een jaarlijks onderzoek door COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden).

Overzicht van tarieven

In onderstaande tabel zijn de voorlopige tarieven weergegeven op basis van een inflatiecorrectie van 1,53% of op basis van het vGRP. Eventuele wijzigingen naar aanleiding van het dekkingsplan zijn hierin nog niet meegenomen.

2.1. Beleidsbegroting

Voorlopige tarieven 2020		2020	2019	
Algemene inflatiecorrectie		1,53%	2,55%	
Afalstoffenheffing	vastrechrecht per halfjaar	73,32	71,50	
	bedrag per kilo restafval	0,27	0,27	
	bedrag per kilo GFT	0,09	0,09	
Rioolheffing ¹⁾	per perceel	239,44	237,07	
OZB: tarief woningen eigenaren ²⁾		0,1283%	0,1264%	
OZB: tarief niet-woningen eigenaren ²⁾		0,2178%	0,2145%	
OZB: tarief niet-woningen gebruikers ²⁾		0,1714%	0,1715%	
Toeristenbelasting ³⁾	p.p.p.n.	1,07	1,05	
Hondenbelasting ⁴⁾ :				
1e hond		55,56	54,72	
Extra honden per hond		79,92	78,72	
Kenneltarief		387,60	381,72	
Forensenbelasting:				
Klasse I	(van € 0 tot € 50.000)	100%	143,00	141,00
Klasse II	(van € 50.000 tot € 150.000)	max. 200%	269,00	265,00
Klasse III	(van € 150.000 tot € 250.000)	max. 400%	539,00	531,00
Klasse IV	(van € 250.000 tot € 350.000)	max. 600%	811,00	799,00
Klasse V	(van € 350.000 tot € 450.000)	max. 800%	1.082	1.066,00
Klasse VI	(vanaf € 450.000)	max. 1.000%	1.353	1.333,00

1) Tarief rioolheffing 2020 exclusief eventuele verlaging conform dekkingsplan. Tarief komt dan ongeveer € 4 lager uit.

2) Eventuele extra stijging conform dekkingsplan en mutaties a.g.v. waardeontwikkeling nog niet meegenomen.

3) Eventuele stijging toeristenbelasting van € 1,05 naar € 1,50 conform voorstel dekkingsplan nog niet meegenomen.

4) Op basis van hetzelfde aantal honden als vorig jaar.

De definitieve tarieven voor 2020 worden door uw raad vastgesteld middels het vaststellen van de belastingverordeningen, die aangeboden worden voor de raadsvergadering van 12 december 2019. Hierbij worden de laatste ontwikkelingen meegenomen, zoals de besluitvorming omtrent het dekkingsplan en de waardemutatie van de onroerende zaken.

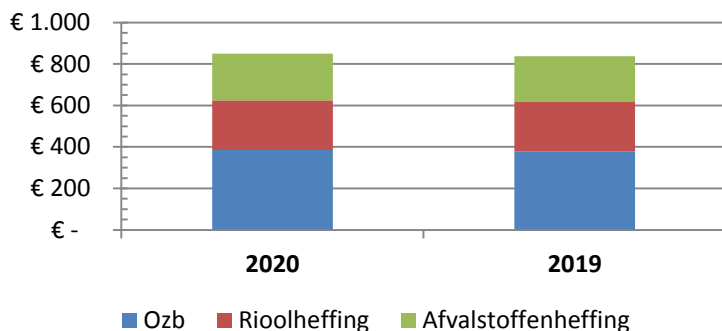
Belastingdruk Mook en Middelaar

Op basis van de voorlopige tarieven 2020 is de voorlopige lastendruk berekend. In onderstaande grafiek staat de lokale lastendruk per huishouding, waarbij als uitgangspunt is genomen:

- een gemiddelde van 144 kg GFT en 244 kg restafval per huishouden per jaar.
- Huurders : betalen uitsluitend afvalstoffenheffing;
- Woningeigenaren : betalen afvalstoffenheffing, ozb en rioolheffing.

Lastendruk		2020	2019
Huurder:			
Afalstoffenheffing		225	222
Eigenaar / gebruiker:			
Ozb + afvalstoffenheffing + rioolheffing:			
- bij een woningwaarde van	€ 200k	722	712
- bij een woningwaarde van	€ 300k	850	838
- bij een woningwaarde van	€ 500k	1.106	1.091

Belastingdruk bij een woningwaarde van € 300k.

C. Belastingdruk andere gemeenten

COELO onderzoekt jaarlijks de woonlasten per huishouden. In onderstaande tabel zijn van enkele buurgemeenten de woonlasten weergegeven. Omdat de woonlasten over het komende jaar 2020 nog niet altijd bekend zijn, worden de woonlasten van het huidige jaar 2019 vermeld.

Lastendruk 2019	Mook en Middelaar	Gennep	Heumen	Cuijk	Gemidd. Limburg	Land. gemidd.
Eigenaar-bewoner						
Eenpersoonshuishouden	792	632	780	658	708	672
Meerpersoonshuishouden	839	683	844	667	762	740
Rangnummer *)	307	74	311	54		
Huurder						
Eenpersoonshuishouden	190	186	132	220	274	290
Meerpersoonshuishouden	238	237	196	228	325	368
Rangnummer *)	53	51	19	42		

*) 1e is goedkoopste gemeente

Bron: Coelo (www.coelo.nl)

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid tot een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. Kwijtschelding is alleen mogelijk voor afvalstoffenheffing. De gemeente Mook en Middelaar hanteert een 100% kwijtscheldingsnorm. Voor alle andere belastingen kan op grond van de (huidige) belastingverordeningen geen kwijtschelding worden aangevraagd.

2.1.15. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wettelijk kader

Artikel 11 BBV.

Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Mook en Middelaar om substantiële niet-begrote kosten te dekken die onverwachts kunnen optreden. Tevens wordt inzicht gegeven in de risico's die per medio september 2018 bekend en van (materieel) belang zijn voor de financiële positie.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is de hoeveelheid aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en waarvoor ook geen verzekering of iets dergelijks is afgesloten. Hieronder is in tabelvorm de weerstandscapaciteit vermeld. Vervolgens worden alle afzonderlijke onderdelen toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit	Bedragen x € 1.000
Exploitatie:	
Onvoorziene uitgaven	5
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie	5
Vermogen:	
- Vrij Besteedbare Reserve	n.v.t.
- Algemene reserve	2.000
- Voorzieningen	n.v.t.
- Stille reserves	n.v.t.
Totaal weerstandscapaciteit vermogen	2.000
Totale weerstandscapaciteit	2.005

Onvoorzien

In de begroting is een structureel bedrag opgenomen van € 5k (conform de Financiële verordening Mook en Middelaar 2019) om eventuele incidentele onvoorziene uitgaven op te kunnen vangen.

Vrij Besteedbare Reserve

De Vrij Besteedbare Reserve (VBR) is wettelijk gezien een algemene reserve. Een deel van deze reserve is 'geblokkeerd' voor het opvangen van risico's (zijnde de Algemene reserve). Het restant is vrij besteedbaar (zijnde de VBR). De VBR wordt veelal ingezet voor dekking van incidentele kosten. De VBR wordt niet meegenomen in de telling van de weerstandscapaciteit.

Algemene reserve

Deze reserve is niet vrij besteedbaar maar 'geblokkeerd'. De Algemene reserve wordt enkel en alleen gebruikt voor het opvangen van onvoorziene risico's (voor zover de kosten van een zich voorgedaan risico niet op een andere wijze gedekt kunnen worden). Uitgangspunt is dat, na aanwending van deze reserve, het saldo van € 2 miljoen binnen het tijdsbestek van de meerjarenraming weer op peil gebracht moet worden.

Voorzieningen

Voorzieningen worden onder andere gevormd om aan verplichtingen van derden te kunnen voldoen die van enige omvang zijn en die het gevolg kunnen zijn van gedane investeringen. Zo is er bijvoorbeeld een voorziening voor het groot onderhoud van wegen. Omdat een voorziening altijd onderbouwd moet zijn met een verplichting, worden de voorzieningen niet meegenomen in de telling van de weerstandscapaciteit.

Stille reserves

Er is sprake van een 'stille reserve' als de waarde van bezittingen (vast activa) in het economisch verkeer hoger is dan de boekwaarde in de financiële administratie. Dit betreft bijvoorbeeld enkele pachtgronden of aandelen. Dergelijke activa kunnen veelal niet op korte termijn te gelde worden gemaakt, bijvoorbeeld als gevolg van overeenkomsten. Daarom worden ook stille reserves niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit.

Inventarisatie van de risico's

Risico's

Tegenover de weerstandscapaciteit staan risico's, die niet (geheel) gedekt zijn en van substantieel belang (kunnen) zijn. Het risico overzicht is voor de Programmabegroting 2020 ge-update. Er worden alleen risico's vermeld met een substantiële omvang, risico's zijn per definitie incidenteel, risico's komen niet ten laste van het rekeningresultaat en er zijn geen voorzieningen voor getroffen. Optredende risico's worden gedekt door de Algemene reserve. De waarschijnlijkheid dat een risico zich voordoet wordt onderverdeeld in Zeer laag (10%), Laag (25%), Midden (50%), Hoog (75%) en Zeer hoog (90%). Maatregelen kunnen zijn: Accepteren, Overdragen (bijv. verzekeren), Preventief, Reductie (bedrag of risico verkleinen).

Nr	Categorie	Toelichting risico			Toelichting maatregel	
STR/INC	Soort maatregel	Kwanti- ficering risico	Risico- inschatting	Kans%	Berekende omvang risico	

1	Verbonden partijen	<p><i>MGR</i> Uitgangspunt is dat de MGR zelf geen weerstandsvermogen opbouwt, maar dat deelnemende gemeenten hiermee rekening houden. Rekening gehouden moet worden met een berekend bedrag van € 13k. Op een kans van 50% bedraagt de kwantificering € 26k.</p> <p><i>BNG</i> Zie bij nr. 4 Dividend (BNG)</p> <p><i>Enexis</i> Zie bij nr. 5 Dividend (Enexis)</p>			<p><i>MGR</i> Het ingeschatte weerstandsvermogen van de MGR wordt 'doorgeschoven' naar de deelnemende gemeenten.</p>		
		INC	Accepteren	€ 100k	Midden	50%	€ 50k

2	Archief	<p><i>Archief / Informatiebeheer</i> Het te bewaren (papier) archief is op huurbasis ondergebracht bij het Regionaal Archief Nijmegen. De archief functie krijgt een nieuwe plaats in de digitale samenleving. Centraal staat</p>			<p><i>Archief / Informatiebeheer</i> De ontwikkelingen worden blijvend gemonitord en daar waar nodig financieel vertaald.</p>		
---	---------	---	--	--	---	--	--

2.1. Beleidsbegroting

		<p>wat er nodig is om digitale overheidsinformatie beter duurzaam toegankelijk te houden voor de samenleving en de overheden zelf. Ook raken de doelen en ambities van de archiefsector steeds meer verbonden met die van de I- en ICT-ontwikkelingen.</p> <p>We zijn bijvoorbeeld verplicht aan te sluiten op het e-depot (digitaal te bewaren archieven).</p> <p>Het koppelen van systemen en centraal beheren van informatie is de basis om informatie op een juiste manier te kunnen ontsluiten. Voor onze inwoners komt dit bijvoorbeeld tot uiting in de digitale dienstverlening via de website.</p> <p>De toekomst vraagt dat we ons informatielandschap weloverwogen inrichten mede in relatie tot informatiebeveiliging. Deze ontwikkelingen hebben budgettaire consequenties.</p>				
INC	Accepteren		€ 150k	Zeer hoog	90%	€ 135k

3	Onderwijs	<p>Het Kandinsky-college in Molenhoek is een permanente nevenvestiging onder bestuur van de Scholengroep Nijmegen. De gemeente is op grond van de Wet Voortgezet Onderwijs verantwoordelijk voor (vervangende) nieuwbouw, herstel van constructiefouten, herstel van schade. Voor dit laatste is zij verzekerd.</p>	<p>In de loop van 2019 wordt de toekomstbestendigheid van de schoolgebouwen in beeld gebracht, zo ook van het Kandinsky-college in Molenhoek. Tevens is er nieuwe regelgeving op komst die gemeenten een bredere verantwoordelijkheid zal geven. Mogelijk zal dit de komende jaren leiden tot vervangende nieuwbouw van deze school. Met de Scholengroep Nijmegen vinden hierover oriënterende gesprekken plaats.</p> <p>In het investeringsplan 2020-2023 is een krediet opgenomen en is voorgesteld om daadwerkelijk kapitaallasten op te nemen in de exploitatie. Hiermee kan het toekomstige risico gereduceerd worden. Voor de omvang van het risico zijn wij uitgegaan van het bedrag dat hiervoor is opgenomen in de algemene uitkering. Dit is geen indicatie voor de werkelijke toekomstige kapitaallasten. Deze kunnen op dit moment nog niet voor 100% worden ingeschat. Na besluitvorming over definitieve nieuwbouw en het bekend zijn van de kapitaallasten, kan dit risico afgebouwd of verwijderd worden.</p>			
INC	Reductie		€ 120k	Midden	50%	€ 60k

4	Dividend	<p><i>BNG</i></p> <p>Van de BNG ontvangen wij o.b.v. ons aandelenbezit jaarlijks dividend over het afgelopen jaar. Het beleid van de BNG is om 25% van de nettowinst uit te keren aan</p>	<p>Het te ramen bedrag voor de dividendopbrengst van de BNG wordt bepaald op hetgeen de Provincie in haar jaarlijkse begrotingsbrief vermeldt. Als hiervan wordt afgeweken, moet hiervoor</p>			
----------	-----------------	---	---	--	--	--

Programmabegroting 2019-2022

		de aandeelhouders. De verwachte dividenduitkering à € 353k (conform begrotingsbrief provincie) is structureel opgenomen in de begroting, echter het is een risico of het geraamde bedrag aan inkomsten ook daadwerkelijk wordt ontvangen.	een goede verklaring zijn. Het is altijd mogelijk dat (een deel van) de geraamde dividendbaten niet gerealiseerd worden. Dit risico wordt laag ingeschat en acceptabel bevonden.		
STR	Accepteren	€ 353k	Laag	25%	€ 88,25k

5	Dividend	Wij zijn aandeelhouder van Enexis, die de infrastructuur van de energievoorziening in bezit heeft. Daarnaast zijn wij aandeelhouder in enkele kleinere vennootschappen die zijn opgericht bij de verkoop van Essent. In de begroting is rekening gehouden met een dividendopbrengst van € 86k.	Het te ramen bedrag voor de dividendopbrengst van Enexis wordt bepaald op hetgeen de Provincie in haar jaarlijkse begrotingsbrief vermeldt. Als hiervan wordt afgeweken, moet hiervoor een goede verklaring zijn. Het is altijd mogelijk dat (een deel van) de geraamde dividendbaten niet gerealiseerd worden. Dit risico wordt laag ingeschat en acceptabel bevonden.		
STR	Accepteren	€ 86k	Laag	25%	€ 21,5k

6	Haven	Dichtslibben haven mede als gevolg van extreme hoogwaterstanden. Geschatte kosten herstel €125k. De exacte kosten voor het opslaan van het slib worden bepaald door het tijdstip van baggeren en de opslagcapaciteit.	Wij hebben geen invloed op externe factoren, zoals waterstanden, stroomsnelheden en mate van eventueel dichtslibben. Dit risico valt hierdoor onder de categorie 'Accepteren'.		
INC	Accepteren	€ 125k	Midden	50%	€ 62,5k

7	Haven (bouwkundig)	Er is momenteel geen onderhoudsplan voor de bouwkundige staat van de haven. Er zijn ook geen middelen beschikbaar om eventueel onderhoud te plegen aan de bouwkundige staat van de haven. Zie ook de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. De kosten worden als stelpost geraamd op € 500k. Nadat er een onderhoudsplan is opgesteld en de dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud structureel in de begroting is opgenomen, kan dit risico verwijderd worden.	Het op te stellen onderhoudsplan aan de passantenhaven kan worden gekoppeld aan de integrale visie voor de ontwikkeling en inrichting van het gebied Maasoever(zone), die naar verwachting de komende jaren op het programma zal staan. Hierna kan het risico afgebouwd of verwijderd worden.		
INC	Reductie	€ 500k	Laag	25%	€ 125k

8	Sociale woningbouw	Woningbouwcorporaties sluiten voor het uitvoeren van hun taak veelal leningen af waarbij de gemeente gevraagd wordt om als achtervang te dienen. Hiermede wordt bereikt dat de geldgever met een lagere rentevergoeding genoeg neemt omdat de gemeente als achtervang een zekere debiteur is. Sinds een aantal jaren is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) in het leven geroepen, dat de	Per 31 december 2018 (laatst vastgestelde jaarstukken) staat er voor de sociale woningbouw een bedrag aan leningen uit van ongeveer € 11,6 miljoen. Wij kwantificeren het risico op 10% van de omvang van de leningen. Het risico dat er daadwerkelijk een beroep gedaan wordt op de gemeente is minimaal.
----------	---------------------------	--	--

2.1. Beleidsbegroting

		functie van de gemeente overneemt en waardoor de woningbouwcorporaties met slechts één instituut te maken hebben en de zekerheid voor de gemeenten groter is. Bestaande leningen blijven tot aan het einde van de looptijd nog gewoon bij de gemeenten als achtervang-instituut. Door het WSW is de veiligheid nu nog beter geborgd.				
INC	Accepteren		€ 1,2 miljoen	Zeer laag	10%	€ 120k

9	Starters-lening	In de raad van april 2010 is de Verordening starterslening vastgesteld. Hierbij is tevens een fonds in het leven geroepen waarop starters op de woningmarkt een beroep kunnen doen voor het aantrekken van een lening. Deze lening wordt verstrekt onder bepaalde voorwaarden en tot een maximum bedrag tegen gunstige condities. Bij het vaststellen van de Jaarstukken 2014 is door de raad besloten om het plafond van de starterslening te verhogen naar € 130k.	De gemeente dient in dit fonds maximaal € 130.000 te storten. De provincie Limburg stort vervolgens maximaal een drievoudig bedrag in het fonds (dus aandeel gemeente 25%, aandeel provincie 75%). De lener dient vervolgens de lening volgens de bepalingen uit de verordening af te lossen aan de kredietverstrekkers. Startersleningen lopen via de SVn.		
STR	Accepteren	€ 130k	Laag	25%	€ 32,5k

10	Borgstelling	De gemeente Mook en Middelaar heeft zich borg gesteld naar de Rabobank ten behoeve van een door de Stichting Sportpark De Maasvallei afgesloten geldlening van € 200k. Een en ander in het kader van de privatisering van sportpark Maasvallei.	De stand per 31 december 2018 van de lening bedraagt € 21k. Door aflossingen door De Maasvallei wordt de kwantificering jaarlijks lager. Gezien de lage kwantificering (€21k) en de nog lagere berekende omvang (€ 5k) komt dit risico volgend jaar te vervallen.		
INC	Reductie	€ 21k	Laag	25%	€ 5,25k

11	UPW	De gemeente heeft een zogenaamd getrappt eigen risico bij een tekort op de uitvoering van de UPW. De eerste schijf is 7,5% van het rijksbudget ad € 1,4 miljoen. Het eigen risico bedraagt dan 100%. Bij een groter tekort ontvangt de gemeente 50% van het tekort tot 12,5% van het rijksbudget als vangnetuitkering. Boven de 12,5% tekort krijgt de gemeente 100% vergoed. Het totale eigen risico komt hiermee uit op maximaal € 140k. Over 2019 is de verwachting dat de gemeente (nagenoeg) geheel uitkomt met het Rijksbudget. Over 2020 zijn op dit moment nog onvoldoende gegevens beschikbaar.	Uitgangspunt is 100% kosten t.o.v. de ontvangen bijdragen van het Rijk. Het eigen risico onder de vangnetuitkering wordt geaccepteerd als risico. Jaarlijks wordt de stand van zaken m.b.t. het eigen risico / mogelijke aanvraag voor de vangnetuitkering, voorgelegd aan de raad.		
STR	Accepteren	€ 140k	Midden	50%	€ 70k

12	SD /Jeugd	Gezien de landelijke ontwikkeling op het gebied van Wmo/Jeugd en dan met name	In het dekkingsplan is reeds € 88k opgenomen als mogelijke extra
-----------	------------------	---	--

		de toenemende kosten bestaat het risico dat de huidige uitgavenbudgetten onvoldoende zijn. Daarnaast is het onzeker of de geraamde inkomsten voldoende zijn.	inkomstenpost vanaf 2022. Dit is echter nog onzeker.			
INC	Accepteren	€ 100k	Midden	50%	€ 50k	

Bedragen x € 1.000

Risico	Incidenteel		Structureel	
	Kwantificering	Berekend bedrag	Kwantificering	Berekend bedrag
Zeer laag (1 0%)	1.200	120	0	0
Laag (2 5%)	521	130	569	142
Midden (5 0%)	445	223	140	70
Hoog (7 5%)	0	0	0	0
Zeer hoog (9 0%)	150	135	0	0
Totaal	2.316	608	709	212

Het totaal van het berekende risicobedrag komt daarmee uit op €820k.

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's (weerstandsvermogen).

Bepaling en betekenis weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat dit onmiddellijk invloed heeft op het beleid. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio, die uit de hiervoor gehanteerde berekening volgt, kan worden gewaardeerd. Wij hanteren de indeling zoals aangegeven door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen			
Categorie	Ratio weerstandsvermogen		Betekenis
	vanaf	tot	
A	2,0	∞	Goed / Uitstekend
B	1,4	2,0	Ruim voldoende
C	1,0	1,4	Voldoende

2.1. Beleidsbegroting

Categorie	Ratio weerstandsvermogen		Betekenis
D	0,8	1,0	Matig
E	0,6	0,8	Onvoldoende
F	- ∞	0,6	Ruim onvoldoende

De gemeente Mook en Middelaar wenst minimaal een ratio te hebben in categorie C – voldoende. Dit betreft een ratio tussen de 1,0 en 1,4. Daarnaast wordt als (structurele) bovengrens een ratio van 3,0 gehanteerd. De argumenten hiervoor zijn:

- Een voldoende weerstandsvermogen voorkomt dat incidentele tegenvallende financiële resultaten leiden tot financiële problemen voor de gemeente;
- Een bovengrens voorkomt het onnodig aanhouden van een (te) grote Algemene reserve. Als de ratio drie achtereenvolgende jaren hoger dan 3 is, zal worden voorgesteld om de Algemene Reserve te verlagen. De periode van drie jaar wordt gehanteerd om een 'jojo-effect' te voorkomen;
- Het voorkomen dat onvoorziene omstandigheden grote afwijkingen veroorzaken in de continuïteit van de uit te voeren taken.

Als risico's zich daadwerkelijk voordoen, ondanks de genomen beheersmaatregelen, dan kan een beroep gedaan worden op de weerstandscapaciteit. Uitgangspunt hierbij is dat eerst wordt onderzocht of de gemeente ook andere mogelijkheden heeft om de gevolgen van risico's op te vangen. Denk bijvoorbeeld aan het aanwenden van eventueel onbenutte budgetten, bezuinigingen of bijstellingen van bestaand beleid.

Voor het inzetten en aanvullen van de weerstandscapaciteit wordt vooralsnog uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Zodra in enig jaar - door het optreden van risico's - de ratio minder wordt dan voldoende (score 1) en dit niet binnen de scope van de meerjarenraming kan worden aangevuld tot aan minimaal een score van matig (score tussen 0,8 en 1,0), dan worden ook (bestuurlijke) afwegingen gemaakt voor andere mogelijkheden om de gevolgen van risico's of tegenvallers op te vangen.
- Als het weerstandsvermogen lager is dan voldoende (minder dan ratio 1,0) worden (incidentele) meevallers ingezet om het tekort op te vullen, tenzij bestuurlijk is besloten tot andere maatregelen.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio voor het weerstandsvermogen bedraagt € 2.005k (weerstandscapaciteit) / € 820k (risico's) = 2,45. Deze ratio valt in klasse 'A Goed/Uitstekend'. Op basis van een minimale klasse C – Voldoende, kan geconcludeerd worden dat de gemeente Mook en Middelaar op dit moment meer dan voldoende capaciteit heeft om eventuele risico's op te vangen.

Kengetallen

Kengetallen:	Verloop van de kengetallen					
	W2018	B2019	B2020	B2021	B2022	B2023
netto schuldquote	-/-39%	-37%	-3%	-5%	-10%	-14%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-/- 41%	-37%	-3%	-5%	-10%	-14%
solvabiliteitsratio	46%	47%	40%	40%	39%	40%
structurele exploitatieruimte	0%	-5%	0%	0%	0%	0%
grondexploitatie (n.v.t.)	0%	0%	0%	0%	0%	0%
belastingcapaciteit	112%	114%	113%	113%	113%	113%

1a Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een negatieve schuldquote betreft feitelijk een overschot. Door de jaarlijkse

aflossing van de lening daalt de schuldquote (meer negatief). Het verschil met 2019 betreft met name een lager geraamd liquiditeitsaldo als gevolg van geraamde investeringen. De netto schuldquote is nog steeds negatief en dit betekent nog steeds een overschot.

1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal is (afgerond) gelijk aan het kengetal voor de netto schuldquote omdat er nauwelijks leningen zijn verstrekt. Er is voor 'slechts' ongeveer € 50k aan startersleningen verstrekt. Deze geringe omvang heeft nauwelijks effect op de omvang van het kengetal.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate wij in staat zijn om op de lange termijn aan de financiële verplichtingen te voldoen. Zoals uit de geprognosticeerde balans 2020 valt op te maken, bedraagt het eigen vermogen € 7,1 miljoen en het totaal vermogen € 17,8 miljoen. Dit betekent dat de verhouding eigen vermogen/totaal vermogen 0,40 is. De gangbare norm voor deze solvabiliteitsratio ligt tussen de 0,25 en 0,40. Hoe hoger de ratio hoe solvabeler de organisatie is. Met een ratio van 0,40 zit de gemeente Mook en Middelaar aan de bovenkant van de gangbare norm.

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de jaarrekening en uitgedrukt in een percentage. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen actieve grondexploitaties (aankopen, bouw- en woonrijp maken en weer verkopen). Op de balans is geen rubriek 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' of 'bouwgronden in exploitatie' (onderhanden werk) opgenomen. Het kengetal bedraagt 0%.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage is een structureel overschot. De begroting is, rekening houdend met het concept dekkingsplan, structureel in evenwicht.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend op basis van de woonlasten (ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing) van een belastingplichtige in Mook en Middelaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het vorige begrotingsjaar. Hierbij wordt wel een inflatiecorrectie toegepast voor de geraamde belastingdruk over 2020, maar niet over het landelijk gemiddelde van het vorige begrotingsjaar. De woonlasten voor Mook en Middelaar zitten op basis van dit kengetal boven het landelijk gemiddelde, waarbij wordt opgemerkt dat de belastingtarieven alleen trendmatig worden verhoogd en het rioolrecht voor de komende jaren volgens het (huidige) vGRP ligt stijgt. Verder mogen de afvalstoffenheffing en rioolrecht maximaal 100% kostendekkend zijn. In de raadsvergadering van 12 december 2019 worden de nieuwe belastingverordeningen voor 2020 ter besluitvorming aan u voorgelegd. Als de tarieven wijzigen als gevolg van het dekkingsplan, zal ook dit kengetal wijzigen. De realisatie wordt vermeld in de Jaarstukken.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De diverse kengetallen zijn onderling redelijk consistent en bevestigen het beeld van een gezonde financiële positie. Mook en Middelaar heeft slechts één uitstaande geldlening van € 1 miljoen (per 1 januari 2020), die jaarlijks met zo'n € 182k wordt afgelost. Aan de andere kant is er ongeveer € 6 miljoen aanwezig in 's Rijks schatkist (na aftrek van de betaling van alle restant kredieten). Qua exploitatie is er een nagenoeg een structureel sluitende (meerjaren)begroting uitgaande van het voorgestelde dekkingsplan.

2.1. Beleidsbegroting

Op basis van de categoriale indeling zit de gemeente Mook en Middelaar overwegend in categorie A en B (minst risicovol dan wel gemiddeld). Qua belastingcapaciteit zit Mook en Middelaar boven het landelijk gemiddelde (van vorig jaar) en valt hiermee in categorie C. Voor 2020 is een structureel sluitende begroting op basis van het voorgestelde dekkingsplan.

Kengetal	Waarde M&M	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote zonder correctie	-/- 3%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Netto schuldquote met correctie)	-/- 3%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	40%	> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	0%	positief	neutraal	negatief
Grondexploitatie	0%	< 20%	20-35%	> 35%
Belastingcapaciteit	113%	< 95%	95 - 105%	> 105%

2.1.16. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Wettelijk kader

Artikel 12 BBV.

A Wegen

1. Wegen

Doel

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding en het veilig gebruik van de verhardingen die zij in beheer heeft.

Beleidskader

Al jaren voert de gemeente structureel en planmatig onderhoud uit aan de verhardingen. Het gemeentelijke Wegenbeheerplan is hierbij richtinggevend. Het plan geeft inzicht in de kwaliteit en onderhoudsbehoefte van de gemeentelijke wegen/verhardingen en de financiële middelen die hiervoor nodig zijn. Het plan wordt voor een bepaalde tijd vastgesteld en er is in 2019 een nieuw plan opgesteld voor de periode 2020 - 2024.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau van de wegen is vastgesteld op het niveau B van de landelijke CROW-systematiek. Dit komt min of meer overeen met het niveau van instandhouding van de verhardingen, voorkomen dat (technische) normen worden overschreden.

Financiële consequenties beleidskader

De meerjarenplanning voor het structureel en planmatig onderhoud bedraagt op basis van het nieuwe Wegenbeheerplan voor de jaren 2020 tot en met 2024 op jaarbasis een bedrag van gemiddeld ongeveer € 202.000 inclusief een post van € 28.000 voor klein onderhoud en een toeslag van 6-10% voor de kosten van de voorbereiding, verkeersmaatregelen, administratie en toezicht op de werkzaamheden.

Financiële consequenties in de begroting

Om de onderhoudsvoorziening voor het (groot) wegonderhoud op peil te houden wordt er jaarlijks € 200.000 aan toegevoegd. Per 31 december 2018 bedraagt het saldo van de voorziening € 261.000 (Jaarstukken 2018). Het verloop van de voorziening tot en met 2023 is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud wegen				
Jaar	Stand 01-01	Dotatie	Aanwending	Stand 31-12
2019	261	200	218	243
2020	243	200	316	127
2021	127	200	275	51
2022	51	200	154	97
2023	97	200	225	72

Voortgang van het geplande onderhoud

De onderhoudswerkzaamheden worden overeenkomstig de planning van het Wegenbeheerplan uitgevoerd. Werkproces: voorbereiding (onderzoek), aanbesteding en uitvoering. Werkzaamheden worden zo veel mogelijk gecombineerd en afgestemd met gemeentelijke (bouw)ontwikkelingen.

2.1. Beleidsbegroting

Streven naar integraal werken. Zo mogelijk wordt het onderhoud aan de wegen gecombineerd met andere ontwikkelingen en/of onderhoudswerkzaamheden (integraal werken).

Omvang achterstallig onderhoud

Op basis van huidig inzicht is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

2. Kunstwerken (Bruggen)

'Kunstwerken (bruggen)' is geen verplicht onderdeel op grond van artikel 12 BBV, maar is volledigheidshalve toegevoegd.

Doel

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding en het veilig gebruik van de verkeersbruggen binnen de gemeente. Het betreft twee bruggen, de brug Witteweg te Plasmolen en de brug Cuijksesteeg in Mook.

Beleidskader

Op 15 september 2016 heeft u het 'Meerjaren onderhoudsplan bruggen' vastgesteld. Het plan voorziet in het structurele / planmatige onderhoud aan de bruggen. Dit geeft voor de korte termijn (planjaar 2017) en voor de langere termijn een doorkijk voor de komende vijftig jaar (planperiode 2018-2067). Onderhoud op basis van instandhouding van de huidige functionaliteit van de bruggen. Met het plan is dit gewaarborgd.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau van de bruggen is vastgesteld op niveau in stand houden.

Financiële consequenties beleidskader

In 2019 is er (groot)onderhoud uitgevoerd aan de brug Witteweg. De zogenaamde chroom6-problematiek bij het conserveren van het metaal van de bruggen is wel een punt van aandacht. Chroom6 vraagt om een speciale aanpak en is kostenverhogend, waarmee rekening moet worden gehouden. Voor de financiering van de onderhoudswerkzaamheden op de langere termijn (instandhouding) is er een voorziening Groot onderhoud bruggen ingesteld. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening bedraagt € 23.200. Door de jaarlijkse dotatie is de voorziening gedurende een looptijd van 50 jaar nergens negatief.

Financiële consequenties in de begroting

Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud kunstwerken (bruggen)				
Jaar	Stand 01-01	Dotatie	Aanwending	Stand 31-12
2019	169	23	0	192
2020	192	23	50	165
2021	165	23	0	188
2022	188	23	17	194
2023	194	23	0	217

Voortgang van het geplande onderhoud

De onderhoudswerkzaamheden worden overeenkomstig de planning van het Meerjaren onderhoudsplan bruggen uitgevoerd.

Omvang achterstallig onderhoud

Door invulling te geven aan het Meerjaren onderhoudsplan bruggen kan achterstallig onderhoud worden voorkomen.

3. Openbare verlichting

'Openbare verlichting' is geen verplicht onderdeel op grond van artikel 12 BBV, maar is volledigheidshalve toegevoegd.

Doel

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding van de openbare verlichting binnen de gemeente, dit voor de sociale- en verkeersveiligheid.

Beleidskader

De gemeente is verantwoordelijk voor goede openbare verlichting. Op 10 december 2015 heeft gemeenteraad daarvoor de 'Beleidsnota openbare verlichting 2016-2020' vastgesteld. Met deze beleidsnota is de vervangingsopgave van lichtmasten en armaturen inzichtelijk gemaakt en zijn beleidsdoelstellingen en –uitgangspunten vastgelegd. Een van de voornaamste doelen is het verduurzamen en moderniseren van onze openbare verlichting, door masten en armaturen die ouder zijn dan respectievelijk 40 en 20 jaar te inventariseren, inspecteren en waar nodig te vervangen. Burgers worden in de gelegenheid gesteld tips en aanbevelingen voor de straatverlichting aan te dragen. De vervanging van openbare verlichting wordt per jaar voorbereid, aanbesteed en uitgevoerd. Op grond van de vastgelegde afschrijvingstermijnen (masten 40 en armaturen 20 jaar) hebben we een vervangingsachterstand, die we in de periode tot en met 2020 inhalen. Ook na deze periode zullen we moeten blijven investeren om het areaal op orde te houden. In 2020 zullen we een vervolg maken op de huidige "beleidsnota openbare verlichting 2016-2020".

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau van de openbare verlichting is vastgesteld op niveau goed.

Financiële consequenties beleidskader

De kosten voor de vervangingsopgave zijn geraamd op € 484k, wat gemiddeld per jaar neerkomt op € 97k. Bij de berekening is uitgegaan van een 1-op-1 vervanging door een moderne LED-installatie, inclusief arbeid, materiaal, kosten voor Enexis en 5% optimalisatie. Bij optimalisatie kan men denken aan het bijplaatsen van een of meerdere masten in een straat om een wenselijk straatbeeld en verlichtingsniveau te realiseren.

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud openbare verlichting				
Jaar	Stand 01-01	Dotatie	Aanwending	Stand 31-12
2019	0	0	0	0
2020	0	0	0	0
2021	0	0	0	0
2022	0	0	0	0
2023	0	0	0	0

Financiële consequenties in de begroting

Vanaf 1 januari 2017 moeten de investeringen in voorzieningen met maatschappelijk nut, dus ook openbare verlichting, worden geactiveerd en worden afgeschreven.

Er wordt geen voorziening gevormd. Over de investeringen wordt afgeschreven ten laste van de exploitatie.

Voortgang van het geplande onderhoud

Jaarlijks worden de geplande vervangingen uitgevoerd. Hierbij wordt er ook gekeken of zaken kunnen worden gecombineerd, zoals bij de herinrichting van de Middelweg naar een fietsstraat en de herinrichting centrum Mook

Omvang achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud

B Riolering

Doel

Invulling geven aan de gemeentelijke watertaken, dit op het gebied van afvalwater, regenwater en grondwater. Meer concreet het in stand houden en verbeteren van de gemeentelijke riolering en voorzieningen voor de opvang en verwerking van het regenwater. Dit alles om te komen tot een goed functionerende waterketen en watersysteem en daarmee het terugdringen van de kans op wateroverlast.

Beleidskader

De invulling van de gemeentelijke watertaken is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan Mook en Middelaar (GRP), dat op 8 december 2016 door de gemeenteraad is vastgesteld. De planperiode van het GRP bestrijkt de jaren 2017 tot en met 2021. In de huidige GRP's is de vroegere specifieke zorg voor de riolering omgebogen naar de zorg voor het gemeentelijk waterbeheer. Dus niet specifiek het (stedelijk) afvalwater maar ook het regenwater en grondwater. Een verbreding van de taken.

In het GRP is er aandacht voor het onderhoud en het in stand houden van de (water)voorzieningen, het doen van metingen en onderzoek, het terugdringen van de vuiluitworp naar oppervlaktewater en het terugdringen van de kans op wateroverlast ten gevolge van hevige neerslag. De afgelopen jaren zijn hierin al vorderingen gemaakt, wel baart de toenemende extreme neerslag zorgen. In het huidige GRP is hier dan ook aandacht aan besteed. Dit in de vorm van het nemen van maatregelen bij kwetsbare en terugkerende (bekende) probleemlocaties. Zo ook generieke maatregelen om het watersysteem meer robuust te maken tegen de extreme neerslag. Maatregelen in de vorm van het afkoppelen van verhardingen, waarbij ook nadrukkelijk de inwoners worden betrokken en gestimuleerd. Dit laatste in de vorm van voorlichting en advies en ook met de mogelijkheid van een geldelijke bijdrage (dit in samenwerking met het waterschap Limburg). Ook zijn er binnen de huidige planperiode enkele rioolvervangingsprojecten voorzien.

De mogelijkheid voor samenwerking met andere overheden en partijen is een blijvend aandachtspunt. Dit onder andere om de kosten voor de watertaken te verlagen. Hierbij is het streven om de wettelijke watertaken tegen de laagst mogelijke lasten uit te voeren.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau van de riolering is vastgesteld op niveau instandhouding / functionaliteit.

Financiële consequenties beleidskader

De financiële gevolgen van de uitvoering van het GRP komen via de rioolheffing ten laste van de burgers. Het tarief voor de rioolheffing wordt vastgesteld op basis van de financieringssystematiek van het GRP (kostendekkingsberekening) en geldt per aansluiting op de gemeentelijke riool- of zuiveringsvoorziening. Bij de (jaarlijkse) behandeling van het voorstel voor de belastingtarieven wordt het bedrag van de rioolheffing vastgesteld.

Financiële consequenties in de begroting

De dekking van de kosten voor het reguliere (dagelijks) onderhoud vindt plaats middels het reserveren van budgetten in de exploitatie. Voor het groot onderhoud en investeringen wordt een onderhoudsvoorziening gebruikt. Het saldo van de lasten en baten wordt geëgaliseerd. In de eerste jaren is er sprake van een dotatie aan de voorziening, waarna er bedragen worden onttrokken uit de voorziening. Door deze systematiek kan het tarief voor rioolheffing gestabiliseerd worden.

Het verloop van de voorziening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud riolering					
Jaar	Stand 01-01	Dotatie	Aanwending		Stand 31-12
2019	4.008	321	0		4.329
2020	4.329	316	0		4.645
2021	4.645	325	0		4.970
2022	4.970	332	0		5.302
2023	5.302	310	0		5.612

Een (lang gekoesterde) wens van de raad is om de omvang van de voorziening te beperken. In het dekkingsplan is daarom voorgesteld om de dotatie te maximeren op € 300k. Hierdoor dalen eveneens de opbrengsten van de rioolheffing met eenzelfde bedrag omdat rioolheffing een sluitend systeem betreft. De woonlasten dalen hierdoor.

Voortgang van het geplande onderhoud

Het dagelijks onderhoud en de inspanningen en werkzaamheden die voortvloeien uit het GRP worden voorbereid en uitgevoerd. Hierbij is het streven naar synergie en doelmatigheid.

Omvang achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

C Water

Passantenhaven

Doel

Mook en Middelaar heeft op het gebied van 'water' enkel de verplichting om de passantenhaven bevaarbaar te houden en het in stand houden van de functionaliteit van de haven, als bouwkundige voorziening.

Beleidskader

Inzicht hebben en houden in de diepgang en de staat van de passantenhaven als 'bouwwerk'.

Onderhoudsniveau

De metingen van de diepgang in de haven wijzen uit dat de haven bevaarbaar is. Met metingen wordt dit gevolgd.

Financiële consequenties beleidskader

Indien het uitbaggeren van de passantenhaven noodzakelijk is, worden de kosten daarvan geschat op € 150.000. Deze kosten zijn niet in de begroting opgenomen. Het dichtslibben is onder andere afhankelijk van het gebruik van de haven en zandverplaatsingen bij extreme hoogwaterstanden. De exacte kosten worden mede bepaald door het tijdstip waarop het baggeren noodzakelijk is en door de benodigde opslagcapaciteit voor het slib. Deze post is wel opgenomen in bijlage 8.1 Bijlage Risico-inventarisatie.

2.1. Beleidsbegroting

Financiële consequenties in de begroting

De dekking van de kosten voor het onderhoud vindt plaats middels het reserveren van budgetten in de exploitatie. Er is hiervoor op dit moment geen budget en geen voorziening aanwezig.

Voortgang van het geplande onderhoud

Ten aanzien van het bevaarbaar houden van de haven zijn er voor 2019 geen bijzonderheden te melden en worden er geen acties voorzien.

Omvang achterstallig onderhoud

Niet van toepassing.

Nadere toelichting

De passantenhaven dateert uit de jaren negentig van de vorige eeuw. Gelet op het gebruik en de leeftijd van de haven is het raadzaam om rekening te gaan houden met onderhoud aan de (bouwkundige) voorzieningen in de haven. Het op te stellen onderhoudsplan aan de passantenhaven kan worden gekoppeld aan de integrale visie voor de ontwikkeling en inrichting van het gebied Maasoever(zone), die naar verwachting de komende jaren op het programma zal staan.

D Groen

Doel

Het onderhouden en beheren van het gemeentelijk groen. Dit betreft parken, plantsoenen, bomen en het sportpark de Heikant (Middelaar).

Beleidskader

Het beheer en onderhoud is vastgelegd in het Groenbeheerplan. De beleidskaders voor het groenbeheer zijn bepaald in het Groenstructuurplan. De planperiode van het Groenstructuurplan loopt in 2020 af. We kiezen er nu voor geen nieuw Groenstructuurplan op te stellen. De gemeentelijke groenstructuur is onderdeel van de Omgevingsvisie, waarin de ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de langere termijn worden vastgelegd. Deze Omgevingsvisie is momenteel in ontwikkeling. Binnen de kaders van die Omgevingsvisie wordt het groenbeleid vastgesteld.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau van het openbaar groen is vastgesteld op niveau sober.

Financiële consequenties beleidskader

In de begroting zijn de kosten voor het reguliere beheer en onderhoud van het openbaar groen opgenomen.

Financiële consequenties in de begroting

Het groenonderhoud vindt geheel plaats middels het budgetteren in de exploitatie. Er is hier geen voorziening voor.

Bedragen x € 1.000

Voorziening groot onderhoud groen				
Jaar	Stand 01-01	Dotatie	Aanwending	Stand 31-12
2019	0	0	0	0
2020	0	0	0	0
2021	0	0	0	0
2022	0	0	0	0
2023	0	0	0	0

Voortgang van het geplande onderhoud

De onderhoudswerkzaamheden worden conform het beheerplan uitgevoerd. Het te onderhouden groenareaal wordt in 2020 geactualiseerd. Op grond hiervan kan een nieuwe overeenkomst voor het groenonderhoud worden afgesloten (periode vanaf 2021).

Omvang achterstallig onderhoud

Eind 2018 is een groenrenovatieplan opgesteld. De uitvoering van dit plan wordt gefaseerd opgepakt. Tweede helft van 2019 is een start gemaakt met de voorbereidende werkzaamheden. Op het programma staat de renovatie van een groenstrook aan de Singel en een groenstrook in de Hertogstraat. De verdere uitvoering van het groenrenovatieplan staat de komende drie jaar op de rol.

E Gebouwen

Doel

Het college hanteert het Meerjarig onderhoudsplan (MJOP) voor onderstaande gebouwen:

- Het gemeentehuis
- De brandweerkazerne/gemeentewerf
- Sportaccommodatie De Heikant (Astrantia)
- Sportaccommodatie De Maasvallei (Eendracht '30)
- De zoutloods
- Het kca-depot (milieustraat)

Beleidskader

De gemeentelijke gebouwen worden conform het MJOP onderhouden.

Onderhoudsniveau

Het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen houdt in:

- dat de objecten er verzorgd en voldoende representatief uit zien;
- dat de waarde van de objecten niet wordt aangetast door onvoldoende onderhoud;
- dat de beleving van de gebruikers van de gebouwen/objecten als goed bestempeld kan worden;
- dat de voorzieningen in de gebouwen naar behoren functioneren zonder dat de dagelijkse gang van zaken wordt beperkt.

Gemeentehuis

De raad heeft in 2017 kredieten beschikbaar gesteld voor aanpassing van de raadszaal en De Lier. Gelet op de complexiteit van de huisvestingsproblematiek van het gemeentehuis is het niet verstandig deze aanpassingen uit te voeren. Het is belangrijk om eerst een gedeeld en gedragen beeld te krijgen van het geheel aan gewenste functionaliteiten van de publieksfuncties en de kantooromgeving in relatie tot de dienstverlening op de langere termijn. Het college onderzoekt diverse alternatieven en geschikte invalshoeken om de raad hier op een zinvolle manier bij te betrekken.

2.1. Beleidsbegroting

Brandweerkazerne

Het is de bedoeling dat de Veiligheidsregio Limburg Noord de brandweerkazerne in Mook eind 2019 weer in eigendom overdraagt aan de gemeente en er als huurder gebruik van gaat maken.

Financiële consequenties beleidskader

De gemeentelijke gebouwen worden conform het in de programmabegroting 2016 vastgestelde onderhoudsbeheersplan onderhouden. Voor de financiering van deze onderhoudsplannen zijn voorzieningen en een bestemmingsreserve gevormd: zie onderstaande tabellen.

Financiële consequenties in de begroting

Voor klein onderhoud is een budget in de exploitatie opgenomen van € 36k voor alle gebouwen. Voor groot onderhoud is voor het gemeentehuis een bestemmingsreserve aanwezig en voor de overige gebouwen een onderhoudsvoorziening.

Bedragen x € 1.000

Bestemmingsreserve Groot onderhoud huisvesting gemeentehuis				
Jaar	Stand 01-01	Dotatie	Aanwending	Stand 31-12
2019	409	62	24	447
2020	447	62	102	407
2021	407	62	20	449
2022	449	62	132	379
2023	379	62	42	399

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen groot onderhoud gebouwen				
Jaar	Stand 01-01	Dotatie	Aanwending	Stand 31-12
2019	622	52	23	651
2020	651	52	73	630
2021	630	52	25	657
2022	657	52	53	656
2023	656	52	78	630

*) In de jaarrekening 2017 is de voorziening Groot onderhoud huisvesting gemeentehuis omgezet in een bestemmingsreserve. In 2020 wordt een nieuw onderhoudsplan opgesteld. In deze paragraaf zijn de mutaties in de reserve conform de in 2016 vastgestelde onderhoudsplanning.

Voorgang van het geplande onderhoud

Het noodzakelijke onderhoud m.b.t. veiligheid en behoud van het gemeentehuis vindt plaats conform de planning. In 2019 is bijvoorbeeld de brandmeldings- en ontruimingsinstallatie vervangen, zijn de markiezen gerepareerd en heeft buitenschilderwerk plaatsgevonden. Een deel van het onderhoud is opgeschort om overbodige lasten te vermijden. Het buitenschilderwerk van metalen kozijnen is bijvoorbeeld niet uitgevoerd, omdat deze als eerste vervangen worden bij het duurzaam maken van het gebouw.

Omvang opgeschort onderhoud

De vervanging van de ventilatie boven de Raadzaal in de oudbouw (1951) van het gemeentehuis is afhankelijk van keuzes inzake het toekomstig gebruik van het gemeentehuis. Vanuit de huidige functionaliteit ligt het in de rede een geavanceerd ventilatiesysteem in het totale gebouw aan te brengen in combinatie met nader te bepalen duurzaamheidsmaatregelen (bijvoorbeeld zonnepanelen, isolatie en led-verlichting).

2.1.17. Paragraaf Financiering

Wettelijk kader

Artikel 13 BBV.

Beleidsvoornemens t.a.v. het risicobeheer van de financieringsportefeuille

Mook en Middelaar hanteert de volgende beleidsvoornemens:

- Daar waar mogelijk worden eerst eigen financieringsmiddelen ingezet, voordat er geleend gaat worden;
- Mook en Middelaar maakt geen gebruik van derivaten;
- Mook en Middelaar zet tijdelijk overtollige liquide middelen weg bij 's Rijks Schatkist;
- Indien mogelijk worden aangetrokken geldleningen vervroegd afgelost;
- De wettelijke kasgeldlimiet en renterisiconorm worden niet overschreden.

Rentelasten

Lening

De Gemeente Mook en Middelaar heeft momenteel één langlopende lening. Dit betreft een lening met een looptijd tot en met 2025 en een vast rentepercentage van 5,58%. Voor 2020 betreffen de rentelasten € 52k. Op deze lening wordt lineair afgelost (€ 182k per jaar). Er zijn geen kortlopende schulden.

Bedragen x € 1.000

Langlopende lening (per 31-12)	2020	2021	2022	2023
Lening BNG	908	726	545	363

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft een norm voor het renterisico op de vaste schuld en heeft als doel het renterisico bij (her)financiering te beheersen. Vanaf 1 januari 2009 houdt deze norm in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Bedragen x € 1.000

Renterisiconorm	2020	2021	2022	2023
1 Renteherzieningen op leningen o/g	0	0	0	0
2 Betaalde aflossingen	<u>182</u>	<u>182</u>	<u>182</u>	<u>182</u>
3 Renterisico (1+2)	182	182	182	182
4 Renterisiconorm	3.369	3.350	3.338	3.323
5a = 4 > 3 Ruimte onder renterisiconorm	3.187	3.168	3.156	3.141
5b = 4 < 3 Overschrijding renterisiconorm	-	-	-	-
Berekening				
4a Het bij ministeriële regeling vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
4b Begrotingstotaal	16.843	16.749	16.688	16.613
4 Renterisiconorm	3.369	3.350	3.338	3.323

De renterisiconorm bedraagt voor 2020 € 3,3 miljoen. Voor dit bedrag mogen aflossingen en renteherzieningen plaatsvinden.

2.1. Beleidsbegroting

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft een maximumbedrag aan dat de betreffende gemeente aan kort geld mag aantrekken. De omvang bedraagt een in de 'Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden' vastgelegd percentage van het totaal van de jaarbegroting. Sinds 2005 is dit percentage vastgesteld op 8,5% en is tot nu toe ongewijzigd.

Bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	2020	2021	2022	2023
Omvang primitieve begroting per 1 januari 2018 (= grondslag)	16.843	16.749	16.688	16.613
1. Toegestane kasgeldlimiet				
- In procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
- In bedrag van de grondslag	1.432	1.424	1.418	1.412
2. Omvang vlottende korte schuld				
- Opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0	0	0	0
- Schuld in rekening-courant	0	0	0	0
- Gestorte gelden van derden korter dan 1 jaar	0	0	0	0
- Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0
Totale omvang van de vlottende schuld	0	0	0	0
3. Vlottende middelen				
- Contante gelden in kas	1	1	1	1
- Tegoeden in rekening-courant	7.368	7.368	7.368	7.368
- Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	0	0	0	0
Totale omvang van de vlottende middelen	7.369	7.369	7.369	7.369
4. Toets kasgeldlimiet				
- Totaal netto vlottende schuld (2)-(3)	-7.369	-7.369	-7.369	-7.369
- Toegestane kasgeldlimiet (1)	1.432	1.424	1.418	1.412
Ruimte (+)/Overschrijving (-) = (1)-(4)	8.801	8.793	8.787	8.781

Mook en Middelaar is op dit moment overliquide en heeft ong. € 8,8 miljoen uitstaan bij 's Rijks Schatkist. De verwachting is dan ook dat de gemeente in 2020 geen kort geld hoeft aan te trekken. De kasgeldlimiet bedraagt voor 2020 € 1,4 miljoen. Voor dit bedrag mogen we kortlopend (dag)geld aantrekken.

Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo van de netto rentekosten en de rente die wordt doorberekend aan de producten.

Toerekening rente

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€	52k
b.	De externe rentebaten (idem)	-/- €	45k
	Saldo rentelasten en rentebaten	€	7k
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- €	0
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €	0
c3.	De rentebaait van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke		

lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€	0
		7k
d1. Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€	0k
d2. Rente over eigen vermogen	€	0k
		7k
e. Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	€	7k
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- €	0k
		7k
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury	€	7k

Financieringsbehoefte

Hieronder vindt u de liquiditeitenplanning op hoofdlijnen. Deze planning is gebaseerd op de inkomsten en uitgaven van de exploitatie, de geraamde investeringen voor 2020, het eventueel aantrekken of aflossen van leningen en de aanwending van voorzieningen. Het geraamde beginsaldo is gebaseerd op het uitgangspunt dat de doorgeschoven investeringen vanuit de vorige jaarstukken (2018) nog in het lopende begrotingsjaar (2019) gerealiseerd worden. In de jaarstukken wordt jaarlijks op basis van de realisatie een meer gedetailleerd kasstroomoverzicht vermeld.

Bedragen x € 1.000

Inkomsten en uitgaven	2020	2021	2022	2023
Beginsaldo liquiditeiten	5.952	3.600	3.578	3.958
Bij:				
Inkomsten volgens exploitatie	16.506	16.564	16.628	16.683
Mutatie werkkapitaal	200	0	0	0
<i>Subtotaal bij</i>	<i>16.706</i>	<i>16.564</i>	<i>16.628</i>	<i>16.683</i>
Af:				
Uitgaven volgens exploitatie	-15.956	-15.749	-15.616	-15.559
Uitgaven voor investeringen	2.454	130	0	0
Mutaties leningen	-182	-181	-182	-181
Aanwending voorzieningen	-466	-326	-251	-360
Mutatie werkkapitaal	0	-200	-200	-400
<i>Subtotaal af</i>	<i>-19.058</i>	<i>-16.586</i>	<i>-16.248</i>	<i>-16.501</i>
Totaal	3.600	3.578	3.958	4.140

Omdat Mook en Middelaar tijdelijk overliquide is (weggezet in 's Rijks Schatkist), is op dit moment geen behoefte aan een aanvullende financiering. De rente bij 's Rijks Schatkist bedraagt 0,00%. Het is niet ondenkbaar dat er op termijn sprake is van een negatieve rente. Eind september 2019 loopt een discussie in de landelijke politiek of een eventuele negatieve rente wel of niet bij wet verboden moet worden.

2.1.18. Paragraaf Bedrijfsvoering

Wettelijk kader

Artikel 14 BBV.

Algemeen

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft (ten minste) inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

- **PERSONEEL EN ORGANISATIEBELEID**

Doorontwikkeling organisatie

In 2018 is de notitie 'Doorontwikkeling 2018' vastgesteld.

Doorontwikkeling van de organisatie is een continu proces en dit vraagt voortdurende alertheid op ontwikkelingen en aandacht hoe hier op in te spelen, doelen en visies bij te stellen. Enerzijds verlangt dit acties voor de korte termijn, anderzijds is het ook van belang om een visie te ontwikkelen voor de langere termijn.

Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van samenwerkingsverbanden, duurzaamheid, zaakgericht werken, digitalisering, burgerparticipatie, wijkgerichte aanpak, dienstverleningsconcept en het denken en handelen 'van buiten naar binnen' zijn van invloed op onze organisatie. Maar ook externe factoren als de continuering van de decentralisaties, onder andere op Sociaal Domein, en de invoering van de Omgevingswet en risico's van ondermijning vragen voortdurende aandacht en aanpassing.

De aandachtspunten zitten vooral in de organisatiecultuur. Uitgangspunten zijn resultaatgericht en flexibel werken. In 2019 is door middel van een opleidingsplan een start gemaakt met het ontwikkelen van taakvolwassenheid, zelfstandigheid, zelfverzekerdheid en verantwoordelijkheid. In 2020 zal de investering in kwaliteit (mens en middelen) verder worden doorgezet.

HR-strategie

Aan de notitie Doorontwikkeling 2018 is de notitie HR-Strategie 2018 gekoppeld. In 2019 is geïnvesteerd in HR om de visie werkelijkheid te laten worden en ook dit zal een vervolg krijgen in 2020.

Medewerkers moeten hun werk optimaal kunnen doen. Een basis voor succes is als medewerkers eigenaarschap tonen door verantwoordelijkheid te nemen voor hun taken en hun eigen aandeel in de organisatie.

Een medewerker is verantwoordelijk voor eigen prestaties, loopbaan, vitaliteit en ontwikkeling. De organisatie moet wel helpen bij het dragen van die verantwoordelijkheid. Hier is voor nodig dat duidelijk is wat verwacht wordt van de medewerkers. Daarnaast is vertrouwen een uitgangspunt. Er moeten mogelijkheden geboden worden om het beste uit het talent van een medewerker te halen en medewerkers moeten geholpen worden om keuzes te maken in hun loopbaan waardoor zij zich op de juiste plek in de organisatie bevinden. Uitgegaan wordt van een informele en open cultuur waarbij elkaar aanspreken van belang is om elkaar sterker te maken.

In 2020 zal aan de Strategische personeelsplanning vervolg worden gegeven. Strategische personeelsplanning is een instrument om de organisatiedoelen structureel te vertalen naar het personeelsbeleid om er met de inzet van HR-instrumenten voor te zorgen dat de juiste persoon op het juiste moment op de juiste plaats binnen de organisatie aanwezig is. In deze strategische benadering dient ook aandacht te zijn voor de effecten van een verbeterd economisch klimaat. Het wordt daardoor voor de gemeente steeds moeilijker om op alle fronten voldoende gekwalificeerd personeel aan te trekken. We zullen nieuwe methoden en de nodige creativiteit moeten aanwenden om in de toekomst voorzien te zijn van een structureel kwalitatief voldoende personeelsbestand. Dat kan betekenen dat de kosten voor de baat uit moeten gaan.

Rondom de vaste kern medewerkers die flexibel inspeelt op de wensen van het bestuur en de samenleving is een flexibele schil waarbij steeds de afweging gemaakt moet worden of we dingen zelf doen, samen doen of laten doen. Ook pieken in het werkaanbod worden door de flexibele schil opgevangen. Van belang is dat er sprake moet zijn van borging van kennis.

Duurzame inzetbaarheid: in verband met de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en vergrijzing is het van belang dat gekeken wordt hoe de medewerkers zo vitaal mogelijk aan de slag blijven. Dit vergt maatwerk;

In 2019 is de invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) voorbereid. Met ingang van 1 januari 2020 treedt deze wet in werking;

Arbeidsomstandigheden

De Risico-inventarisatie en evaluatie (RiE) die in 2017 is uitgevoerd is de jaren daarna en ook in 2020 zal de Arbowerkgroep dit volgen.

In 2019 heeft een preventief medisch onderzoek plaatsgevonden en de resultaten van dit onderzoek zullen verder worden uitgewerkt en opgepakt.

In 2020 zal het agressieprotocol, integriteitsbeleid en de gedragscode worden geactualiseerd.

Huisvesting

Voor het oudere deel van het gemeentehuis ligt een extern advies om nader omschreven technische duurzaamheidsmaatregelen te nemen. Daarnaast is het noodzakelijk om het gehele gebouw te moderniseren, denk aan toiletten, vloer- en wandafwerking. De omvang en de impact van die werkzaamheden leidt vroeg of laat tot hinder in de dagelijkse werkzaamheden. Ook roept dat de vraag op of alle kantoor- en publieksfuncties nog wel voldoen aan de actuele eisen van de dienstverlening. Maken we optimaal gebruik van de mogelijkheden van het gebouw als kantoor? Is de raadszaal uitnodigend voor het publiek? Voorziet het gemeentehuis in een transparante en laagdrempelige ontmoetingsruimte? Insteek is dat we efficiënt met geld willen omgaan.

De gedachte is dat zich nu de kans voordoet om een visie op de toekomstige dienstverlening in relatie tot huisvesting op te stellen. En dat we mogelijk in staat zijn deze uit te voeren in combinatie met werkzaamheden die toch al noodzakelijk zijn.

• INFORMATISERING / AUTOMATISERING

Digitalisering / informatievoorziening

Digitalisering speelt een cruciale rol in de wijze waarop we in de nabije toekomst inspelen op de behoeften van onze inwoners en de wijze waarop we de dienstverlening aan onze inwoners vormgeven. Bijna alles hangt met digitalisering samen: processen kunnen efficiënter en effectiever verlopen en informatie kan sneller beschikbaar komen en gemakkelijker toegankelijk worden gemaakt. Daarnaast heeft het indirect effect op de werkdruk, het maakt ons als organisatie veel flexibeler vanwege de toegankelijkheid van informatie.

2.1. Beleidsbegroting

Digitalisering vraagt dat we intern stappen zetten en dat medewerkers hun werk anders organiseren. Feit is dat de ontwikkelingen om ons heen snel gaan en dat het van het grootste belang is dat we hierin op korte termijn een inhaalslag gaan plegen.

Zaakgericht werken

In 2020 zetten we in op consolidatie van het zaakgericht archiveren met CorsaNext. Het is van belang dat iedere medewerker deze methodiek beheerst om verdere digitalisering (werkprocessen, digitale handtekening) van een solide basis te voorzien. In de praktijk gaat dit gepaard met een sterke toename van het aantal interne registraties en daarop is de formatie in principe ook toegerust. De introductie van nieuwe systemen en werkwijzen vraagt op korte en middellange termijn extra formatieve capaciteit.

iBabs

iBabs heeft zich na een korte implementatieperiode in 2019 bewezen als een volwaardige vergader- en informatietool. Het programma bestrijkt niet alleen de voorkant (raadsvergadering en website) maar ook het interne bestuurlijk proces. Met name de koppeling met CorsaNext is een verdere stap naar papierloos werken.

Omgevingsloket

Het digitaal stelsel Omgevingswet vervangt bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021 de bestaande toepassingen: er komt één centrale ingang, het nieuwe Omgevingsloket. In het nieuwe Omgevingsloket kunnen burgers en ondernemers via een kaart de regels inzien die op een bepaalde locatie gelden. Dit zijn regels die de gemeente, waterschap, provincie en Rijk stellen op die locatie. Ook kunnen burgers en bedrijven via een vragenboom uitzoeken of ze een vergunning of melding moeten doen voor hun plannen. Daarna kunnen ze direct een aanvraag of melding opstellen en indienen. Het Omgevingsloket levert de aanvraag automatisch af bij de juiste overheid.

Het Omgevingsloket voorziet in een moderne informatievoorziening en dienstverlening. Onze informatiesystemen moeten op orde zijn om deze aan te laten sluiten bij die van andere overheden en partijen. Het vraagt veel van de digitale vaardigheden van onze medewerkers. De implementatie wordt in 2020 stevig ingezet.

Maar het vraagt ook een bepaalde houding: integraal werken, openstaan voor (nieuwe) ideeën en een participatieve aanpak. Zowel digitaal als in persoonlijk contact moet het gaan kloppen.

• BUDGETTEN

Overzicht budgetten raad

Naast de diverse bedrijfsvoeringsaspecten zijn er ook specifiek budgetten voor de raad. Ofschoon deze formeel geen onderdeel uitmaken van de bedrijfsvoering, worden deze hieronder volledigheidshalve wel vermeld.

Bedragen x € 1.000

Wie	Toelichting	2019	2020	2021	2022	2023
Raad	salarissen, vergoedingen, werkbudget enz.	73	210	210	216	210
Raadscommissies	vergoedingen	6	6	6	6	6
Griffie	salarissen, incl. ondersteuning griffie	140	126	126	126	126
Controlekosten	kosten accountant	40	60	60	60	60

2.1.19. Paragraaf Verbonden partijen

Wettelijk kader

Artikel 15 BB.

In deze Programmabegroting zijn de volgende verbonden partijen aanwezig (onderverdeeld in Gemeenschappelijk regelingen, Vennootschappen en coöperaties, Stichtingen en Verenigingen en Overige verbonden partijen):

Gemeenschappelijke regelingen

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Begroting 2020 aanwezig	Belang	Bijdrage 2020
Modulaire GR Regio Rijk van Nijmegen	Samenleven en Zorgen	ja, geen balans	3% (6/200 ^e deel)	556
GO Regio Arnhem Nijmegen	Verplaatsen, Werken, Gezond leven, Wonen	ja, geen balans	5,5% (1/18 ^e deel)	15
GR Euregio Rijn-Waal (Kleve)	Werken, Samenleven en Zorgen, Gezond leven, Wonen	nee	1,2%	3
GR Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)	Gezond leven	ja	4,76% (1/21 ^e deel)	-
GR Veiligheidsregio Limburg-Noord	Beschermen	ja	6,6% (1/15 ^e deel)	533
BVO Intergemeentelijke Werkvoorziening Gennep, Mook en Middelaar	Samenleven en zorgen	ja, geen balans	11% (11/100 ^e deel)	106
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen	Leren, Samenleven en zorgen	ja, geen balans	5,25% (1/19 ^e deel)	231
GR Regionale uitvoeringsdienst Limburg Noord	Beschermen	ja	6,25% (1/16 ^e deel)	23

Vennootschappen en coöperaties

Bedragen x € 1.000

Naam	Relatie met programma	Begroting 2020 aanwezig	Belang	Bijdrage 2020
NV BNG-bank	n.v.t. (dividend)	nee		
NV Waterleiding Maatschappij Limburg (WML)	Gezond leven	nee	0,6%	
Enexis Holding N.V.	Gezond leven (en dividend)	nee	0,0857%	
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	Afgeleide van Enexis	nee	0,0857%	
CBL Vennootschap B.V.	Afgeleide van Enexis	nee	0,0857%	
Vordering Enexis B.V. ('s-Hertogenbosch)	Afgeleide van Enexis	nee	0,0857%	
Verkoop vennootschap B.V.	Afgeleide van Enexis	nee	0,0857%	
CSV Amsterdam B.V.	Afgeleide van Enexis	nee	0,0857%	
Inkoopcentrum Zuid	-	nee		8
Leisurelands B.V.	Recreëren	nee	0,9%	

Stichtingen en verenigingen

Naam	Relatie met programma	Begroting 2020 aanwezig	Belang	Bijdrage 2020
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)	Afgeleide van Enexis	nee		

Overige verbonden partijen

Geen.

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de partijen waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft. Onder bestuurlijke relatie wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie en/of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of wanneer financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op de gemeente. Er zijn vier soorten verbonden partijen, namelijk gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen en overige verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

Van een gemeenschappelijke regeling is sprake wanneer (de besturen van) twee of meer gemeenten samen een regeling treffen ter behartiging van één of meer belangen van die gemeenten. Hieronder worden de belangrijkste gemeenschappelijke regelingen beschreven waarin de gemeente Mook en Middelaar participeert. Voor wat betreft de vermelde geprognosticeerde omvang van het eigen en het vreemd vermogen en het resultaat wordt aansluiting gezocht bij de gegevens van de begrotingen 2020.

Modulaire Gemeenschappelijke regeling Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen	
<i>Doel/openbaar belang</i>	De MGR is een samenwerkingsverband, ingesteld om de belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen door afstemming en samenwerking binnen de regio Nijmegen. De eerste module van de MGR is gevormd door het Regionale Werkbedrijf. Per 1 januari 2016 is de module ICT toegevoegd aan de MGR onder de naam ICT-Rijk van Nijmegen (iRvN).
<i>Betrokkenen</i>	Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen.
<i>Financieel belang</i>	Het uitgangspunt is dat deelnemende gemeenten het gehele participatiebudget overdragen aan het Werkbedrijf. Voor bestuursondersteuning dienen de deelnemende gemeenten een bijdrage te voldoen. Voor de gemeente Mook en Middelaar is dit € 5k in 2020. Voor de module Werkbedrijf exclusief SW dient de gemeente voor 2020 € 265k te voldoen. Dit bestaat uit het participatiebudget ad € 108k, een bijdrage voor loonkostensubsidies van € 77k en een bijdrage voor arbeidsmatige dagbesteding van € 80k. Afrekening van de twee laatstgenoemde onderdelen vindt plaats op basis van realisatie. Voor de module ICT is de deelnamebijdrage van de gemeente voor 2020 begroot op € 286k blijkens de begroting van de MGR.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het algemeen bestuur van de MGR wordt gevormd door leden van de raad of het college van B&W van de deelnemende gemeenten. Mook en Middelaar heeft 6 van de 200 stemmen. Burgemeester Gradisen en wethouder Peters zitten in het algemeen bestuur.
<i>Ontwikkelingen</i>	De eerste module van de MGR, het Regionale Werkbedrijf, is sinds 1 januari 2015 operationeel. Het Werkbedrijf heeft in 2016 verder vorm gekregen en vanaf 2017 fungeert het zoals bij de oprichting is beoogd. In 2016 is het SW-bedrijf Breed geïntegreerd in het Werkbedrijf. Omdat Mook en Middelaar de uitvoering van de voormalige Wet sociale werkvoorziening (WSW) – zoals deze gold voor 1 januari 2015 – niet heeft gepositioneerd in de MGR (voorheen BREED) maar in een andere gemeenschappelijke regeling (IWGM), is bedongen dat wij niet aansprakelijk zijn voor evt. tekorten bij het onderdeel WSW-oud. Per 1 januari 2016 is de tweede module van de MGR inzake ICT-samenwerking in werking getreden. Binnen de ICT-module is een splitsing gemaakt ten aanzien van de

Modulaire Gemeenschappelijke regeling Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen					
	<p>doorbelasting van het Werkbedrijf in- en exclusief SW zodat Mook en Middelaar niet doorbelast zal worden voor het SW-deel binnen de ICT-module.</p> <p>Bij de oprichting heeft de MGR de taak gekregen om niet alleen een uitvoeringsorganisatie te zijn, maar ook een platform voor regionale afstemming en overleg. Dit betekent onder meer dat gesprekken over strategische thema's worden gefaciliteerd tussen bestuurders en dat raadsbijeenkomsten worden georganiseerd. Dit zal in 2020 verder worden verkend.</p> <p>In 2019 is een voorstel tot wijziging van de regeling MGR aan de raden voorgelegd voor o.a. een andere werkwijze, waarbij het primaat verder verschuift van dagelijks naar algemeen bestuur met name waar het gaat om de hiervoor genoemde platformfunctie.</p> <p>In 2019 is tevens gewerkt aan een nieuw informatieprotocol. De raden dienen hierover vóór 1 januari 2020 een besluit te nemen.</p>				
<i>Risico's</i>	De MGR heeft een risico-inventarisatie gehouden. Omdat de MGR geen eigen vermogen aanhoudt (algemene reserve voor risico's) worden de risico's doorgeschoven naar de deelnemende gemeenten die deze risico's in de eigen risicoparagraaf kunnen opnemen.				
<i>Beginvermogen</i>	<table border="0"> <tr> <td>Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020</td> <td>geen balans in begroting</td> </tr> <tr> <td>Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020</td> <td>geen balans in begroting</td> </tr> </table>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	geen balans in begroting	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	geen balans in begroting
Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	geen balans in begroting				
Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	geen balans in begroting				
<i>Eindvermogen</i>	<table border="0"> <tr> <td>Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020</td> <td>geen balans in begroting</td> </tr> <tr> <td>Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020</td> <td>geen balans in begroting</td> </tr> </table>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	geen balans in begroting	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	geen balans in begroting
Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	geen balans in begroting				
Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	geen balans in begroting				
<i>Resultaat *)</i>	Resultaat 2020 geen balans in begroting				

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen	
<i>Doel/openbaar belang</i>	Doelstelling van het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) – als opvolger van de Stadsregio – is een structurele verbetering realiseren van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het gemeenschappelijk orgaan werkt intensief samen met de Stichting Economic Board en Bureau Brussel. Met name richt het GO zich op een regionale afstemming van beleid op de domeinen wonen, mobiliteit, economie en duurzaamheid.
<i>Betrokkenen</i>	Het GO is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
<i>Financieel belang</i>	De bijdrage voor de gemeente Mook en Middelaar bedraagt in 2020 € 1,88 per inwoner (zie ook ontwikkelingen). Voor 2020 is dat begroot op € 14.660.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het hoogste orgaan van het GO is het Bestuurlijk Overleg (BO) waarvan burgemeester Gradisen lid is. Verder biedt het BO een platform voor overleg en afstemming middels portefeuille-overleggen op het gebied van economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid.
<i>Ontwikkelingen</i>	Het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen (GO) heeft in het voorjaar van 2019 een proces in gang gezet dat moet leiden tot een versterkte regionale samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen. Het GO heeft deze wens geformuleerd tijdens het bestuurlijk overleg van 27 maart 2019, waarbij het bestuur zich heeft uitgesproken voor een hoog ambitieniveau. Het proces moet leiden tot een sterkere regio, met één agenda, één gezicht naar buiten en een lange termijnvisie als fundament. Daarbij moet de regionale samenwerking voorzien worden van een slimme, effectieve en begrijpelijke governance, die voldoende kracht geeft om de ambities en opgaven gezamenlijk goed verder te brengen, met oog voor de rollen van de colleges en raden van de regiogemeenten. Ook moet binnen de governance het belang en de inbreng van de triple helix-partners een goede plek krijgen en die rol versterken.

2.1. Beleidsbegroting

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen		
	Er is een Plan van Aanpak gemaakt dat voorziet in een compact, inspirerend en verbindend proces dat de totstandkoming van de visie / agenda en de structuur / governance voor de Regio Arnhem Nijmegen combineert. Doel is om onze regio nog aantrekkelijker te maken voor inwoners en bedrijven. De stuurgroep, de kwartiermaker, het projectteam, en de vertegenwoordiging van de raden begeleiden dit proces. Zij gaan samen met alle andere belanghebbenden in de tweede helft van 2019 uitwerking geven aan de ambitie om een topregio te worden.	
<i>Risico's</i>	Geen.	
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020 Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	geen balans in begroting geen balans in begroting
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020 Vreemd vermogen per 31 december 2020	geen balans in begroting geen balans in begroting
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	geen balans in begroting

Gemeenschappelijke Regeling Euregio Rijn-Waal te Kleve	
<i>Doel/openbaar belang</i>	De Euregio Rijn-Waal wil met haar werk bijdragen aan de eenwording van Europa. Tegelijkertijd wordt gestreefd naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio middels het realiseren en stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking in het Duits-Nederlandse grensgebied. De werkvelden zijn ruimtelijke structuur, economie, technologie en innovatie, milieu, natuur en landschap, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie.
<i>Betrokkenen</i>	De Euregio Rijn-Waal is een samenwerkingsverband met leden uit de Nederlandse provincies Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, de Duitse stad Duisburg en de Kreisen Kleve en Wesel. De leden zijn gemeenten (waaronder de gemeente Mook en Middelaar), regionale overheden en andere publiekrechtelijke organisaties zoals de Kamer van Koophandel.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente betaalt aan jaarlijkse contributie circa € 2.500.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het hoogste orgaan van de Euregio Rijn-Waal is de Euregioraad, die verantwoordelijk is voor alle activiteiten van de Euregio Rijn-Waal. Burgemeester Gradisen en raadslid Wijers van Mook en Middelaar hebben zitting in deze raad.
<i>Ontwikkelingen</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Inzake Interreg VI zal de Euregio haar programma in de loop van 2020 gereed hebben. De begroting van de Europese Unie is nog niet vastgesteld, mede door de aanhoudende onduidelijkheid over de Brexit. - De statuten van de Euregio worden aan de actualiteit aangepast. - Gemeente Apeldoorn zal tot de Euregio Rijn-Waal toetreden. - Het arbeidsplatform wordt ingezet om vacatures die moeilijk ingevuld kunnen worden over de grens kenbaar te maken. - De zes 100.000+ gemeenten: Düsseldorf, Duisburg, Moers, Arnhem, Nijmegen en Ede gaan in de komende jaren intensief samenwerken aan een grensoverschrijdend snelfietsnetwerk.
<i>Risico's</i>	De deelnemende gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het financiële beleid. Een groot deel van de werkorganisatie wordt gefinancierd uit de budgetten voor technische bijstand van INTERREG programma's. De projectsubsidies worden vanuit Brussel verstrekt via het Comité van Toezicht van INTERREG op basis van het daartoe opgestelde toetsingskader. Uitgaven vinden plaats op grond van Europese regelgeving. Cofinanciering is afkomstig van overheden aan beide zijden van de grens. De financiële risico's voor de Interregsubsidies liggen bij de Bezirksregierung Düsseldorf en het

Gemeenschappelijke Regeling Euregio Rijn-Waal te Kleve		
	Ministerie van Economische Zaken.	
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020 Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	geen begroting beschikbaar geen begroting beschikbaar
<i>Eindvermogen</i>	Eigen vermogen per 31 december 2020 Vreemd vermogen per 31 december 2020	geen begroting beschikbaar geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Resultaat 2020	geen begroting beschikbaar

Gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) te Nijmegen		
<i>Doel/openbaar belang</i>	Ondersteuning en behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten ter bescherming van het milieu, waaronder begrepen een doelmatige en milieuhygiënisch verantwoorde verwijdering van afvalstoffen.	
<i>Betrokkenen</i>	Gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, Berg en Dal, Mook en Middelaar, Nijmegen, West Maas en Waal, Wijchen.	
<i>Financieel belang</i>	Indien de ARN in enig jaar winst maakt, wordt door de aandeelhouders besloten op welke wijze verrekening plaatsvindt met de deelnemende gemeenten.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het Algemeen Bestuur bestaat uit 8 leden, bestaande uit de portefeuillehouders Milieu van de deelnemende gemeenten. Voor Mook en Middelaar maakt wethouder Wienhoven deel uit van dit bestuur.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen	
<i>Risico's</i>	Geen	
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020 Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€ 10.291k € 1.841k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020 Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€ 9.869k € 1.750k
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	€ 126k

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo		
<i>Doel/openbaar belang</i>	Het bevorderen van een zo optimaal mogelijke eenduidige en gelijkwaardige dienstverlening op het terrein van de veiligheid aan alle burgers in het regionale verzorgingsgebied Limburg-Noord.	
<i>Betrokkenen</i>	15 deelnemende gemeenten in de regio Limburg-Noord. Gemeente Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venray, Horst aan de Maas, Venlo, Beesel, Peel en Maas, Roermond, Weert, Nederweert, Maasgouw, Roerdalen, Leudal en Echt-Susteren.	
<i>Financieel belang</i>	De gemeente levert een bijdrage per inwoner per jaar verdeeld over diverse kostenposten. De bijdrage in 2020 is circa € 533k. Daarnaast worden er beperkt extra kosten gemaakt ten behoeve van opleiding en oefenen gemeentelijke processen.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	De burgemeester van Mook en Middelaar is lid van het Algemeen Bestuur en de bestuurscommissie Veiligheid van de Veiligheidsregio Limburg-Noord.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Sinds de regionalisering van de brandweer (per 1 januari 2012) is de brandweer onderdeel geworden van de Veiligheidsregio. Daarna heeft er een reorganisatie plaats gevonden en in 2014 is gestart met een harmonisatietraject; In 2017 is voor het eerst uitvoering gegeven aan de eind 2015/begin 2016 genomen besluiten met betrekking tot de harmonisatie van de begroting van de Veiligheidsregio Limburg-Noord. De financiële	

2.1. Beleidsbegroting

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo			
	consequenties van het verdeelmodel worden middels een overgangperiode van vier jaren (2017 t/m 2020) ingevoerd. In 2019 wordt dus de derde stap naar harmonisatie gezet.		
<i>Risico's</i>	De grootste (financiële) risico's lopen de gezamenlijke gemeenten door de gelijkschakeling van de beloning van vrijwilligers en professionele brandweerlieden en tekorten aan vrijwilligers en forensisch artsen.		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	€	2.965k
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€	53.634k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	€	2.770k
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€	57.042k
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	€	0k

Bedrijfsvoeringsorganisatie Intergemeentelijke Werkvoorziening Gennep, Mook en Middelaar (IWGM) te Gennep	
<i>Doel/openbaar belang</i>	Inwoners van de gemeenten Gennep en Mook en Middelaar, die in het reguliere arbeidsproces niet of moeilijk aan de slag komen, een beschermde werkplek geven in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) bij Intos, de werkorganisatie van de IWGM.
<i>Betrokkenen</i>	De participerende gemeenten Gennep en Mook en Middelaar.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente betaalt voor de verleende diensten. Voor de verdeling van de secretariaatskosten van de gemeenschappelijke regeling wordt de verdeelsleutel 30/70 aangehouden. Voorts is de gemeente verantwoordelijk voor eventuele nadelige exploitatieresultaten. Deze worden berekend op basis van het aantal fte's dat in Wsw-verband werkzaam is en dit geeft een verhouding 11/89.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Betrokken portefeuillehouder maakt deel uit van het bestuur. De gemeente Mook en Middelaar is vertegenwoordigd door wethouder Peters.
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>Het jaar 2020 is het laatste jaar van een omvangrijke landelijke bezuinigingsoperatie op de Wsw-middelen. Deze bezuinigingsoperatie begon in 2011 met jaarlijkse kortingen van ruim honderd duizend euro. Vanaf 2015 kwam daar de stop op de instroom van Wsw-werknemers bij door de invoering van de Participatiewet. Hierdoor kwam de verdien capaciteit van de SW-bedrijven onder druk te staan.</p> <p>Om door te ontwikkelen stelde INTOS het Aanvalsplan 2015-2018 vast. Dit Aanvalsplan kon de bezuinigingen helaas niet helemaal opvangen en de meerjarenbegroting van de IWGM laat tekorten zien. In 2017 vond een onderzoek plaats naar verdere bijsturingmogelijkheden. Wij hebben u met ons memo van 19 juni 2018 over dit rapport geïnformeerd.</p> <p>Wij zijn in afwachting van een meerjarige arbeidsmarktvisie van de gemeente Gennep die mede de basis moet vormen voor nieuwe plannen voor de IWGM / INTOS voor 2020 en volgende jaren. Mede op basis daarvan stellen we gezamenlijk meerjarig beleid op voor de IWGM / INTOS. Daarbij houden wij alle opties open, zowel wat betreft economische aspecten, beleid sociaal domein maar ook als het gaat om het samenvoegen van taken of nieuwe vormen van organisatie of samenwerking.</p> <p>Tot die tijd zet INTOS de doelstellingen uit het Aanvalsplan 2015-2018 voort zoals verbeteren van de dienstverlening aan de doelgroep Participatiewet en demping van de gemeentelijke bijdragen.</p>
<i>Risico's</i>	<p>Volgens de Begroting 2020 IWGM wordt een tekort verwacht van € 883.000 waarvan 11%, dus een bedrag van € 97.000, voor rekening van onze gemeente komt. Meerjarig blijft het tekort dat voor rekening van Mook en Middelaar komt naar verwachting ook op € 97.000. In onze meerjarenraming vanaf 2020 is rekening gehouden een bijdrage in de exploitatie van € 108.000, dus dit kan naar beneden worden bijgesteld.</p> <p>De beheerskosten voor IWGM zijn begroot op € 30.000 waarvan 30% voor rekening van onze gemeente komt; een jaarlijks bedrag van € 9.000. In onze meerjarenraming vanaf 2020 is ook met deze kosten rekening gehouden.</p> <p>De totale bijdrage voor 2020 komt dus op € 106.000.</p>

Bedrijfsvoeringsorganisatie Intergemeentelijke Werkvoorziening Gennep, Mook en Middelaar (IWGM) te Gennep		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020 Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	geen balans in begroting geen balans in begroting
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020 Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	geen balans in begroting geen balans in begroting
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	geen balans in begroting

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen te Arnhem		
<i>Doel/openbaar belang</i>	Het doel van de GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen is: Samenwerking op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer teneinde de kwaliteit van dienstverlening naar zowel de eigen organisaties als de inwoners te vergroten alsmede kosten te besparen en de efficiency te verhogen.	
<i>Betrokkenen</i>	Het GR is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Arnhem, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Berg en Dal, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.	
<i>Financieel belang</i>	De begroting voor 2020 van de vervoersorganisatie voorziet voor de gemeente Mook en Middelaar in een bijdrage ad € 230.775.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het hoogste orgaan van de GR is het Bestuur waarvan wethouder Doorenbos lid is. Het bestuur heeft tot taak de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer door de deelnemers.	
<i>Ontwikkelingen</i>	De GR is sinds 1 september 2016 operationeel. In 2019 is gestart met een nieuwe aanbesteding van het vervoer.	
<i>Risico's</i>	De financiering van de vervoersorganisatie heeft deels een open eind karakter. De kosten zijn mede afhankelijk van het aantal cliënten en het aantal kilometers die deze reizen. De demografische ontwikkelingen leiden de afgelopen jaren tot een stijging.	
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020 Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	geen balans in begroting geen balans in begroting
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020 Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	geen balans in begroting geen balans in begroting
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	geen balans in begroting

Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN)		
<i>Doel/openbaar belang</i>	Waarborgen van een goede kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving.	
<i>Betrokkenen</i>	15 Noord-Limburgse gemeenten en de Provincie Limburg.	
<i>Financieel belang</i>	De kosten van de GR worden via een vaste verdeelsleutel berekend aan de deelnemers. Een eventueel positief exploitatiesaldo in enig jaar moet worden terugbetaald aan de deelnemers.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het bestuur van de GR RUD LN bestaat uit de portefeuillehouders van alle deelnemende organisaties. Voor Mook en Middelaar maakt de burgemeester deel uit van dit bestuur.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Een belangrijke pijler binnen de omgevingswet is de invoering van het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO). In dit kader wordt een gezamenlijk VTH-systeem aangeschaft en geïmplementeerd.	

2.1. Beleidsbegroting

Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN)			
<i>Risico's</i>	Het totaal van de risico's is beperkt en becijferd op €77k. De RUD LN beschikt niet over een algemene reserve. Zij beschikt wel over een post onvoorzien ter hoogte van €50k die tot de weerstandscapaciteit gerekend kan worden. Als de post onvoorzien in een boekjaar niet voldoende blijkt te zijn, dan zullen de deelnemers conform de verdeelsleutel moeten bijdragen aan het tekort.		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	€	148k
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€	1.372k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	€	125k
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€	1.372k
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	-/- €	23k

Vennootschappen en coöperaties

Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang is de gemeente Mook en Middelaar geheel of gedeeltelijk in het bezit van de aandelen van een aantal vennootschappen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de belangrijkste vennootschappen van de gemeente Mook en Middelaar.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) te 's-Gravenhage			
<i>Doel</i>	De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De BNG Bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
<i>Betrokkenen</i>	De bank is een naamloze structuurvennootschap. De aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.		
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 123.708 van de 55.690.720 aandelen à € 2,50 per stuk. In 2019 bedroeg de dividuutkering op onze aandelen (over het jaar 2018) € 353k.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel).		
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen		
<i>Risico's</i>	In de begroting 2020 is een bedrag a € 353.000 opgenomen als dividendopbrengst. De gemeente loopt een risico dat dit niet wordt gerealiseerd. Dit is vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	niet beschikbaar*)	
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	niet beschikbaar*)	
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	niet beschikbaar*)	
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	niet beschikbaar*)	
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	niet beschikbaar*)	

*) Gezien de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten acht de BNG Bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2020.

N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht	
<i>Doel</i>	De vennootschap heeft ten doel de Provincie Limburg te voorzien in de behoefte aan leidingwater, voor drinkwater en andere doeleinden en daarmee samenhangende diensten. De vennootschap tracht het doel te bereiken door het winnen, het zuiveren, het opslaan, het inkopen, het transporteren, het distribueren en het leveren van water, alsmede het verrichten van diensten op genoemde terreinen.

N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht		
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen zijn verdeeld over de Provincie Limburg en de Limburgse gemeenten. Bij de gemeenten is gekeken naar inwonersaantal voor de verdeling van de aandelen. Iedere gemeente heeft minimaal één aandeel in eigendom.	
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit momenteel 3 aandelen à € 4.538 per stuk. Het beleid van WML is om eventuele winst bij voorkeur aan te wenden tot versterking van het bedrijf en verwezenlijking van het doel van de vennootschap. Er wordt (dus) doorgaans geen dividend uitgekeerd.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,6%.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen	
<i>Risico's</i>	Geen	
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 januari 2020 Verwacht vreemd vermogen per 31 januari 2020	geen begroting beschikbaar geen begroting beschikbaar
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020 Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	geen begroting beschikbaar geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	geen begroting beschikbaar

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	<p>Enexis beheert (via haar dochtervennootschap Enexis Netbeheer BV) het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.</p> <p>De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren. Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld; • Betrouwbare energievoorziening; • Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten; • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren; • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen.
<i>Betrokkenen</i>	Enexis Holding is een naamloze vennootschap volgens Nederlands recht. De aandelen van Enexis Holding N.V. zijn in handen van Nederlandse provincies en gemeenten in de gebieden waar zij actief zijn.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 128.250 van de 149.682.196 aandelen à € 1 per stuk. Vanaf het boekjaar 2014 bedraagt het dividend maximaal 50% van de nettowinst, waarbij een minimumniveau van jaarlijks EUR 100 miljoen wordt nagestreefd. Dit percentage zal verlaagd worden als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A rating profiel kan verliezen. In 2019 bedroeg de dividenduitkering op onze aandelen (over 2018) € 89k.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%. Onze gemeente heeft zich aangesloten bij de VEGAL, de vereniging van aandeelhouders Limburg. Deze vereniging vertegenwoordigt de Limburgse gemeenten bij alle zaken die Enexis en de aandeelhouders aangaan.
<i>Ontwikkelingen</i>	De governance is op orde. In 2018 is de Herzene Corporate Governance Code (CGC) geïmplementeerd. Op een aantal punten wordt afgeweken van de CGC: de benoemingstermijnen van het bestuur zijn voor onbepaalde tijd en de inrichting van de commissies van de RvC voldoet niet aan de code. Aan de voorwaarden van de WNT (Wet

2.1. Beleidsbegroting

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch			
	Normering Topinkomens) wordt voldaan. Met ingang van 1 januari 2019 verloopt het overgangsrecht in het kader van de WNT, wat betekent dat de bezoldiging vervolgens in drie jaar verder dient te worden teruggebracht tot de norm die op dat moment geldt.		
<i>Risico's</i>	<p>Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).</p> <p>Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.</p> <p>Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen.</p> <p>Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.</p>		
Beginvermogen	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	€	4.021 mln
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€	3.691 mln
Eindvermogen	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	€	4.021 mln
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€	3.691 mln
Resultaat	Verwacht resultaat 2020	€	niet beschikbaar

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	<p>Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele.</p> <p>Het bedrijf Delta N.V. (destijds 50% aandeelhouder, nu 70% aandeelhouder) heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (PBE).</p> <p>In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen.</p> <p>In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE.</p> <p>PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE wikkelt de zaken af die uit de verkoop zijn voortgekomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid.</p> <p>Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap B.V.</p> <p>Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ. Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders.</p>
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 128.250 van de 149.682.196 aandelen à € 0,01 per stuk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Ontwikkelingen</i>	Ondanks dat het General Escrow Fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd. De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht.
<i>Risico's</i>	Financiële risico's: Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1,5 miljoen) (art 2:81 BW). Ons aandeel is ruim € 1k.
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020 € 1.595k Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020 € 0k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020 € 1.595k Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020 € 0k
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020 € niet beschikbaar

CBL Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	De functie van deze vennootschap was de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingsvergoedingen nog geld was overgebleven in het CBL Escrow Fonds, is het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en verkopende aandeelhouders.
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.
<i>Ontwikkelingen</i>	Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht.
<i>Risico's</i>	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en

2.1. Beleidsbegroting

CBL Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch			
	daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW. Ons aandeel is financieel gezien te verwaarlozen qua risico (€ 17,14).		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	€	90k
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€	0k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	€	90k
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€	0k
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	€	0k

Vordering Enexis B.V. te 's-Hertogenbosch			
<i>Doel</i>	<p>Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan tussen het productie- en leveringsbedrijf (Essent) en het netwerkbedrijf (Enexis). Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren, is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent.</p> <p>Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de lening € 1,8 miljard. Deze lening is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit 4 tranches:</p> <p>1e Tranche: Deze tranche is vervroegd afgelost in januari 2012; 2e Tranche: Deze tranche is vervroegd afgelost in oktober 2013; 3e Tranche: Deze tranche is vervroegd afgelost in april 2016; 4e Tranche: Deze tranche wordt afgelost eind september 2019.</p>		
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.		
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.		
<i>Ontwikkelingen</i>	Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4 ^e tranche. De 4 ^e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4 ^e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen. De laatste tranche loopt tot 30 september 2019. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.		
<i>Risico's</i>	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW. Ons aandeel is financieel gezien te verwaarlozen qua risico (€ 17,14).		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	€	0k
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€	0k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	€	0k
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€	0k

Vordering Enexis B.V. te 's-Hertogenbosch			
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	€	0k

Verkoop vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch			
<i>Doel</i>	<p>In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap.</p> <p>Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds werd aangehouden.</p> <p>Daarmee was de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE; • het geven van instructies aan de Escrow-agent (JP Morgan) wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden. <p>Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln.</p> <p>Voor zover na beëindiging van alle claims van RWE en de betaling uit het General Escrow Fonds nog geld was overgebleven in het General Escrow Fonds, is het resterende bedrag uitgekeerd aan de verkopende aandeelhouders.</p>		
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.		
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.		
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln.</p> <p>Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.</p> <p>Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden.</p> <p>De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht.</p>		
<i>Risico's</i>	<p>Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p> <p>Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW. Ons aandeel is financieel gezien te verwaarlozen qua risico (€ 17,14).</p>		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	€	5k
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€	0k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	€	5k
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€	0k

2.1. Beleidsbegroting

Verkoop vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch			
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	€	0k

CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch			
<i>Doel</i>	<p>Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:</p> <ul style="list-style-type: none"> • namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; • namens de verkopende aandeelhouders van Attero eventuele garantieclaimprocedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); • het geven van instructies aan de Escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de Escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort. 		
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.		
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.		
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode waarin claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot vijf jaar na completion (mei 2019) worden ingediend.</p> <p>Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p> <p>De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden. Echter er is een dispuut tussen de vennootschap en Waterland/Attero over een belastingteruggave over het boekjaar 2011. De vennootschap is van mening dat zij recht heeft op doorbetaling van de belastingteruggave en Waterland/Attero is van mening dat de teruggave verrekend moet worden met de belasting die vervolgens later weer wordt geheven. Deze belastingheffing heeft echter betrekking op een jaar na verkoopdatum.</p>		
<i>Risico's</i>	<p>Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven tot het bedrag van € 8.035.783 dat nog resteert op de Escrow-rekening en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>		
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020	€	530k
	Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	€	0k
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020	€	530k
	Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	€	0k
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	€	0k

Inkoopcentrum Zuid (v.h. Stichting Regionaal Inkoopbureau Noord- en Midden-Limburg) te Echt			
<i>Doel</i>	Het verkrijgen van gunstige prijzen en het verlenen van diensten aan haar leden en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.		

<i>Betrokkenen</i>	Mook en Middelaar, Bergen, Gennep, Venlo, Venray, Horst a/d Maas, Peel en Maas, Beesel, Roermond, Weert, Nederweert, Leudal, Maasgouw, Roerdalen en Echt-Susteren, de Veiligheidsregio Limburg Noord, Servicecenter MER en WML.	
<i>Financieel belang</i>	Lidmaatschapsbijdrage € 8k.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Wienhoven als lid van de Algemene Vergadering.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen	
<i>Risico's</i>	Geen	
<i>Beginvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020 Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020	geen begroting beschikbaar geen begroting beschikbaar
<i>Eindvermogen</i>	Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020 Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020	geen begroting beschikbaar geen begroting beschikbaar
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020	geen begroting beschikbaar

Leisurelands B.V	
<i>Doel</i>	Het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten. Leisurelands wil een actieve bijdrage leveren aan het verbeteren en verduurzamen van de leefomgeving en de optimalisering van haar maatschappelijke rendement als organisatie. Dit gebeurt aan de hand van de volgende vijf pijlers: <ol style="list-style-type: none"> 1. Het borgen van een groene, gezonde omgeving 2. Veiligheid en 'crowd management' 3. Verhogen van maatschappelijk rendement 4. Energieneutraal opereren, energie genereren 5. Kennis delen en uitbouwen
<i>Betrokkenen</i>	22 gemeenten en gemeenschappelijke Regeling Recreatieschap Achterhoek Liemers die tezamen de Algemene Vergadering van Aandeelhouders vormen.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar is voor 0,9 % aandeelhouder van Leisurelands (1.636 aandelen à € 1,- nominaal). De gemeente Mook en Middelaar verstrekt geen subsidie aan deze verbonden partij en er wordt geen dividend uitgekeerd.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De gemeente Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Peters.
<i>Ontwikkelingen</i>	De aandeelhoudersovereenkomst eindigde per 31 december 2015. In deze

2.1. Beleidsbegroting

	<p>overeenkomst zijn bepalingen opgenomen over het benoemen van bestuurder/directeur en de Raad van Commissarissen, het vaststellen van jaarrekeningen en winstbestemming, alsmede omtrent de emissie van aandelen. In de aandeelhoudersvergadering van 9 juni 2016 is besloten om over te gaan tot het verlengen van de aandeelhoudersovereenkomst voor de komende periode.</p> <p>Tijdens de aandeelhoudersvergadering van 14 juni 2018 is aandeelhouders gevraagd in te stemmen met het aanstellen van een tweede statutair directeur, hiermee hebben de aandeelhouders niet ingestemd.</p>
<i>Risico's</i>	Het financiële risico voor de gemeente Mook en Middelaar is nihil. Hoogstens een risico ter hoogte van 0,9 % van het geplaatste en gestorte aandelenkapitaal.
<i>Beginvermogen</i>	<p>Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020</p> <p>Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020</p>
<i>Eindvermogen</i>	<p>Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020</p> <p>Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020</p>
<i>Resultaat</i>	Verwacht resultaat 2020

Stichtingen en verenigingen

In deze Programmabegroting is de Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg (VEGAL) opgenomen.

Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)		
<i>Doel</i>	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de Limburgse gemeenten voor zover die voortvloeien uit hun aandeelhouderschap in "Enexis Holding N.V."	
<i>Betrokkenen</i>	Alle 31 gemeenten in Limburg. Gezamenlijk bezitten zij ca. 9,5% van de aandelen van Enexis Holding N.V.	
<i>Financieel belang</i>	Lidmaatschapsbijdrage € 250.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar is vertegenwoordigd als aandeelhouder in Enexis Holding N.V. De Vegal vertegenwoordigt de aandeelhouders.	
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen	
<i>Risico's</i>	Geen	
<i>Beginvermogen</i>	<p>Verwacht eigen vermogen per 1 januari 2020</p> <p>Verwacht vreemd vermogen per 1 januari 2020</p>	<p>geen begroting beschikbaar</p> <p>geen begroting beschikbaar</p>
<i>Eindvermogen</i>	<p>Verwacht eigen vermogen per 31 december 2020</p> <p>Verwacht vreemd vermogen per 31 december 2020</p>	<p>geen begroting beschikbaar</p> <p>geen begroting beschikbaar</p>

Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders in Limburg binnen Essent N.V. (VEGAL)		
Resultaat	Verwacht resultaat 2020	geen begroting beschikbaar

Overige verbonden partijen

In deze Programmabegroting zijn er geen overige verbonden partijen aanwezig.

2.1.20. Paragraaf Grondbeleid

Wettelijk kader

Artikel 16 BBV.

Visie grondbeleid (in relatie tot de doelstellingen in de programma's)

Grondbeleid is een gemeentelijk instrument in de ruimtelijke ordening waarmee een gemeente de gewenste ontwikkelingen kan bevorderen en ongewenste ontwikkelingen kan tegengaan. In de Nota Grondbeleid zijn de beleidskaders uitgezet waarmee wordt aangegeven welke ambitie de gemeente Mook en Middelaar heeft en hoe deze ambitie waargemaakt kan worden. De gemeente Mook en Middelaar voert geen actief grondbeleid in die zin dat actief gronden worden aangekocht en verkocht. Het grondbeleid van de gemeente Mook en Middelaar kan het beste worden getypeerd als Selectief Strategisch Grondbeleid.

Uitvoering grondbeleid

Er wordt, overeenkomstig de Nota Grondbeleid, een selectief strategisch grondbeleid gevoerd. Dit houdt in: aankoop en verkoop van gronden als er een duidelijk algemeen belang mee wordt gediend. Tevens wanneer daarmee de bestaande belangen worden behouden en zo mogelijk worden geoptimaliseerd en versterkt, rekening houdende met de bestaande groene buffers, landgoederen en het behoud van agrarische en archeologische waarden. Bij het aankopen en verkopen van gronden door de gemeente zal daarom altijd het behoud en beheer van strategisch gelegen gronden het uitgangspunt zijn.

Gelet op de aard van de ontwikkelingen (beperkte omvang en beperkte impact) in de gemeente, de schaalgrootte van de gemeente, het beschikken over relatief weinig onroerende zaken, de beperkte financiële middelen en de interne capaciteit, zal de gronduitgifte binnen de gemeente gering zijn.

Aan- en verkopen van grond die het bedrag van € 100.000 overschrijden worden daarnaast overeenkomstig artikel 7 van de Financiële verordening voorgelegd aan de raad.

Actuele prognose te verwachten resultaten grondexploitaties

De gemeente Mook en Middelaar heeft geen grondexploitaties. Wel heeft de gemeente diverse grondposities. Hieronder wordt een overzicht gegeven van deze grondposities en aangegeven hoe in de nabije toekomst deze grondposities worden ingezet om gemeentelijke doelen te halen.

Hart van Mook

In het centrum van Mook heeft de gemeente verschillende grondposities. De afgelopen jaren zijn verschillende percelen verkocht ten behoeve van ruimtelijke ontwikkeling. De resterende gronden zullen veelal ingezet worden ten behoeve van de herinrichting van het centrum van Mook.

Cuijksesteeg

De woningbouwplannen voor de Cuijkse Steeg zijn 'on hold' gezet. Dit is bevestigd in de gemeentelijke woonvisie. Door de woningplannen voor de Cuijkse Steeg uit het woningbouwprogramma te halen voldoet de gemeente aan de afspraak met de provincie Limburg en de gemeenten uit Noord Limburg om de overcapaciteit aan woningbouwplannen terug te brengen.

De gronden gelegen aan de Cuijksesteeg kunnen in de toekomst ingezet worden voor diverse ontwikkelingen. Bij het eventueel inzetten van deze gronden is het belangrijk dat integraal wordt gekeken naar vigerend beleid en de verschillende belangen van de stakeholders in het gebied.

De Lier - Ringbaan Molenhoek

Dit terrein is in de jaren '90 door de gemeente verworven en ligt deels in de gemeente Heumen. Er is geen concrete ontwikkelstrategie voor de gronden.

NS-terrein

Dit terrein is door de gemeente in 2008 verworven van NS vastgoed als onderdeel van de planvorming rondom het station Molenhoek. Wij hebben de ambitie om het station Mook-Molenhoek op de kaart zetten als het 'groenste station van Nederland'. Op termijn kunnen de grondposities ingezet worden om deze doelstelling te bereiken.

Violenstraatje

Op het perceel is een woonbestemming en bouwtitel gelegen. Het perceel staat op dit moment te koop.

Snelfietsroute

Binnen het tracé Fietsbrug, onderdeel van de snelfietsroute Cuijk - Nijmegen (SFR), zijn 2 panden aangekocht. Een pand aan de Maasdijk is gesloopt. Het andere pand wordt verhuurd ten behoeve van kamerverhuur. Een deel van de gronden wordt gebruikt ten behoeve van het tracé. Kosten en opbrengsten van koop en verkoop vallen binnen het budget van de SFR. De SFR wordt bekostigd door betrokken provincies en gemeenten.

Rijksweg 156 te Plasmolen

In 2018 heeft de gemeente Rijksweg 156 te Plasmolen aangekocht. De gemeente ziet mogelijkheden om dit perceel te herontwikkelen. Welke herontwikkeling wordt onderzocht. Het perceel zal uiteindelijk weer verkocht worden.

Kerkplein Middelaar

Aan het kerkplein in Middelaar liggen enkele bouwtitels (een appartementencomplex en een twee-onder-een-kap-woning). Met woningcorporatie Destion is de afspraak gemaakt dat zij bouwrijpe grond van de gemeente kopen en de bouwtitels gaan benutten voor sociale woningbouw. Over het perceel waar een twee-onder-een-kap-woning mogelijk is, zal nader overleg worden gevoerd, omdat Destion vanwege veranderde wetgeving alleen sociale woningbouw mag realiseren.

Het is waarschijnlijk dat het dijklichaam in de directe nabijheid van het plangebied wordt verhoogd. Dit in relatie met de plannen voor de Lob van Gennep. Het is belangrijk dat de ontwikkeling van het Kerkplein hierop anticipeert. Het kan daarom zijn dat de planopzet zoals is bepaald in het bestemmingsplan 'Kerkplein' wordt aangepast.

Onderbouwing geraamde winstneming

Op basis van het gevoerde grondbeleid, de huidige markt, feiten en cijfers wordt er geen fiscale winstneming verwacht in 2020.

Beleidsuitgangspunten reserves in relatie tot de risico's

Er zijn geen reserves grondexploitaties. Bij grondaankopen worden de gelden aan de VBR onttrokken. En bij grondverkoop worden de gelden in principe toegevoegd via de exploitatie aan de VBR.

Nota grondbeleid

De nota grondbeleid zal worden geactualiseerd naar de laatste stand van zaken.

Reststroken

Verspreid over onze gemeente komt het voor dat inwoners gebruik maken van stukjes gemeentegrond zonder dat de juridische status van dit gebruik duidelijk is. Omwille van het straatbeeld, het

2.1. Beleidsbegroting

groenbeheer en eventuele toekomstige ontwikkelingen is aan bureau Eiffel de opdracht gegeven om deze reststroken in beeld te brengen en met de gebruikers afspraken te maken over verkoop, verhuur en gebruik. Het eerste deel van dit project is eind 2018 in Molenhoek van start gegaan. Naar verwachting is dit begin 2020 afgerond. Vervolgens vindt evaluatie plaats, gevolgd door uitrol van het project naar de kernen Mook en Middelaar voor de jaren 2020 en 2021.

2.1.21. Paragraaf Informatieveiligheid

Wettelijk kader

Deze paragraaf is niet wettelijk verplicht op grond van het BBV, maar wordt opgenomen op grond van de resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente'.

Burgers en bedrijven verwachten een betrouwbare overheid die zorgvuldig met informatie omgaat. Gemeenten spelen hierin een belangrijke rol. Het gaat om beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie, in de meest brede zin van het woord. Het waarborgen van de betrouwbaarheid van informatie zorgt voor een goede kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoerings- en dienstverleningsprocessen.

Iedere gemeente is zelf verantwoordelijk voor haar informatiebeveiliging. Omdat we op ICT-gebied nauw samenwerken met alle gemeenten van het Rijk van Nijmegen stemmen we in gezamenlijkheid af met onze partnergemeenten. iRvN (ICT Rijk van Nijmegen) is de uitvoerende partij. Zij zorgen voor de technische invulling.

Vanuit het Rijk zijn we verplicht te verantwoorden middels ENSIA. Dit staat voor Eenduidige Normatiek Single Information Audit en betekent eenmalige informatieverstrekking en eenmalige IT-audit. Het project ENSIA streeft naar een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel voor informatieveiligheid.

Bij deze verantwoording wordt onderscheid gemaakt tussen verantwoording afleggen bij de raad (horizontaal) en verantwoording richting de rijksoverheid, de verticale toezichthouders. Dit gebeurt voor beide in het voorjaar van 2020.

Het college van B&W is verantwoordelijk voor de uitvoering van het ENSIA verantwoordingsproces.

2.1.22. Paragraaf Verduurzamen

De gemeenteraad besloot op 12 juli 2018 een paragraaf Verduurzamen op te nemen in de programmabegroting en in de jaarstukken. Deze paragraaf biedt een actuele doorkijk op duurzaamheid binnen de gemeentelijke programma's en monitort de vorderingen inzake de ambitie van Mook en Middelaar om in 2030 een energie-neutrale gemeente te zijn.

Wat is verduurzamen?

Verduurzamen houdt in dat bij we bij alle nieuwe ontwikkelingen, plannen en activiteiten zoeken naar een optimale balans tussen de sociale, ecologische en economische gevolgen daarvan. We wegen de gevolgen voor 'people', 'planet' en 'profit' tegen elkaar af. Dit alles vanuit het besef dat onze huidige welvaart er niet toe mag leiden dat we onze kinderen met enorme problemen (zoals een vervuild milieu of grote financiële schulden) opzadelen.

Wat is een energieneutrale gemeente?

Conform de op 25 januari 2018 vastgestelde Energievisie 2018 wil Mook en Middelaar een energie-neutrale gemeente zijn in 2030. Dit betekent:

- Het besparen van energie. Het streven is dat het energieverbruik in 2030 met 30% is verlaagd ten opzichte van 2015;
- In 2030 wordt de door bewoners, bedrijven en gemeente verbruikte energie duurzaam opgewekt, waarbij het streven is dat dit in eerste instantie binnen de gemeente gebeurt en in tweede instantie binnen de regio;
- Het gaat daarbij over het energieverbruik van woningen en andere gebouwen, bedrijven en de gemeentelijke voorzieningen.

Programma duurzaamheid Mook en Middelaar

In het Uitvoeringsprogramma Energie en duurzaamheid 2018-2020 zijn projecten benoemd die uitvoering geven aan de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. In de tabel op de volgende pagina wordt de voortgang gegeven van de diverse projecten.

Energietransitie (Klimaatakkoord)

Zoals in het landelijke Klimaatakkoord is aangegeven, zet de overheid fors in op CO₂ reductie. In 2019 heeft onze gemeente binnen de RES-regio Noord- en Midden-Limburg een Regionale Energie Strategie opgesteld. Hierin is onder meer vastgelegd hoe grootschalige duurzame energieopwekking wordt gerealiseerd en energiebesparing wordt bereikt. Daarnaast moet iedere gemeente werken aan een Warmtetransitieplan (uiterlijk eind 2021 vastgesteld) waarmee de bebouwde omgeving in stappen aardgasloos kan worden.

Communicatie

Communicatie en PR zijn als overkoepelend thema zeer belangrijk bij het bewerkstelligen van duurzaamheidsdoelen. De opgave is heel groot en daarbij is het betrekken van de stakeholders in het gebied cruciaal. Er moet gestuurd worden op bewustwording van de huidige situatie en gewerkt worden aan kennisvergroting van deze situatie bij onze inwoners. Daarmee creëren we draagvlak en kunnen we onze doelen omzetten in concrete plannen. Daarbij is het belangrijk om reeds behaalde successen te delen en inzicht te geven in de activiteiten waarmee we aan het werk willen. We hopen daarmee inwoners en ondernemers te enthousiasmeren voor het thema duurzaamheid en hen aan te zetten tot het treffen van maatregelen en uitvoeren van activiteiten die bijdragen aan een duurzamer Mook en Middelaar.

Tot slot dient vermeld dat de gemeente een voorbeeldfunctie heeft bij het verduurzamen van de eigen organisatie, zoals duurzame mobiliteit en gebouwen.

Ondersteuning bewoners

De gemeente ondersteunt de activiteiten van het Energiecafé, onder andere met subsidie, ambtelijke inzet en actieve communicatie. De gemeente ondersteunt met ambtelijke inzet de oprichting van een energie-coöperatie door en voor inwoners.

2.1. Beleidsbegroting

Tabel voortgang verduurzaming

	Items energievisie	2018	2019	2020	2021
Bewoners	Energieloket	continu proces	voortzetting en evaluatie		
	Verduurzamen huurwoningen	overleg met woningcorporatie	continu proces		
	Duurzaam bouwen	implementatie	continu proces		
	Organisatie Energiemarkt	29 september		2e editie	
	Prijsvraag / actie	29 september			
	Consultatie energie	start	gereed		
	Energiecoöperatie		in oprichting		
Bedrijven	Bedrijfsdaken voor zonne-energie	start grote daken project	voortzetting		
	Bedrijven informeren / faciliteren	divers overleg (verduurzamen Korendal, OVM), Ondernemersmiddag 14 juni Circulaire Economie			
Energie-transitie	Beleid duurzame energieopwekking	check Welstandsnota en ruimtelijk beleid	gereed		
	Ontwikkeling zonneveld	start onderzoek naar kleinschalig zonnepark	voortzetting in relatie met regionale aanpak		
	Instellen revolverend fonds	uitwerken behoeften / mogelijkheden			
Gebouwenbeheer	Duurzaam gemeentehuis	opstellen plan van aanpak			gereed
	Zonnepanelen gemeentewerf		opstellen plan van aanpak	gereed	
	Duurzame dienstreizen	deelname pilot t/m 2018 elektrische auto en fietsen			
	Interne milieuzorg	start interne groep	continu proces		
	Duurzaam inkopen /duurzaamheidsparagraaf	interne ambtelijke workshop			
Klimaat-adaptie	Projecten openbare ruimte	duurzaamheid meenemen in plannen openbare ruimte (renovatie, groen-vlakken, dorpskern Mook)	continu proces		
	Afkoppelen hemelwater	aanvang 2018	voortzetting subsidie-regeling		

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

Wettelijk kader: artikel 7 BBV

Overzicht van baten en lasten en toelichting

Algemeen

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven

Toelichting

Deze financiële begroting bestaat uit de volgende onderdelen:

- Een overzicht van baten en lasten met toelichting;
- Een uiteenzetting van de financiële positie met toelichting;
- Een overzicht van de baten en lasten per taakveld.

Op grond van het BBV vallen de algemene dekkingsmiddelen, het bedrag aan overhead, het bedrag voor de Vpb en het bedrag voor onvoorzien buiten de programma's en worden afzonderlijk vermeld. Voor IV3 (informatie voor derden) worden deze onderdelen wettelijk toegewezen aan verplichte taakvelden, die onder programma Besturen (Bestuur en ondersteuning) vallen.

2.2.1. Overzicht van baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten over 2020 ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

Programma	Lasten	Baten	Subtotaal	Mut. reserve	Saldo
Besturen	1.350	-217	1.133	-5	1.128
Beschermen	652	-106	546	0	546
Verplaatsen	628	-23	605	0	605
Werken	188	-70	118	-6	112
Leren	309	-1	308	0	308
Recreëren	672	-15	656	0	656
Samenleven en zorgen	6.297	-1.679	4.619	0	4.619
Gezond leven	1.567	-1.800	-233	0	-233
Wonen	531	-164	367	-127	240
Subtotaal	12.193	-4.075	8.119	-137	7.981
Algemene dekkingsmiddelen	52	-11.922	-11.870	0	-11.870
Overhead	4.928	-119	4.809	-293	4.516
Vpb	0	0	0	0	0
Onvoorzien	5	0	5	0	5
Totaal	17.179	-16.116	1.064	-430	633

Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit (inclusief structureel begrotingssaldo):

Omschrijving	B2020	B2021	B2022	B2023
Totaal lasten	17.179	17.013	17.066	17.015
Totaal baten	-16.116	-16.203	-16.186	-16.229
<i>Saldo van baten en lasten</i>	<i>1.064</i>	<i>810</i>	<i>880</i>	<i>787</i>
Toevoegingen aan reserves	62	62	62	62
Onttrekkingen van reserves	-492	-389	-305	-216
<i>Saldo mutatie reserves</i>	<i>-430</i>	<i>-327</i>	<i>-243</i>	<i>-154</i>
Begrotingssaldo	633	483	637	633
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	128	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	505	483	637	633

2.2.2. Toelichting op de baten en lasten

Wettelijk kader

Artikel 19 BBV.

Algemeen

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bestaat uit de volgende onderdelen:

- Een overzicht met het gerealiseerde saldo van 2018 (laatst volledig gerealiseerd jaar), de raming van 2019 (vergelijkend vorig jaar), de raming van 2020 (begrotingsjaar) en de ramingen van 2021 t/m 2023 (meerjarenraming).
- De uitgangspunten en analyse van aanmerkelijke verschillen van de ramingen;
- Een overzicht van incidentele baten en lasten; en
- Een overzicht van structurele mutaties van reserves.

Onder programma Wonen is een 'programma ADMO' opgenomen. Dit betreft de algemene dekkingsmiddelen, het bedrag voor overhead, het bedrag voor de Vpb en het bedrag voor onvoorzien. Deze onderdelen vallen op grond van het BBV buiten de programma's.

2.2.2.1. Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Besturen

Totaal lasten	1.761	1.380	1.350	1.370	1.380	1.375
Totaal baten	-980	-235	-217	-217	-217	-217
Saldo baten en lasten	781	1.145	1.133	1.153	1.163	1.158
Toevoegingen aan reserves	798	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-942	-455	-5	-5	-5	-5
Geraamd resultaat	637	690	1.128	1.148	1.158	1.153

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Verschil onttrekkingen aan reserves € 450k.

- € 250k eenmalige onttrekking VBR conform dekkingsvoorstel Programmabegroting 2019;
- € 127k overheveling van programma Besturen naar programma Wonen (dekking kapitaallasten Hart van Mook) (zie ook bij Programma Wonen);
- € 48k eenmalige onttrekking VBR conform besluitvorming VJN 2017 (alleen onttrekking in 2018 en 2019);
- € 25k onttrekking VBR n.a.v. dubbele oriëntatie (initieel budget €90k).

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Beschermen

Totaal lasten	588	629	652	651	653	656
Totaal baten	-7	-6	-106	-106	-106	-106
Saldo baten en lasten	581	623	546	545	547	550
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-20	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	561	623	546	545	547	550

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Verschil baten € 100k.

- Diverse bijdragen VRLN, onder andere bijdrage in de huisvestingskosten. Deze is gedurende de periode dat de brandweerkazerne in eigendom van de VRLN was op € 0 gezet. Naar verwachting wordt de brandweerkazerne eind 2019 weer overgedragen aan de gemeente. Bij de Zomer-rapportage 2020 wordt de bijdrage van de VRLN eventueel aangepast (in combinatie met de bijdrage aan de VRLN, de kapitaallasten en de onttrekking uit de bestemmingsreserve dekking kapitaallasten).

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Verplaatsen

Totaal lasten	592	1.067	628	605	618	618
Totaal baten	-4	-24	-23	-23	-23	-23
Saldo baten en lasten	588	1.043	605	583	596	596
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-45	-462	0	0	0	0
Geraamd resultaat	543	581	605	583	596	596

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Verschil lasten € 439k.

- Onderhoud civieltechnische kunstwerken(bruggen) € 423k (in 2019), t.l.v. VBR¹⁾
- Diverse onderzoekskosten €14k (in 2019) t.l.v. VBR¹⁾
- Budget activiteiten pilot Breng Flex € 25k (in 2019) t.l.v. VBR¹⁾
- + Hoger budget in 2020 t.b.v. openbare ruimte (€ 6k) en mobiliteitsplan (€ 18k).

1) reeds eerdere besluitvorming

Verschil onttrekking aan reserves € 462k

- Onttrekking VBR t.b.v. onderhoud kunstwerken € 423k (in 2019);
- Onttrekking VBR t.b.v. diverse onderzoekskosten € 14k. Bij de Morap-2 wordt voorgesteld om de kosten en de onttrekking te laten vervallen;
- Onttrekking VBR t.b.v. kosten pilot Breng Flex € 25k.

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Werken

Totaal lasten	70	204	188	188	188	188
Totaal baten	-59	-88	-70	-70	-70	-70
Saldo baten en lasten	11	116	118	118	118	118
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-65	-6	-6	-6	-6	-6
Geraamd resultaat	-54	110	112	112	112	112

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Er zijn tussen de begrotingsjaren geen verschillen > € 50k.

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Lereren

Totaal lasten	239	309	309	311	412	412
Totaal baten	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Saldo baten en lasten	238	308	308	310	411	411
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	238	308	308	310	411	411

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Er zijn tussen de begrotingsjaren geen verschillen > € 50k.

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Recreëren

Totaal lasten	597	752	672	675	679	683
Totaal baten	-50	-15	-15	-15	-15	-15
Saldo baten en lasten	547	736	656	660	664	668
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-66	-15	0	0	0	0
Geraamd resultaat	480	721	656	660	664	668

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Verschil lasten € 80k

- Incidenteel budget sportakkoorden € 15k (in 2019), vanuit taakmutatie algemene uitkering gemeentefonds;
- Incidenteel budget groenonderhoud € 50k (in 2019), vanuit Collegeprogramma;
- Overheveling budget uitvoeringsprogramma Maasheggen 2019-2020 € 15k (in 2019), t.l.v. VBR.

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Samenleven en zorgen

Totaal lasten	5.357	6.342	6.297	6.265	6.271	6.279
Totaal baten	-1.788	-1.679	-1.679	-1.666	-1.666	-1.666
Saldo baten en lasten	3.569	4.663	4.619	4.599	4.605	4.613
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-44	-56	0	0	0	0
Geraamd resultaat	3.525	4.607	4.619	4.599	4.605	4.613

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Verschil onttrekking aan reserves € 56k.

- € 56k eenmalige onttrekking restant saldo bestemmingsreserve Sociaal Domein (in 2019).

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Gezond leven

Totaal lasten	2.050	1.541	1.567	1.564	1.574	1.583
Totaal baten	-1.764	-1.759	-1.800	-1.817	-1.826	-1.836
Saldo baten en lasten	286	-218	-233	-253	-253	-253
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-59	-18	0	0	0	0
Geraamd resultaat	227	-236	-233	-253	-253	-253

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Er zijn tussen de begrotingsjaren geen verschillen > € 50k.

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma Wonen

Totaal lasten	216	531	531	531	531	531
Totaal baten	-182	-169	-164	-114	-114	-114
Saldo baten en lasten	34	362	367	417	417	417
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	-64	0	-127	-127	-127	-127
Geraamd resultaat	-30	362	240	290	290	290

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Verschil onttrekkingen aan reserves € 127k.

- € 127k overheveling van programma Besturen naar programma Wonen (dekking kapitaallasten Hart van Mook) (zie ook bij Programma Besturen).

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

ADMO

Totaal lasten	6.174	4.872	4.986	4.853	4.760	4.690
Totaal baten	-11.824	-11.792	-12.041	-12.174	-12.148	-12.181
Saldo baten en lasten	-5.650	-6.920	-7.055	-7.321	-7.388	-7.491
Toevoegingen aan reserves	62	62	62	62	62	62
Onttrekkingen aan reserves	-396	-596	-355	-251	-168	-78
Geraamd resultaat	-5.984	-7.454	-7.348	-7.510	-7.493	-7.507

Analyse begroting

Hieronder treft u een analyse aan tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020 voor zover de verschillen groter dan € 50k zijn.

Verschil lasten € 114k

- Lagere rentelasten € 15k in 2020 als gevolg van aflossing lening;
- Hogere kosten overhead € 128k als gevolg van CAO-akkoord (hogere salarissen).

Verschil baten € 249

- Hogere uitkeringen gemeentefonds € 286k in 2020;
- Hogere structurele dividendopbrengst € 40k in 2020 minus incidentele dividendopbrengst € 58k in 2019. Per saldo dus € 18k minder in 2020;
- Lagere rentebaat € 21k in 2020 in verband met aflossing tranche D lening Enexis in 2019;
- Overige bijstellingen € 2k.

Verschil onttrekkingen aan reserves € 241k.

- Incidentele onttrekking € 100k in 2019 t.l.v. bestemmingsreserve budgetoverheveling i.v.m. overheveling van studiekosten van 2018 naar 2019;
- Incidentele onttrekking € 50k in 2019 t.l.v. VBR door dekking kosten duurzaamheidsagenda.
- Mutatie in onttrekkingen reserves t.b.v. Collegeprogramma € 65k meer in 2019;
- Hogere onttrekking in 2020 bestemmingsreserve groot onderhoud gebouwen € 38k;
- Incidentele onttrekking VBR in 2019 conform eerdere besluitvorming € 64k.

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
--------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Alle Programma's

Totaal lasten	17.645	17.626	17.179	17.013	17.066	17.015
Totaal baten	-16.661	-15.768	-16.116	-16.203	-16.186	-16.229
Saldo baten en lasten	984	1.858	1.064	810	880	787
Toevoegingen aan reserves	860	62	62	62	62	62
Onttrekkingen aan reserves	-1.702	-1.607	-492	-389	-305	-216
Geraamd resultaat	142	312	633	483	637	633

2.2.2.2. Uitgangspunten en analyse ramingen

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven

Uitgangspunten

De uitgangspunten voor 2020 zijn onder andere gebaseerd op de uitgangspunten zoals deze in de Kaderbrief 2020 zijn verwoord en zijn voor de begroting 2020 als volgt:

- Standaard wordt voor 2020 een indexering van 0% toegepast;
- Budgetten op basis van overeenkomsten worden geïndexeerd zoals vermeld in de desbetreffende overeenkomsten;
- Het budget UPW bedraagt voor 2020 100% van de rijksuitkering UPW.
- Salarislasten worden zo veel mogelijk direct geraamd onder de programma's. Niet toe te delen salariskosten vallen onder overhead;
- Investerings tot € 10.000 worden als kosten verantwoord;
- Op basis van het advies van de commissie BBV wordt alleen werkelijke rente verantwoord in de begroting;
- Er wordt geen administratieve rente over het eigen vermogen en bespaarde rente opgenomen in de begroting;
- Eventueel vrijgevallen kapitaallasten worden gereserveerd ter dekking van kapitaallasten van vervangings- en uitbreidingsinvesteringen, inclusief investeringen maatschappelijk nut die met ingang van 2017 afgeschreven moeten worden;
- De algemene uitkering, de decentralisatie- en integratie-uitkeringen betreffen algemene dekkingsmiddelen en worden tegen constante prijzen opgenomen in de begroting;
- De algemene uitkering is in ieder geval gebaseerd op de meicirculaire van 2019 en indien mogelijk en relevant op de septembercirculaire 2019. In deze programmabegroting is de septembercirculaire 2019 verwerkt;
- De aantallen voor de algemene uitkering zijn gebaseerd op de meeste recente specificatie van het Rijk (september 2019), met uitzondering van het aantal inwoners. Dit aantal is gebaseerd op het meeste recente aantal inwoners conform de basisregistratie (ten tijde van het opstellen van de begroting);
- De indexatie voor de belastingen bedraagt standaard 1,53% op basis van de loon- en prijsontwikkeling zoals vermeld in de meicirculaire 2019;
- Rioolheffing en afvalstoffenheffing/reinigingsrecht zijn gesloten systemen en zijn maximaal 100% kostendekkend. Eventuele overschotten of tekorten worden verrekend met de (tarief-) egalisatievoorziening;
- Dividenden zijn opgenomen tegen de door de Provincie gestelde opbrengsten per aandeel.

Analyse

Jaarlijks wordt opnieuw bekeken waar de prioriteiten/aandachtsgebieden liggen en welke budgetten daarvoor nodig zijn. Het Collegeprogramma bestrijkt een breed scala aan activiteiten die op diverse onderdelen van de begroting 2020 (en volgend jaren) tot uiting komen.

Hierboven bij onderdeel 2.2.2.1 'Financieel overzicht' is een analyse gegeven per programma tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020. Op hoofdlijnen zijn de verschillen voornamelijk het gevolg van incidentele budgetten (zowel in 2019 als in 2020) en van incidentele onttrekkingen uit reserves.

2.2.2.3. Overzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel worden incidentele baten en lasten vermeld. Hierbij is aansluiting gezocht bij de 'Notitie incidentele en structurele baten en lasten' van de commissie BBV. Structurele onttrekkingen uit reserves (bijvoorbeeld ter dekking van kapitaallasten of compensatie van dividenden) worden volgens deze notitie niet als incidenteel aangemerkt. Het belang van dit overzicht is om te bepalen of er wel of geen sprake is van een structureel sluitende begroting. De incidentele baten en lasten dienen gecorrigeerd te worden op het begrotingssaldo.

Bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
	Incidentele lasten				
Verplaatsen	a) Werkbudget Maaswaalpad / fietsbrug	10			
Verplaatsen	b) Kosten mobiliteitsplan 2020 ¹⁾	18			
Samenleven en zorgen	c) Verhoging taalniveau statushouders	9			
Samenleven en zorgen	d) Landelijk transformatiefonds Jeugd	13			
Overhead	e) Kosten projecten duurzaamheid ²⁾	100			
Overhead	f) Uitvoeringsbudgetten n.a.v. Collegeprogramma	217	195		
	Subtotaal incidentele lasten	367	195	0	0
	Incidentele baten				
Verplaatsen	b) Onttrekking VBR kosten mobiliteitsplan ¹⁾	0			
Algemene dekkingsmiddelen	c) Extra uitkering i.v.m. verhoging taalniveau statushouders	-9			
Samenleven en zorgen	d) Rijksuitkering t.b.v. landelijk transformatiefonds Jeugd	-13			
Overhead	e) Onttrekking VBR kosten projecten duurzaamheid ²⁾	0			
Overhead	f) Onttrekking VBR kosten uitvoering Collegeprogramma	-217	-195		
	Subtotaal incidentele baten	-239	-195	0	0
	Saldo incidentele baten en lasten	128	0	0	0

Toelichting

- 1) In het dekkingsplan is voorgesteld om de incidentele kosten voor het Mobiliteitsplan 2020 te dekken middels een onttrekking uit de VBR.
- 2) In het dekkingsplan is voorgesteld om de incidentele kosten voor duurzaamheidsprojecten te dekken middels een onttrekking uit de VBR.

Voor alle overige incidentele kosten is tevens een incidentele dekking aanwezig met uitzondering van het werkbudget voor het Maaswaalpad. Dit betekent dat vóór vaststelling van het concept dekkingsplan het structurele begrotingssaldo € 505k bedraagt (€ 633k -/- € 128k). Ná vaststelling van het concept dekkingsplan bedraagt het structurele begrotingsresultaat voor 2020 € 19k voordelig (-/- € 9k -/- € 10k).

2.2.2.4. Overzicht structurele mutaties reserves

Hieronder is een overzicht vermeld van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Dit betreft in het algemeen compensatie van weggevallen dividenden of dekking van kapitaallasten. Op de lange termijn kunnen deze bestemmingsreserves 'leeg lopen' waardoor op de lange termijn naar vervangende dekkingsmiddelen gezocht moet worden of, als het begrotingsaldo het toelaat, is het mogelijk om het saldo van de bestemmingsreserve over te hevelen naar de VBR.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 1 januari 2020	Resultaat voorgaand jaar	Toevoeging	Onttrekking	T.b.v. kapitaallasten	Saldo 31 december 2020
Bestemmingsreserves:						
Reserve verkoop aandelen Attero	110	0	0	5	0	105
Reserve Centrumplan Mook aankoop panden	29	0	0	0	6	23
Reserve onderhoud huisvesting gemeentehuis	447	0	62	102	0	407
Reserve Kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne/gemeentewerf	583	0	0	0	35	547
Reserve Afschr. inv. plan 2013-2016	1.497	0	0	0	127	1.370

Toelichting

Attero: betreft compensatie vervallen dividend.

Huisvesting gemeentehuis: In 2017 is onderhoudsvoorziening omgezet in een bestemmingsreserve.

Betreft structurele toevoeging (i.p.v. dotatie onderhoudsvoorziening) en onttrekking i.v.m. dekking onderhoudskosten (i.p.v. aanwending voorziening).

Meerjarig ziet het verloop er als volgt uit:

+ = toevoeging (last), - = onttrekking (baat)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving reserve	2021	2022	2023
Reserve Verkoop aandelen Attero ¹⁾	-5	-5	-5
Reserve aankoop panden Groesbeekseweg ²⁾	-6	-6	-6
Reserve Huisvesting gemeentehuis ³⁾	62	62	62
Reserve Huisvesting gemeentehuis ²⁾	-20	-131	-42
Reserve Kapitaallasten nieuwbouw brandweer/werkplaats ²⁾	-35	-35	-35
Reserve Afschrijvingen investeringsplan 2013-2016 ¹⁾	-127	-127	-127

1) betreft onttrekking t.b.v. compensatie vervallen dividend;

2) betreft onttrekking t.b.v. dekking kapitaallasten;

3) betreft toevoegen t.b.v. onderhoud (was t/m 2017 dotatie voorziening).

2.2.2.5. Begrotingsevenwicht

Op grond van artikel 189 lid 2 Gw ziet de raad erop toe dat de begroting (jaarschijf 2020) structureel en reëel in evenwicht is. Hiervan kan hij afwijken als aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.

In het kader van het financieel toezicht door de provincie behoeft de begroting goedkeuring van gedeputeerde staten, indien naar hun oordeel de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is en het blijkt de meerjarenraming niet aannemelijk is dat in de eerstvolgende jaren een structureel en reëel evenwicht tot stand zal worden gebracht. Naar aanleiding van het Verdiepingsonderzoek 2019 moeten in ieder geval de jaren 2020 t/m 2022 in evenwicht zijn of een overschot hebben. Om inzicht te krijgen in het structureel en reëel evenwicht in de (meerjaren)begroting verzoekt de provincie om onderstaande tabel op te nemen in de Programmabegroting.

Bedragen x € 1.000

recapitulatie begrotingsevenwicht	2020			2021			2022			2023		
	totaal	waarvan:		totaal	waarvan:		totaal	waarvan:		totaal	waarvan:	
		inc.	str.		inc.	str.		inc.	str.		inc.	str.
Lasten programma 0 Besturen	1.350	0	1.350	1.370		1.370	1.380		1.380	1.375		1.375
Lasten programma 1 Beschermen	652	0	652	651		651	653		653	656		656
Lasten programma 2 Verplaatsen	628	28	600	605		605	618		618	618		618
Lasten programma 3 Werken	188	0	188	188		188	188		188	188		188
Lasten programma 4 Leren	309	0	309	311		311	412		412	412		412
Lasten programma 5 Recreëren	672	0	672	675		675	679		679	683		683
Lasten programma 6 Samenleven en zorgen	6.297	22	6.275	6.265		6.265	6.271		6.271	6.279		6.279
Lasten programma 7 Gezond leven	1.567	0	1.567	1.564		1.564	1.574		1.574	1.583		1.583
Lasten programma 8 Wonen	531	0	531	531		531	531		531	531		531
Totaal lasten programma's	12.193	50	12.143	12.160	0	12.160	12.305	0	12.305	12.325	0	12.325
Baten programma 0 Besturen	-217		-217	-217		-217	-217		-217	-217		-217
Baten programma 1 Beschermen	-106		-106	-106		-106	-106		-106	-106		-106
Baten programma 2 Verplaatsen	-23		-23	-23		-23	-23		-23	-23		-23
Baten programma 3 Werken	-70		-70	-70		-70	-70		-70	-70		-70
Baten programma 4 Leren	-1		-1	-1		-1	-1		-1	-1		-1
Baten programma 5 Recreëren	-15		-15	-15		-15	-15		-15	-15		-15
Baten programma 6 Samenleven en zorgen	-1.679	-13	-1.666	-1.666		-1.666	-1.666		-1.666	-1.666		-1.666
Baten programma 7 Gezond leven	-1.800		-1.800	-1.817		-1.817	-1.826		-1.826	-1.836		-1.836
Baten programma 8 Wonen	-164		-164	-114		-114	-114		-114	-114		-114
Totaal baten programma's	-4.075	-13	-4.062	-4.029	0	-4.029	-4.038	0	-4.038	-4.048	0	-4.048
saldo baten en lasten programma's	8.119	37	8.081	8.131	0	8.131	8.268	0	8.268	8.277		8.277
Lasten algemene dekkingsmiddelen	52		52	42		42	32		32	22		22
Lasten overhead	4.928	317	4.611	4.806	195	4.611	4.723		4.723	4.663		4.663
Lasten vennootschapsbelasting	0		0	0		0	0		0	0		0
Lasten onvoorzien	5		5	5		5	5		5	5		5
Totaal lasten admo	4.986	317	4.668	4.853	195	4.658	4.760	0	4.760	4.690	0	4.690

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

Baten algemene dekkingsmiddelen	-11.922	-9	-11.913	-12.055		-12.055	-12.029		-12.029	-12.062		-12.062
Baten overhead	-119		-119	-119		-119	-119		-119	-119		-119
Baten vennootschapsbelasting	0		0	0		0	0		0	0		0
Baten onvoorzien	0		0	0		0	0		0	0		0
Totaal baten admo	-12.041	-9	-12.032	-12.174	0	-12.174	-12.148	0	-12.148	-12.181	0	-12.181
Saldo van admo	-7.055	308	-7.364	-7.321	195	-7.516	-7.388	0	-7.388	-7.491	0	-7.491
Totaal saldo van baten en lasten van de programma's en admo	1.064	345	717	810	195	615	880	0	880	787	0	787
Stortingen in reserves	62		62	62	0	62	62		62	62		62
Onttrekkingen aan reserve	-492	-217	-275	-389	-195	-194	-305		-305	-216		-216
Geraamd resultaat	633	128	505	483	0	483	637	0	637	633	0	633
Totaal structurele lasten			16.873			16.880			17.128			17.077
Totaal structurele baten			16.386			-16.397			-16.490			16.444
Structureel begrotingssaldo			505 N			483 N			637 N			633 N

Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting

Wettelijk kader

Artikel 20 BBV.

Algemeen

De uiteenzetting van de financiële positie bestaat uit:

- de financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid;
- de geprognoseerde balans;
- het emu-saldo;
- de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen;
- de investeringen;
- de financiering;
- de stand en het verloop van de reserves;
- de stand en het verloop van de voorzieningen.

2.2.3. Uiteenzetting financiële positie

2.2.3.1. Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid

De basis voor de Programmabegroting 2020 is de meerjarenraming van het voorgaande begrotingsjaar. Deze initiële (meerjaren)begroting wordt beschouwd als bestaand beleid en is inclusief de reeds geraamde budgetten naar aanleiding van het Collegeprogramma en de structurele doorwerking van de Zomerrapportage 2019. Deze initiële startbegroting wordt ten behoeve van de Programmabegroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023 gemuteerd met nagekomen wijzigingen. De mutaties van de Zomerrapportage en de nagekomen wijzigingen betreffen veelal een bijstelling van bestaande budgetten (bestaand beleid), maar ook nieuwe budgetten voor nieuwe activiteiten (nieuw beleid). De nagekomen mutaties worden in hun gezamenlijkheid beoordeeld. De bedragen die horen bij de nagekomen mutaties (zie onderstaande tabel) zijn reeds verwerkt in deze programmabegroting.

De bijstellingen hebben de volgende financiële effecten:

Bedragen x € 1.000

Begrotingsresultaat (na mutaties)	2020	2021	2022	2023
Begrotingsresultaat o.b.v. Zomerrapportage 2019	267 N	290 N	362 N	302 N
<i>Nagekomen mutaties</i>				
1 Stijging kosten uitbestede werkzaamheden Nijmegen (beheer GWS en Wmo/Jeugd)	100	100	100	100
2 Afschrijvingskosten investeringsplan 2020-2023	0	50	163	188
3 Uitgaven investeringsplan 2020-2023	18	0	0	0
4 Kosten projecten duurzaamheid (formatie/inhuur)	100			
5 Bijstelling salariskosten (n.a.v. CAO)	100	100	100	100
6 Bijstelling uitkeringen gemeentefonds (sept.circ.)	28	-73	-104	-73
7 Bijstelling bijdrage aan VRLN (o.b.v. begroting)	20	16	16	16
8 Aframen budget inkomsten VRLN	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Subtotaal nagekomen mutaties	366 N	193 N	275 N	331 N
Begrotingsresultaat inclusief bijstellingen	633 N	483 N	637 N	633 N

Voor een toelichting op de diverse onderdelen verwijzen wij u naar onderdeel 1.3 Begrotingsuitkomsten.

Gezien het begrotingstekort voor alle jaren, is er een concept dekkingsplan aan u voorgelegd. Hiervoor verwijzen wij u ook naar onderdeel 1.3 van deze Programmabegroting 2020 en naar het raadsvoorstel. Op basis van besluitvorming door uw raad, kan een sluitende begroting worden verkregen.

2.2.3.2. Geprognosticeerde balans

Met ingang van 2017 is het wettelijk verplicht om (meerjarig) een geprognosticeerde balans op te nemen in de begroting. Uitgangssituatie is de balans per 31 december 2018 conform de vastgestelde Jaarstukken 2018. De geraamde mutaties voor de diverse activa- en passivaposten worden hierop gecorrigeerd. De restantkredieten per 31 december 2018 worden geacht in 2019 tot uitgaven te hebben geleid en zijn ten laste gebracht van het saldo van 's Rijks Schatkist (SKB) (valt onder de rubriek uitzettingen < 1 jaar). In onderstaande balans is tevens al rekening gehouden met het dekkingsplan, omdat onderdelen uit de balans ook worden gebruikt voor de berekening van het EMU-saldo.

Bedragen x € 1.000

Balans per 31-12	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Activa						
(im) Materiële vaste activa	8.458	10.711	12.665	12.245	11.582	10.894
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	439	439	439	439	439	439
Financiële vaste activa: Leningen	348	50	50	50	50	50
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste Activa	9.245	11.200	13.154	12.734	12.071	11.383
Voorraden	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	9.464	5.702	3.350	3.328	3.708	3.890
Liquide middelen	204	250	250	250	250	250
Overlopende activa	1.682	1.600	1.000	800	600	600
Totaal Vlottende activa	11.350	7.552	4.600	4.378	4.558	4.740
Totaal Activa	20.595	18.752	17.754	17.112	16.629	16.123
Passiva						
Eigen vermogen	9.848	7.627	7.088	6.764	6.525	6.371
Voorzieningen	6.016	6.417	6.540	6.803	7.141	7.370
Vaste Schuld	1.089	908	726	545	363	182
Totaal Vaste Passiva	16.589	14.952	14.354	14.112	14.029	13.923
Vlottende schuld	1.762	1.800	1.600	1.400	1.200	1.000
Overlopende passiva	2.244	2.000	1.800	1.600	1.400	1.200
Totaal Vlottende passiva	4.006	3.800	3.400	3.000	2.600	2.200
Totaal Passiva	20.595	18.752	17.754	17.112	16.629	16.123

2.2.3.3. Emu-saldo

EMU-Saldo

Nederland maakt deel uit van de Europese Monetaire Unie. Voor landen die deelnemen aan de Europese Monetaire Unie gelden Europese begrotingsvoorschriften waaronder de zogenaamde EMU-normen. De EMU-normen stellen limieten aan de overheidsschuld van een land. Er geldt een plafond voor de hoogte van de overheidsschuld en er geldt een limiet aan de jaarlijkse groei van de schuld, het zogenaamde EMU-saldo.

Per 1 januari 2014 is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF) van kracht. Het sturen op het EMU-saldo is voor gemeenten hierdoor essentieel. De berekening van het EMU-saldo moet, conform het BBV, meerjarig worden opgenomen in de begroting. Dit overzicht treft u hieronder aan.

Het EMU-saldo zet het saldo volgens baten en lastenstelsel om in een saldo op basis van kasstelsel (waar de rijksoverheid mee werkt). Een positief EMU-saldo betekent een toegenomen cashflow. Een negatief EMU-saldo betekent een tekort.

Overeenkomstig de uitkomst van het bestuurlijk overleg van 23 mei 2018 is de 'Regeling vaststelling gelijkwaardige inspanning decentrale overheden inzake EMU-saldo' voor de jaren 2019 tot en met 2022 per 1 januari 2019 in werking getreden. Om provincies en gemeenten tijdig een beeld te geven wat dit voor hen betekent, publiceert het Ministerie van BZK in lijn met de Wet Hof individuele EMU-referentiewaarden. De referentiewaarden voor gemeenten zijn opgenomen in de septembercirculaire 2019. Voor Mook en Middelaar bedraagt de EMU-referentiewaarde € 615k. Voor dit bedrag mogen we dus op kasbasis een tekort hebben zonder nadelige gevolgen voor het landelijk gemiddelde. Voor 2020 zitten we boven het EMU-tekort, voor de jaren daarna ruim onder het tekort. Het uiteindelijke EMU-saldo op realisatiebasis is met name afhankelijk van de omvang van de investeringen.

Verder bevat het nieuwe voorgeschreven model 'gemengde' onderdelen, zoals mutaties voorzieningen. Deze post bevat zowel dotaties (wel kosten, maar geen uitgaven op kasbasis), als aanwending (geen kosten, wel uitgaven op kasbasis). Dit geeft deels een vertekend beeld, maar moet op dit moment wel zo toegepast worden.

In onderstaand overzicht is het dekkingsplan verwerkt in het EMU-saldo.

Bedragen x € 1.000

	Berekening EMU Saldo	B2019	B2020	B2021	B2022	B2023
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.857	-540	-324	-239	-154
2	Mutaties (im)materiële vaste activa	2.253	1.954	-420	-663	-688
3	Mutatie voorzieningen	401	123	263	338	229
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden en exploitatie)	0	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	-3.709	-2.371	359	762	763

2.2.3.4. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onder arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden verstaan alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden rechten op (toekomstige) uitkeringen tijdens of na het dienstverband. Deze verplichtingen kunnen onderverdeeld worden in de volgende categorieën:

- Beloningen tijdens het dienstverband (vakantiegeld/-dagen);
- Uitkeringen bij ontslag (afkoopsommen);
- Pensioentoezeggingen (pensioen, wachtgeld, premies);
- Afvloeiingsregelingen.

Op basis van het BBV dient de gemeente in haar programmabegroting inzicht te bieden in de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Deze verplichtingen lopen via de reguliere exploitatie en de meerjarenbegroting.

Het vakantiegeld van 8% en de eindejaarsuitkering zijn reeds opgenomen in de begroting. In het kader van het Individueel Keuze Budget, dat per 1 januari 2017 is ingevoerd, is er geen sprake meer van een reservering, maar maken deze lasten onderdeel uit van de reguliere salarisbudgetten.

Het BBV schrijft voor om arbeidskosten gerelateerde verplichtingen waarvan het jaarlijkse bedrag geen gelijk (vergelijkbaar) volume heeft, op te nemen in een voorziening. Ten behoeve van de pensioenverplichtingen van de (gewezen) wethouders heeft de gemeente Mook en Middelaar een pensioenvoorziening gevormd. De omvang van deze voorziening wordt jaarlijks actuariael berekend ten behoeve van de jaarrekening.

Hieronder is de formatie en de omvang van het budget vermeld.

Bedragen x € 1.000

Onderdeel	Fte 2019	Fte 2020 e.v.	Bedrag 2019 (primitieve begroting)	Bedrag 2020	Bedrag 2021	Bedrag 2022	Bedrag 2023
Raad	13 leden	13 leden	40	188	188	188	188
Griffie	1,66		140	126	126	126	126
Subtotaal algemeen bestuur	1,66	1,66	180	314	314	314	314
College van b&w	3,25	3,25	288	297	297	297	297
Subtotaal dagelijks bestuur	3,25	3,25	288	297	297	297	297
Managementteam	3,00	3,00	336	345	345	345	345
Staf	4,28	5,28	331	420	420	420	420
Afdeling Bedrijfsvoering	21,88	21,35	1.322	1.328	1.328	1.328	1.328
Afdeling Samenleving (incl. buitendienst)	34,05	35,11	2.232	2.440	2.440	2.440	2.440
Subtotaal ambtelijke organisatie	63,21	64,75	4.221	4.533	4.533	4.533	4.533
Totaal-generaal	68,12	69,66	4.689	5.018	5.018	5.018	5.018

De geraamde formatie over het jaar 2020 geldt ook voor het meerjarenperspectief. De meerjarige personeelsbegroting van de gemeente Mook en Middelaar is gebaseerd op de 0-lijn, behoudens cao-onderhandelingen. Hierdoor kunnen de loonsommen in de meerjarenraming iets afwijken van de loonsom in het begrotingsjaar 2020. Eventuele loonstijgingen worden deels gecompenseerd door de

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

algemene uitkering die tegen constante prijzen wordt gewaardeerd (met name als ook de loonsom van de rijksambtenaren stijgt). Het verschil tussen constante prijzen en lopende prijzen is feitelijk een correctie op de inflatie.

De vaste formatie (van de ambtelijke organisatie) in fte's is in 2020 ten opzichte van 2019 met ongeveer 1,5 fte toegenomen, voornamelijk als gevolg van verschuivingen van functies naar lagere schalen. Hierdoor ontstond extra ruimte voor bijvoorbeeld openbare orde en veiligheid en voor juridische zaken. De toename van de loonsom is met name het gevolg van het CAO-akkoord, waarbij een prijsstijging is afgesproken van 6% verspreid over de jaren 2019 en 2020. De prijsstijging in 2019 niet in bovenstaande tabel verwerkt, omdat hier de stand van de primitieve (vastgestelde) begroting is vermeld.

2.2.3.5. Investerings

Hieronder treft u het investeringsoverzicht aan met de voorgenomen investeringen voor de jaren 2020 t/m 2023, dan wel het reserveren van afschrijvingskosten in de begroting ten behoeve van toekomstige investeringen. Uitgangspunt is dat de restantkredieten van 2018 worden uitgegeven in 2019. Eventuele restantkredieten van 2019 worden middels het vaststellen van de Jaarstukken 2019 overgeheveld naar 2020 en zijn/worden niet vermeld in onderstaand overzicht. Voor vervangingsinvesteringen zijn middelen beschikbaar in de exploitatie.

Bedragen x €1.000

Programma	Omschrijving	Investering	B2020	B2021	B2022	B2023
Besturen:	Nieuw-/verbouw gemeentehuis	2.000	0	25	25	50
Verplaatsen	Mobiliteitsplan 2020	54	0	5	5	5
Verplaatsen	Mobiliteitsplan 2020 incidenteel ¹⁾	18	-	-	-	-
Verplaatsen	Mobiliteitsplan 2021	130	0	0	13	13
Leren	Nieuw-/verbouw dependance Kandinsky	4.000			100	100
Wonen	Masterplan Plasmolen ²⁾	2.000	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Diverse	"Er zit muziek in Mook en Middelaar" ³⁾	400	0	20	20	20
	Totale afschrijvingskosten		p.m.	50	163	188

- 1) Betreft investeringen < € 10k. Deze worden niet geactiveerd op de balans en leiden niet tot afschrijvingskosten. Deze investeringen worden direct ten laste gebracht van de exploitatie. Zie ook onderdeel 1.3 Begrotingsuitkomsten.
- 2) Dekking hoofdzakelijk via toeristenbelasting, grondverkoop, anterieure overeenkomsten, bijdragen en subsidies. Zie ook onderdeel 1.3 Begrotingsuitkomsten.
- 3) Per saldo, meerjarig moet een gelijkwaardige bijdrage komen via co-financiering en subsidies en dergelijke.

Van de totale investeringen zijn de afschrijvingskosten berekend op basis van de diverse looptijden van de investeringen. De boekwaarde van de investeringen (aanschafwaarde -/- afschrijvingen) wordt vermeld op de balans. De afschrijvingskosten komen als lasten tot uitdrukking in het exploitatiesaldo.

2.2.3.6. Financiering

De gemeente Mook en Middelaar heeft één langlopende opgenomen geldlening van de BNG. Het saldo van deze lening bedraagt (exclusief kortlopende aflossingsverplichting) per 1 januari 2020 € 1.089k en loopt t/m 2025. De lening is vastrentend tegen 5,58% en is niet vervroegd aflosbaar. Jaarlijks wordt € 181,5k afgelost.

Het verloop van de lening is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Langlopende leningen o/g	2020
Stand per 1 januari	1.089
Bij: Aangetrokken geldleningen	0
Af: Aflossingen boekjaar	181
Stand per 31 december	908

Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

Jaar	Stand per 1 januari	Aflossing	Stand per 31 december
2019	1.271	182	1.089
2020	1.089	181	908
2021	908	182	726
2022	726	181	545
2023	545	182	363
2024	363	181	182
2025	182	182	0

Bij de jaarstukken wordt de aflossingsverplichting jaarlijks onder de kortlopende schulden geschaard.

2.2.3.7. Stand en verloop reserves

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

Bedragen x € 1.000

Naam reserve	2020			2021			2022			2023			
	Saldo 1-1	Bij	Af	Saldo 31-12	Bij	Af	Saldo 31-12	Bij	Af	31-12	Bij	Af	Saldo 31-12
Algemene reserves													
Algemene reserve	2.000			2.000			2.000			2.000			2.000
Vrij Besteedbare Reserve	2.314		217	2.097		195	1.902			1.902			1.902
<i>Subtotaal Algemene reserves</i>	<i>4.314</i>		<i>217</i>	<i>4.097</i>		<i>195</i>	<i>3.902</i>			<i>3.902</i>			<i>3.902</i>
Bestemmingsreserve													
Kapitaallasten nieuwbouw brandweer/werkplaats *)	582		35	547		35	512		35	477		35	442
Onderhoud huisvesting gemeentehuis	447	62	102	407	62	20	449	62	132	379	62	42	399
Verkoop aandelen Attero	110		5	105		5	100		5	95		5	90
Centrumplan Mook aankoop panden *)	29		6	23		6	17		6	11		6	5
Creatieve/Culturele Doeleinden	1			1			1			1			1
Recreatie en toerisme	2			2			2			2			2
Sociaal Domein													
Vluchtelingen en statushouders	57			57			57			57			57
Wijkontwikkeling	33			33			33			33			33
Stimulering woningbouw Hart van Mook	68			68			68			68			68
Budgetoverheveling													
Afschrijvingen investeringsplan 2013-2016 *)	1.496		127	1.369		127	1.242		127	1.115		127	988
Kapitaallasten (investeringen uit reserves) *)	1.429			1.429			1.429			1.429			1.429
<i>Subtotaal bestemmingsreserves</i>	<i>4.255</i>	<i>62</i>	<i>275</i>	<i>4.041</i>	<i>62</i>	<i>193</i>	<i>3.910</i>	<i>62</i>	<i>305</i>	<i>3.677</i>	<i>62</i>	<i>215</i>	<i>3.514</i>
Totaal reserves	8.569	62	492	8.138	62	388	7.812	62	305	7.569	62	215	7.416

*) Betreft verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd.

2.2.3.8. Stand en verloop voorzieningen

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

Bedragen x € 1.000

Naam voorziening	2020				2021			2022			2023		
	Saldo 1-1	Bij	Af	Saldo 31-12	Bij	Af	Saldo 31-12	Bij	Af	31-12	Bij	Af	Saldo 31-12
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's													
Pensioenen (gewezen) wethouders	860	34	27	867	34	27	874	34	27	881	34	27	888
Financiële compensatie bomenplan													
<i>Subtotaal</i>	<i>860</i>	<i>34</i>	<i>27</i>	<i>867</i>	<i>34</i>	<i>27</i>	<i>874</i>	<i>34</i>	<i>27</i>	<i>881</i>	<i>34</i>	<i>27</i>	<i>888</i>
Voorziening ter egalisering van kosten													
Onderhoud gebouw gemeentewerken	167	33	47	153	33	11	175	33	10	198	33	39	192
Onderhoudabri's	2			2			2			2			2
Rationeel wegbeheer	243	200	316	127	200	275	51	200	154	97	200	255	42
Groot onderhoud bruggen	192	23	50	165	23		188	23	17	194	23		217
Onderhoud sportaccommodaties	456	17	20	453	17	12	458	17	42	433	17	37	413
KCA-depot	27	2	6	23	2	1	24	2	1	25	2	2	25
<i>Subtotaal</i>	<i>1.087</i>	<i>275</i>	<i>439</i>	<i>923</i>	<i>275</i>	<i>299</i>	<i>898</i>	<i>275</i>	<i>224</i>	<i>949</i>	<i>275</i>	<i>333</i>	<i>891</i>
Voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven													
Egalisatie afvalstoffen	73			73			73			73			73
Rioolbeheer	4.329	316		4.645	325		4.970	332		5.302	310		5.612
<i>Subtotaal</i>	<i>4.402</i>	<i>316</i>		<i>4.718</i>	<i>325</i>		<i>5.043</i>	<i>332</i>		<i>5.375</i>	<i>310</i>		<i>5.685</i>
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is													
Fonds Lierdal	14			14			14			14			14
Herontwikkeling De Bisselt	54			54			54			54			54
<i>Subtotaal</i>	<i>68</i>			<i>68</i>			<i>68</i>			<i>68</i>			<i>68</i>
Totaal voorzieningen	6.417	625	466	6.576	634	326	6.883	641	251	7.273	619	360	7.532

2.2.4. Toelichting op de uiteenzetting financiële positie

Wettelijk kader

Artikel 20 BBV.

2.2.4.1. Uitgangspunten en analyse financiële positie

De toelichting op de uiteenzetting van de financiële positie bevat ten minste de gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd en de motivering daarvan en een toelichting op belangrijke ontwikkelingen ten opzichte van de uiteenzetting van de financiële positie van het vorig begrotingsjaar.

Gronden ramingen

De ramingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten zoals deze zijn beschreven in de Kaderbrief 2020 en in onderdeel 2.2.2.2 'Uitgangspunten en analyse ramingen'.

Aanvullend hierop kunnen wij meedelen dat het uitgangspunt van de ramingen 2020-2023, de meerjarenbegroting van het vorige begrotingsjaar 2019 is, omdat het overgrote deel van de budgetten structurele budgetten betreft. De eerste meerjarenplanning van begrotingsjaar 2019 is de startbegroting van begrotingsjaar 2020. Bij de Zomerrapportage 2019 is bekeken in hoeverre de budgetten gemuteerd moeten worden als gevolg van wettelijke ontwikkelingen dan wel verlaging of intensivering van de activiteiten en budgetten.

Na het vaststellen van de Zomerrapportage 2019 zijn er nog ontwikkelingen geweest die om een bijstelling van de budgetten vragen. Deze mutaties zijn vermeld in onderdeel 2.2.3.1 'Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid'. Daarnaast worden salarislasten die functioneel toegewezen kunnen worden aan taakvelden, ook op die taakvelden begroot. De resterende salarislasten blijven staan onder taakveld 'Overhead'. In 2020 is zo'n € 2,4 miljoen doorgeschoven van 'Overhead' naar diverse functionele posten.

Ten behoeve van de balans worden de activaposten gewaardeerd op historische verkrijgingsprijs minus afschrijvingen. De overige posten worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Naast de hierboven aangeven wijzigingen zijn er verder geen nadere ontwikkelingen in de uiteenzetting van de financiële positie tussen 2020 en het vorige begrotingsjaar 2019.

Meerjarenraming

Meerjarig kan uitgegaan worden van dezelfde uitgangspunten en gronden als in begrotingsjaar 2020.

Voor de budgetten wordt standaard uitgegaan van een indexering van 0%.

Budgetten op basis van contractuele verplichtingen kunnen geïndexeerd worden conform de overeenkomst. Belastingopbrengsten worden voor het lopende begrotingsjaar geïndexeerd met 1,53% op basis van de loon- en prijsstijgingen zoals vermeld in de mei-circulaire 2019. Voor de meerjarenraming wordt echter de 0-lijn gehanteerd. De meerjarenraming wordt voor kennisgeving aangenomen. De eerste meerjarenschijf (2021) geldt volgend jaar als uitgangspunt voor de dan op te stellen programmabegroting 2021. Eventuele verschillen met het dan voorgaande jaar 2020 worden in de nieuwe programmabegroting toegelicht.

Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld

2.2.5. Overzicht van baten en lasten per taakveld

Voor het college van burgemeester en wethouders zijn taakvelden verplicht gesteld. In onderstaande tabel treft u een verdeling van de programma's in taakvelden aan. Opgemerkt wordt hierbij dat bepaalde (onderdelen van) taakvelden voor IV3 onder programma Besturen vallen, maar op grond van het BBV voor de begroting onder de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb of onvoorzien vallen, zoals de ozb en de algemene uitkering. Ook de mutaties van reserves en voorzieningen vallen bij IV3 onder één taakveld, terwijl deze voor de begroting op grond van het BBV per programma zijn vermeld.

Bedragen x € 1.000	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Bestuur en ondersteuning			
0.1 Bestuur	792	0	792
0.2 Burgerzaken	380	-111	268
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	2	0	2
0.4 Kosten van overhead	4.928	-119	4.809
0.5 Treasury	53	-544	-501
0.61 Ozb woningen	0	-1.231	-1.231
0.62 Ozb niet-woningen	0	-341	-341
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0
0.64 Belastingen overig	125	-149	-24
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-9.648	-9.648
0.8 Overige baten en lasten	56	0	56
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	62	-492	-430
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-633	0	-633
Totaal Bestuur en ondersteuning	5.764	-12.646	-6.881

Bedragen x € 1.000	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Veiligheid			
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	532	-100	432
1.2 Openbare orde en veiligheid	120	-6	114
Totaal Veiligheid	652	-106	546

Bedragen x € 1.000	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Verkeer, vervoer en waterstaat			
2.1 Verkeer en vervoer	607	-23	584
2.2 Parkeren	8	0	8
2.3 Recreatieve havens	4	0	4
2.4 Economische havens en waterwegen	1	0	1
2.5 Openbaar vervoer	8	0	8
Totaal Verkeer, vervoer en waterstaat	628	-23	605

Bedragen x € 1.000	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Economie			
3.1 Economische ontwikkeling	58	-5	53
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	40	-57	-17
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	45	-8	37
3.4 Economische promotie	45	-105	-60
Totaal Economie	188	-175	13

Bedragen x € 1.000	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Onderwijs			
4.1 Openbaar basisonderwijs	42	0	42
4.2 Onderwijshuisvesting	126	0	126
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	141	-1	140
Totaal Onderwijs	309	-1	308

Bedragen x € 1.000	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Sport, cultuur en recreatie			
5.1 Sportbeleid en activering	24	0	24
5.2 Sportaccommodaties	88	-14	74
5.3 Cultuur (presentatie, productie en participatie)	87	0	87
5.4 Musea	1	0	1
5.5 Cultureel erfgoed	30	0	30
5.6 Media	29	0	29
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	413	-2	412
Totaal Sport, cultuur en recreatie	672	-15	656

2.2. Financiële begroting (inclusief meerjarenraming)

Bedragen x € 1.000		Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Sociaal domein				
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	426	-7	419
6.2	Wijkteams	263	-13	250
6.3	Inkomensregelingen	2.108	-1.585	523
6.4	Begeleide participatie	697	0	697
6.5	Arbeidsparticipatie	123	0	123
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	235	0	235
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1.071	-74	997
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1.195	0	1.195
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	39	0	39
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	142	0	142
Totaal Sociaal domein		6.297	-1.679	4.619

Bedragen x € 1.000		Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Volksgezondheid en milieu				
7.1	Volksgezondheid	239	0	239
7.2	Riolering	649	-923	-274
7.3	Afval	586	-877	-291
7.4	Milieubeheer	85	0	85
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	9	0	9
Totaal Volksgezondheid en milieu		1.567	-1.800	-233

Bedragen x € 1.000		Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Programma Wonen				
8.1	Ruimtelijke ordening	207	-33	174
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	323	-131	192
Totaal baten en lasten		531	-164	367

Totaal en aansluiting met exploitatie

Onderstaand overzicht bevat de aansluiting tussen het overzicht op taakvelden en het overzicht volgens de exploitatie in onderdeel 2.2.2.1.

Bedragen x € 1.000	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Totaal			
Totaal alle taakvelden	16.608	-16.608	0
Af: taakveld 0.10 mutaties reserves	-62	492	430
Af: taakveld 0.11 Resultaat	633	0	633
Totaal baten en lasten (voor mutaties reserves)	17.179	-16.116	1.064

Vaststellingsbesluit

3.1. Vaststellingsbesluit

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Mook en Middelaar in zijn openbare raadsvergadering van 7 november 2019.

De raad voornoemd,

De griffier

De voorzitter

A.W. Peters-Sengers

mr. drs. W. Gradisen

Bijlagen

4.1. Bijlage 1 Financiële vertaling Collegeprogramma

De vermelde nummers verwijzen naar de nummers in het Collegeprogramma 2018-2022.

Een deel van de budgetten van het collegeprogramma zijn reeds functioneel verantwoord. Deze posten zijn doorgehaald. Een ander deel is incidenteel gemaakt, waar een structureel budget in enig jaar pas ingezet kan worden, nadat er incidentele middelen zijn vrijgemaakt.

Omschrijving	2019		2020		2021		2022	
	INC	STR	INC	STR	INC	STR	INC	STR
Programma Besturen								
2.1.2 Digitaal ontsluiten informatie (capaciteit) ¹⁾	75	80-80		80-80		80-80		80-80
2.1.2 Digitaal ontsluiten informatie (beheer en onderhoud) ^{WB)}	45			45		45		45
2.2.1 Beleid en planvorming via participatie ^{WB)}	16			16		16		16
Aanwending leaseconstructie	-136							
Programma Beschermen								
3.1.1 Aanscherping handhaving ^{WB) + 2)}				50-50		50		50
3.2.1 Sociale veiligheid: Sociaal Team ^{F1)}		37,5		37,5		37,5		37,5
3.2.1 Sociale veiligheid: OOV ^{WB)}		37,5		37,5		37,5		37,5
Programma Verplaatsen								
4.1.1 Openbaar vervoer ^{WB)}		36,5		36,5		36,5		36,5
4.2.3 Maatregelprogramma verkeersprojecten ^{WB)}	36,5		36,5					
Dekking VBR ^{WB)}	-36,5		-36,5					
4.2.7 Onverharde wegen (via voorziening)	40		40		40			
Dekking Wegenbeheer	-40		-40		-40			
Programma Werken								
5.1.1 Gezond economisch klimaat ^{WB)}			10					
5.1.4 Juiste bewegwijzering ^{WB)}	25							
5.2.4 Bevorderen participatie arbeidsmarkt ^{WB)}	45		45		45			
Dekking VBR ^{WB)}	-70		-55		-45			
Programma Leren								
-								
Programma Recreëren								
7.1.1 Renoveren openbaar groen ^{F1) + 1)}		50-50		50-50		50-50		50-50
7.1.2 Uitvoeren Masterplan Plasmolen	15							
7.2.2 Zichtbaar maken cultuurhistorie ^{F1)}		10		10		10		10
7.2.4 Monumenten in beeld brengen ^{WB)}					25			
Dekking VBR ^{WB)}	-15				-25			
Programma Samenleven en zorgen								
8.2 Ondersteuning (participatie) ^{F1)}		105		105		105		105
8.2.12 Fonds voor oplossingen ^{F1)}	5							
Dekking VBR ^{F1)}	-5							
Programma Gezond leven								
9.2.2 Duurzaam inzamelen en verwerken afval ^{WB)}	30							
Dekking VBR ^{WB)}	-30							

Bijlagen

Omschrijving	2019		2020		2021		2022	
Programma Wonen en bouwen								
10.3.1 Implementeren Omgevingswet ^{WB)}	125		125		125			
Dekking VBR ^{WB)}	-125		-125		-125			

FI) Reeds functioneel ingedeeld.

WB) Nog functioneel toe te wijzen. Betreft nu nog algemeen werkbudget onder de rubriek 'Overhead'.

- 1) Deze post is tot en met 2023 incidenteel gemaakt. Kan alleen uitgevoerd worden, als er aanvullende incidentele middelen vrijkomen uit de begroting.
- 2) Deze post is voor 2020 incidenteel gemaakt. Kan alleen uitgevoerd worden, als er aanvullende incidentele middelen vrijkomen uit de begroting.

4.2. Bijlage 2 Begrippenlijst

Achterstallig onderhoud	Onderhoud dat niet op tijd is uitgevoerd, waardoor een onderhoudsrichtlijn is overschreden en niet (meer) wordt voldaan aan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Achterstallig onderhoud kan leiden tot schade en/of onveilige situaties, hetgeen vaak leidt tot hogere herstelkosten
Activa-posten	De activa maken onderdeel uit van de balans (zie aldaar) en worden, kort gezegd, gevormd door de (in geldwaarde uitgedrukte) bezittingen, zoals gebouwen, goederen, vorderingen en geldtegoeden. De activa-posten worden meestal onderverdeeld in twee categorieën: - vaste activa, zijnde activa-posten die langer dan een jaar meegaan zoals gebouwen, machines en inventaris en; - vlottende activa, zijnde activa-posten die maximaal één jaar meegaan, zoals voorraden, vorderingen en geldtegoeden. De tegenhanger van de activa-posten zijn de passiva-posten.
Algemene reserve	Reserves kunnen worden omschreven als eigen vermogensbestanddelen (op de balans) en zijn in principe vrij om te besteden. Een algemene reserve is een reserve waaraan de raad geen specifieke bestemming heeft gegeven, zoals bij een bestemmingsreserve het geval is. Mook en Middelaar heeft twee algemene reserves: - een (min of meer geblokkeerde) algemene reserve die als ondergrens wordt aangehouden voor het afdekken van risico's, zijnde de 'Algemene reserve' en; - een volledig vrij te besteden algemene reserve, zijnde de Vrij Besteedbare Reserve (VBR).
Balans	De balans bestaat uit twee gedeeltes die met elkaar in evenwicht zijn: de activa en de passiva (zie aldaar). De term 'balans' doelt op dit evenwicht. De activa worden, kort gezegd, gevormd door de bezittingen en de passiva bestaan uit het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Als de beide delen naast elkaar gepresenteerd worden, staan de activa aan de linkerkant (debetkant) en de passiva aan de rechterkant (creditkant). Er is echter niets op tegen om ze onder elkaar te zetten.
Bestuurlijk belang	Betreft zeggenschap in/bij een verbonden partij. Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij, doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.
BBV	Het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting van een gemeente moet voldoen.
Belastingcapaciteit	De belastingcapaciteit maakt duidelijk hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Door de manier waarop dit financiële kengetal wordt berekend, is dit cijfer in het jaarverslag altijd hetzelfde als in de begroting.
Bestemmingsreserve	Reserves kunnen worden omschreven als eigen vermogensbestanddelen (op de balans) en zijn in principe vrij om te besteden. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad echter een specifieke bestemming heeft gegeven. De raad is bevoegd om de bestemming te wijzigen of ongedaan te maken.
Bestemmingsreserve kapitaallasten	Bestemmingsreserve voor het dekken van kapitaallasten (afschrijving en rente) van reeds gerealiseerde of nog te realiseren investeringen. De kapitaallasten van nieuwe investeringen worden zoveel mogelijk opgenomen in de begroting, zodat deze bestemmingsreserve op termijn niet meer nodig is.
Bezuinigingsmaatregelen	Lastenverlagende maatregelen om een begrotingstekort weg te werken. Een bezuiniging is iets wat al rechtstreeks op de lasten van de begroting wordt verwerkt. In de begroting zijn deze bezuinigingen op programmaniveau verwerkt.
Budgetrecht	De bevoegdheid om financiële middelen beschikbaar te stellen. Door de begroting vast te stellen geeft de raad het college toestemming om geld uit te geven aan de afgesproken activiteiten.
Deelneming	Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.
Dekkingsmiddelen	Middelen die worden gegenereerd dan wel aangewend om de lasten in de begroting op te vangen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen algemene dekkingsmiddelen en specifieke dekkingsmiddelen. Algemene dekkingsmiddelen zijn vrij te besteden (zoals uitkeringen gemeentefonds), terwijl specifieke dekkingsmiddelen gebonden zijn aan bepaalde uitgaven binnen een programma (zoals een provinciale subsidie, de afvalstoffenheffing of leges voor de aanvraag van een paspoort).
Dividend	Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders (= deelneming).
EMU-referentiewaarde	Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar betreft een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De Wet Hof bepaalt dat de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van de individuele overheden, naast het eigen aandeel, ook het aandeel in het EMU-saldo van gemeenschappelijke regelingen betreft waar de individuele overheid deel van uitmaakt.
EMU-saldo	Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven op kasbasis van een

Bijlagen

	gemeente. Dit in tegenstelling tot het begrotings- of rekeningresultaat op basis van het baten- en lastenstelsel. Het EMU-saldo wordt berekend volgens Europese voorschriften.
Financieel belang.	Een bedrag dat aan een verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaald kan worden als de verbonden partij failliet zou gaan. Het kan ook het bedrag zijn waarvoor de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.
Financiële kengetallen	Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van een gemeente. Deze zijn vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
Geïventariseerde risico's	In kaart gebrachte kansen op gevaar of schade met financieel gevolg van substantiële omvang.
Gekwantificeerde risico's	Het totaal van de financiële gevolgen van de kansen op gevaar of schade.
Gemeenschappelijke regeling	Een samenwerkingsverband tussen overheidslichamen (zoals bijvoorbeeld gemeenten) dat op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is opgericht.
Groot onderhoud	Uitvoering van correctieve maatregelen, als gevolg van slijtage na een langere periode van gebruik, om een object in goede staat (op een vooraf bepaald kwaliteitsniveau) te houden of te brengen. Groot onderhoud dient zich in de regel aan, is daarom vaak gepland, is veelal ingrijpend van aard en betreft een groot of belangrijk deel van het object.
Incidentele baten en lasten	De aard van de begrotingspost is altijd leidend voor het al dan niet incidentele karakter ervan. Een hulpmiddel bij het bepalen van het karakter van de begrotingspost is de tijdsduur. Incidentele baten en lasten zijn posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Baten en lasten die zich in drie jaar of minder voordoen, kunnen worden gekwantificeerd als incidenteel, maar kunnen ook structureel van aard zijn. Baten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard.
Investerings met economisch nut	Investerings die verhandelbaar zijn (bijvoorbeeld gebouwen of vervoermiddelen) en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.
Investerings met maatschappelijk nut	Investerings die in principe niet verhandelbaar zijn (bijvoorbeeld wegen). Voor sommige investeringen met maatschappelijk nut worden de kosten verhaald middels een heffing (bijvoorbeeld riolering).
Klein onderhoud	Preventieve maatregelen en dagelijkse reparaties die noodzakelijk zijn om het object in goede, werkende en veilige staat te houden tegen een van tevoren vastgesteld kwaliteitsniveau.
Kwaliteitsniveau van het onderhoud	Een maat (norm) voor de staat van onderhoud waarop een kapitaalgoed zich moet bevinden.
Kwijtschelding	Inwoners die gemeentelijke belastingen (lokale heffingen) niet kunnen betalen, kunnen de gemeente om kwijtschelding vragen. Het is afhankelijk van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid wie daarvoor wel of niet in aanmerking komt en voor welke belasting.
Lokale heffingen	Retributies en eigen belastingen die de gemeente ontvangt op basis van publiekrechtelijke regels, zoals onroerende zaakbelastingen, leges, rioolheffing en afvalstoffenheffing.
Materiële vast activa	Investerings met een meerjarig economisch of maatschappelijk nut.
Onderhoud kapitaalgoederen	Het systematisch aan de hand van beheerplannen onderhouden van in de gemeente aanwezige kapitaalgoederen (zoals wegen, groen, water, gebouwen).
Opschuiven sluitend meerjarenperspectief	In de Gemeentewet is bepaald dat een meerjarenraming voor (ten minste) de drie jaren volgend op het begrotingsjaar wordt opgesteld. Als het begrotingsjaar geen structureel en reëel evenwicht laat zien, moet aannemelijk worden gemaakt dat het evenwicht uiterlijk in het derde jaar van de meerjarenraming door de gemeente tot stand kan worden gebracht. Het is daarom in beginsel voor de toezichthouder niet acceptabel als ieder jaar opnieuw een meerjarenraming wordt opgesteld waarbij er uitsluitend in het derde jaar van de meerjarenraming weer evenwicht is.
Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces (zoals algemene personeelskosten, kosten van ICT, huisvestingskosten, kosten managementteam).
Passiva-posten	De passiva maken onderdeel uit van de balans en worden, kort gezegd, gevormd door het (in geldwaarde uitgedrukte) eigen vermogen en vreemd vermogen (schulden en verplichtingen). De passiva-posten worden meestal onderverdeeld in drie categorieën: <ul style="list-style-type: none"> - eigen vermogen, zijnde het verschil tussen alle bezittingen (activa) en het vreemd vermogen (schulden) - vaste passiva, zijnde passiva-posten die langer dan een jaar meegaan zoals voorzieningen en langlopende opgenomen geldleningen en; - vlottende passiva, zijnde passiva-posten die maximaal één jaar meegaan, zoals schulden aan leveranciers of 'rood staan' bij een bank.
Preventief toezicht	Wanneer de begroting niet aan de wettelijke criteria voor structureel en reëel evenwicht voldoet, is er sprake van preventief toezicht. In dat geval behoeven de begroting en de daarop volgende begrotingswijzigingen vooraf de goedkeuring van de toezichthouder (Gedeputeerde Staten).
Programma	Een samenhangend geheel van activiteiten in de gemeentebegroting. De programma's worden door de raad vastgesteld (en blijven in principe gedurende een raadsperiode gelijk).
Reëel evenwicht	Met reëel evenwicht wordt bedoeld dat de geraamde baten en lasten in de begroting en meerjarenraming volledig en realistisch zijn.
Repressief toezicht	Wanneer de begroting aan de wettelijke criteria voor structureel en reëel evenwicht voldoet, is er sprake van repressief toezicht. Dit is de standaardvorm van toezicht en houdt in dat de begroting

	en de daarop volgende begrotingswijzigingen direct uitgevoerd kunnen worden (rechtskracht krijgen), zonder afhankelijk te zijn van een voorafgaande goedkeuring van de toezichhouder (Gedeputeerde Staten).
Risico-inventarisatie	Een overzicht van de kansen van een positieve of een negatieve gebeurtenis van materieel belang.
Risicomanagement	Risicomanagement is een hulpmiddel om op een gestructureerde manier risico's in kaart te brengen, te evalueren en - door er pro-actief mee om te gaan - beter te beheersen. Risicomanagement is gebaseerd op het maken van risicoanalyses en maakt veelal gebruik van risicomodellen.
Solvabiliteitsratio	Dit financiële kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.
Stelpost	Begrotingspost waarvan de concretisering nog moet worden uitgewerkt.
Stelsel van baten en lasten	Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, dat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, worden inkomsten en uitgaven toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan. Het omrekenen van het resultaat volgens het stelsel van baten en lasten naar een resultaat volgens het kasstelsel, gebeurt via het berekenen van het EMU-saldo.
Structureel en reëel evenwicht	Deze situatie is aan de orde als, uitgaande van het bestaande beleid en inclusief nieuw aanvaard beleid, - alle structurele lasten tenminste worden gedekt door structurele baten en - incidentele lasten worden gedekt door incidentele baten (waaronder onttrekkingen aan de VBR)
Taakstelling	Opdracht tot bezuinigingen, terwijl (nog) geen concrete maatregelen zijn genomen. Pas op langere termijn ontstaan de positieve financiële effecten.
Voorziening	Voorzieningen kunnen worden omschreven als vermogensbestanddelen die als vreemd vermogen zijn aan te merken, omdat deze gelden niet vrij beschikbaar zijn. Er staat namelijk altijd een verplichting of een kwantificeerbaar risico tegenover. De raad stelt voorzieningen in voor een specifiek doel. Ter onderbouwing moet een (beheers)plan opgesteld worden. De voorziening kan alleen gebruikt worden voor het doel, waarvoor zij is ingesteld.
Vrij Besteedbare Reserve (VBR)	De Vrij Besteedbare Reserve is een vorm van een algemene reserve, maakt onderdeel uit van het eigen vermogen op de balans en is vrij te besteden.
Weerstandvermogen	Het weerstandvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken dan wel middelen heeft vrijgemaakt om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder ingrijpende beleidswijzigingen. Het weerstandvermogen bestaat uit twee onderdelen, namelijk de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandvermogen geeft de verhouding tussen deze twee onderdelen aan.
Weerstandscapaciteit, incidenteel	Het vermogen om onverwachte eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.
Weerstandscapaciteit, structureel	Het vermogen om onverwachte tegenvallers structureel in de lopende begroting op te kunnen vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

